

Управління освіти і науки
Закарпатської облдержадміністрації

Навчально-методичний центр
професійно-технічної освіти у
Закарпатській області

СЦЕНАРІЇ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

(з досвіду роботи професійно-технічних навчальних закладів)

Ужгород - 2012

Сценарії масових заходів. З досвіду роботи. Збірка. – Ужгород, 2012. – Кількість сторінок 98.

До збірки увійшли сценарії масових заходів, які використовуються під час відзначення календарних свят, пам'ятних дат, тематичних заходів із патріотичного, морального і духовного виховання молодого покоління держави, закріплення навичок здорового способу життя. Це сценарії з відзначення державних свят України, визволення українських земель і Закарпаття від фашистських загарбників, відзначення ювілейних дат видатних українців, позакласних заходів із навчальних предметів, з подолання негативних проявів у молодіжному середовищі, спортивно-масових, патріотичних і фольклорно-етнографічних заходів. Вони створені протягом декількох років заступниками директорів із навчально-виховної роботи, класними керівниками, практичними психологами, бібліотекарями, керівниками гуртків, вихователями.

Матеріали даної збірки можуть бути використані майстрами виробничого навчання, викладачами, класними керівниками, вихователями гуртожитків у процесі повсякденної роботи з учнівською молоддю.

Відповідальний за випуск:

Тороній В.Е., директор навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Закарпатській області

Збірка схвалена навчально-методичною радою ПМЦ ПТО в Закарпатській області 15 травня 2012 року, протокол №2

ЗМІСТ

Дударєва Л.В. Є така країна – Україна.....	4
Мушніков А.В. Національні символи України.....	7
Задорожна Н.М. Мова – душа народу.....	10
Кучерявий Є.І., Мусієнко З.Л. Ніхто незабутий, ніщо незабуте.....	13
Мусієнко З.І. Пам’ять живе.....	17
Копчальок М.А. Вже мирних літ немало відшуміло.....	20
Теличко Н.М. Світова велич Т.Г. Шевченка.....	22
Шляхами життя і творчості Лесі Українки	25
Теличко Р.В. Міжнародний день авіації та космонавтики.....	29
Смалюга І.М. Учителю, ти є і будеш вічно!.....	33
Дударєва Л.В. Є у мене найкраща матуся.....	36
Герко М.В. Диспут „Що? Де? Коли ?”.....	41
Бергауер С.М. Легенди рідного краю	44
Данилишина О.В. Краса врятує світ	49
Шпілька О.М. Толерантність – ціннісна й поведінкова складова особистості.....	51
Рійвес В.М. Конфлікти та їх вирішення.....	54
Кучерявий Є.І., Мусієнко З.Л. Торгівля людьми – сучасний прояв рабства.....	59
Халілова В.В. Козацькі забави.....	61
Ревть Я.І. Ми роду козацького діти.....	63
Канчій Е.А. День студента.....	57
Канчій Е.А. Міс і містер училища.....	68
Шпілька О.М. Запобігання наркотизації серед молоді.....	70
Медулич О.М. Родина – джерело продовження роду.....	73
Шандор О.М. Барвінкорубання. Вінкоплетіння	78
Жабляк Е.М. Пригоди Енея	82
Раковці О.М. Безпечне спілкування в інтернеті.....	86
Герич М.В., Зганич М.М. Книга – джерело знань	88
Петях В.Й. Хліб – усьому голова	91
Карпинець Г.М. Природа – наш дім	95

Є ТАКА КРАЇНА УКРАЇНА (сценарій урочистого вечора)

Дударєва Л.В., заступник директора з навчально-виховної роботи Ужгородського професійного ліцею

Читець:

Тобі, найкращая перлино
Моїх розбуджених надій,
Тобі, що звешся Україна,
І в цей життєвий буревій,
Тобі, що постаті козачі
Для нас змальовуєш щодня,
Я шлю привіт й бажаю вдачі
У сьайві радісного дня.

(Цибульський Б. "Моїй Україні")

Ведуча: Добрий вечір, дорогі друзі, шановні наші гості. Ми раді вітати вас у цьому залі! Щастя Вам і здоров'я! Добра і миру!

Ведуча: Розпочинаємо наш вечір, присвячений Дню Незалежності України. Нехай це свято доторкнеться ваших сердець, а почуття віллється у ваші душі! З святом Вас!

Читець: читає вірш Бердника О. "Золоті Ворота"

Ведуча:

Збулося довічне прагнення нашого народу. Збулося те, за що страждали і гинули, боролися і вболівали, для чого жили і працювали мільйони синів і дочок України - упродовж років, десятиліть, століть. Те, що було провідною зорею для геніїв її духу, - і що було їхнім непозбутнім болем і тяжкою мукою...

Ведуча: Воскресний день настав! 24 серпня 1991 року проголошено Днем державної незалежності. Слава Україні! Слава! Героям її - слава!

Читець:

Вже скільки закривавлених століть
Тебе, Вкраїно, імені лишали
Тож встаньмо, браття, в цю урочу мить:
З'єднався колір синій і жовтавий.
Гей, недругам усім наперекір –
Внесіте прапор вільної Держави!
Ганьбив наш прапор зловорожий гнів,
Його полотна в попелі лежали...
Але він знов, як день новий, розцвів.
Внесіте прапор вільної Держави!
Повірмо в те, що нас вже не здолати,
І долучаймось до добра і слави.
Хай будуть з нами Правда і Господь –
Внесіте прапор вільної Держави!

(Крищенко В. "Прапор України")

(До зали урочисто вноситься державний прапор України. Виконується гімн "Ще не вмерла Україна".)

Ведуча: До незалежності Україна йшла довгим, тяжким і жертвовним шляхом, дорого за неї заплатила. За нею - і трагічні, і героїчні сторінки історії нашого народу.

Ведуча: В підвалині української державності - і століття боротьби наших предків, і символізована насамперед в іменах Шевченка і Франка титанічна робота великих просвітителів народного духу, і сама душа українського народу.

Читець:

Благослови і вознеси
Болючу правду України,

Що йде від чистої роси,
Що йде від чистої сльози –
Не тільки смуток і руїни.
І незнищенність України,
Народе рідний, вознеси!

(Кочугур Д. "Благослови і вознеси...")

Ведуча: У цей урочистий святковий день згадаймо Великого Кобзаря - Невмирущого пророка України, людину, яка не тільки мріяла про нашу незалежність, а й усе своє життя поклала на вітвар цієї мети, яка засвідчила перед усім світом могутність українського народу, могутність нашої нації, її духовне коріння, її славу.

/Виходить викладач, в руці тримає розкритий "Кобзар". Стиха звучить бандура/.

Читець: (Шевченко Т. "І мертвим, і живим...").

Ведуча: Найбільшим заповітом Т.Г.Шевченка нам на нашій окраденій землі, яку можуть порятувати добро зиждущі, є одна з його молитов:

„Роботящим умам,
Роботящим рукам
Перелогі орать,
Думать, сіять, не ждять,
І посіяне жать
Роботящим рукам”.

Пам’ятаймо про це!

(Звучить стрілецька пісня "За Україну". Сл. М.Вороного, муз. запис. І.Кузьмюка).

Ведуча: Не судилося Україні вибороти незалежність в 1917 році, коли впали мури російської темниці і, здавалося, невольниця Воля усміхнеться всім народом. Держава проіснувала недовго. Вистояти не було сили. В боротьбі за волю славні сини України віддали найдорожче - життя... Та народ пам’ятає своїх лицарів і слава про них не вмере, не поляже. (Виконуються пісні "Повіяв вітер степовий", "Гей ви, стрільці січовії").

Ведуча: Терези історії переважили в сторону зла. Наша Україна випила повну чашу концтабірного соціалізму. За 70 років існування УРСР через концтабори, в’язниці і заслання пройшли мільйони українських громадян. На розправу катам було віддано цвіт української інтелігенції. Голод спустошив міста і села України.

Читець:

Час минуший в якому живем,
Час рокований і проклятуший
Уявлявся батькам як Едем,
Як омріяний рай грядущий.
Нам ззято ламали хребти,
Катували, гноїли в темниці,
А ми бачили шлях до мети.
Нам крізь ґрати світили зірничі.
Того часу, в якому живем,
За який так боролись запекло, -
Невідпорно ми йшли в Едем,
А потрапили просто в пекло.
Вибирались віками з п’їтьми.
Задивлялись в ясні небозводи.
Ось і маємо: діти тюрми,
Ми не стали дітьми свободи,
Мов прокляття над нами висить
Голос плоті, ротів ненасить,
Т.Шевченко сказав, як сьогодні:
"За шмат гнилої ковбаси
І Україну продаси..."
Голос плоті веде до безодні!
Час жаданий, сподіваний час,

Ніби сонце, залив подвір'я, -
Віру лицарів вибили з нас,
А вживили жебрацьке безвір'я,
Смертю встелений шлях до мети
Подолати змогли не найдужчі, -
То біда, як ламають хребти,
А страшніш, як ламають душі.
Час минуций і проклятуций
Перемеле, як в жорнах, нас,
Переборе зневіру і скруху,
І України грядущий час
В нас відродить нескореність духу.

Ведуча: Справа волі завжди пекла серця українського народу. Недарма на нашому гербі - тризубі читаємо слово „воля”. Скільки їх - борців за незалежність! Не перерахувати, бо це займе не один день. І не час ділити лаври переможців - це зробить історія...

Ведуча: Послухайте, будь ласка, українську пісню, бо пісня - це пам'ять людська, вона завжди жила в народі, щоб сьогодні, у час національного відродження, зазвучати на повний голос, попри всі перепони - страх, голод, переслідування і репресії. Та й не могло бути інакше, бо вона вийшла з глибин душі і серця й співзвучна з нашим прагненням до волі і незалежності. *(Виконується Українська народна пісня: "Зажурились галичанки" (сл. і мел. Р.Купчинського).*

Ведуча: Поки що скалічена, вичерпана Україна - мов зруйнована хата після війни. Без дверей. Кожен може увійти. Забрати, що хоче. І хто ж захистить її душу, її майбутнє?... Боляче? Боляче. Боляче за нашу прекрасну Україну, цей розкішний вінок з рути і барвінку, країну смутку і краси. За її мужній народ, що віками боровся за своє щастя.

Україна може вижити і повинна вижити і, насамперед, завдяки її культурі. Бо це - єдиний посланець душі України, її людська і творча суть. Час минає, а все, що талановито закарбовано у слові, залишається з нами і залишиться після нас. Утверджуймо Україну Духу, Україну Розуму, Україну Серця – навіки, до нескінченності, - на Радість Світам!

Читець: *читає вірш Миколайчука В. "Серпень 1991-го"*

Ведуча: І якщо у ваших душах є хоч краплина віри, щедрості й милосердя, утримайте й примножте їх, згляньтеся над собою і кожним, віддайте більше, ніж берете, пожалійте; перш ніж відвернутися. Нехай у нашій великій оселі збудеться воля творця, світиться ім'я і пам'ять живущого, повернеться слава переможця, кріпиться сила і воля недужого. Свята Україна, прокинувшись, кличе вас на радісне Свято Єднання.

Ведуча: Поети, Кобзарі, хлібороби, муляри, мандрівники, шукачі небувалого, захисники Правди і Добра, замріяні дівчата, розстріляні й замучені за Правду, збожеволені від горя Матері, які не дочекалися синів з кривавих походів. Козацькі Душі всіх віків, - до нас на поміч!

Ведуча: Уже підвалини Храму! Помолимося ж чистими вустами Матері й Батькові всього Суцього: Боже, поможи! Пора настала! Сила незалежної, святої України - за вами!

Читець: *читає вірш Богачука О. "Шануймося та будьмо"*

(Виконується пісня: "На щастя, на долю". Сл. М.Ткача, муз. М. Мозгового або "Хай щастить", Сл. В.Крищенко, муз. І.Поклада).

Читець: *читає уривок із вірша Бердника І. "Благословенні будьте небеса"*

Ведуча: Нехай наші символи - святий Гімн, Золотий Тризуб, наш Прапор синьо-жовтий освітлюють наше життя, гріють душі й серця, еднають і зміцнюють сили всіх українців.

Зі святом вас! Слава Україні!

(Велично звучить "Молитва за Україну" („Боже Великий; єдиний, нам Україну храни”) муз. М.Лисенка).

НАЦІОНАЛЬНІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ.

(виховна година)

Мушніков А.В., класний керівник

ВПУ №3 м. Мукачеве

Мета: ознайомити учнів з історією виникнення і встановлення державної символіки України: виховувати почуття національної свідомості, повагу до державних символів, патріотизм, розвинути почуття відповідальності до своїх обов'язків перед державою; виявити знання про національну символіку.

Вчитель:

Держава Україна

Кожна людина найбільше любить той край, де народилася і живе. Кожен пишається своєю рідною землею, завжди хоче сказати про неї найкраще. Територія нашої Вітчизни така велика, що, аби перетнути її пішки із заходу на схід, треба йти 44 дні, долаючи щодня 30 км. Нашими найближчими сусідами є росіяни, білоруси, поляки, чехи, словаки, угорці, румуни, молдавани, болгары.

Україна – правова держава. Вона, як ви знаєте, має свою Конституцію – Основний закон України, тобто правила, за якими живуть громадяни нашої держави. Її ухвалено 28 червня 1996 року Верховною Радою України. Україна – незалежна держава. 24 серпня 1991 року було ухвалено Акт проголошення незалежності України. Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. Це означає, що вона має право самостійно, без втручання інших держав вирішувати всі свої внутрішні та зовнішні справи. А ще Україна – демократична. Це означає, що влада в ній належить народу.

Кожна країна світу обов'язково повинна мати свої три символи (герб, гімн, прапор).

Історія наводить безліч прикладів безмежної відданої любові до Батьківщини. З літописних джерел нам відомі імена далекоглядних і мудрих правителів: Олега, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха, Данила Галицького. Овіяні незвичним ореолом постаті славних дочок України: Ярославни, Роксолани, Марусі Чурай, Марусі Богуславки.

Наш народ споконвіку відзначався своєю волелюбністю, прагненням до створення незалежної держави. Вінцем цих прагнень стало утворення Запорізької Січі, єдиної в світі дійсно демократичної військової республіки, що виникла у XVI ст. і була центром визвольної боротьби українського народу.

Першим її кошовим був Дмитро Вишневецький, прозваний Байдою. Під його керівництвом козаки на Хортиці збудували фортецю, яка стала сіллю в оці татарським ханам. Байда загинув у 1584 році героїчною смертю.

Настя Лісовська, уродженка Рогатина, славнозвісна Роксолана, волею обставин ставши дружиною султана, зачарувала його вродою, приклала титанічні зусилля, щоб за час царювання (більше як 40 років) українська земля не зазнавала руйнівних набігів татар.

Слово „Україна” означає країну, край, де живуть українці, український народ. Ця назва вперше згадується 1187 року в давньоруському літописі.

28 червня 1996 року о 9 год. 19 хв. було прийнято Конституцію України і в статті 20 читаємо: „Державними символами України є Державний прапор України, Державний герб України і Державний гімн України...”.

Прапор України

Слово „прапор” у перекладі з грецької означає „горіти, спалювати”. Скільки на землі країн, стільки і є прапорів. І всі вони різні: однокольні, багатокольорові, з візерунками, смугами, зірками, хрестами тощо. Кожний знак або символ на прапорі має своє значення. Кожний прапор має свою історію.

Прапор відомий з античних часів. Древні стяги були у великій шані на Русі ще за часів язичництва. Жодне військо без прапора не вирушало в похід. Одна з версій щодо давньої української традиції поєднання жовтого і синього кольорів.

Згідно з нею слово „хохол” – монгольського походження: „хох” – синій, „улу” – жовтий. Символами України є чисте небо – символ миру та пшеничне поле – символ достатку.

Прапор Руської землі мав червоне поле із зображенням на ньому золотого тризуба або двозуба. А полотнище Галицько-Волинського князівства виготовлялося з тканини блакитного кольору і мало за герб зображення золотого лева.

Продовженням розвитку історії прапора України стало XVIII століття. На знаменах Київського, Чернігівського та Лубенського полків на синьому або блакитному тлі проступали золоті та червоні хрести й інші знаки.

А вже з XIX століття жовто-блакитний прапор наполегливо заявляє про себе. Так, 1848 року мешканці Львова підняли на міській ратуші український національний прапор. І Австрійська влада була змушена прийняти цей виклик нашого народу. Вона дозволила українцям використовувати жовто-блакитну символіку.

22 березня 1918 року Законом про Державний прапор Української Республіки було остаточно затверджено форму і кольори нашого прапора. Ініціатором цього Закону був перший український Президент Михайло Грушевський.

Перший національний прапор для Києва пошила львів'янка Наталя Кареліна-Лучко. Він був піднятий на щоглі біля будинку Київської міської ради 24 липня 1990 року. У наш час вперше синьо-жовту стрічку, прикріплену до одягу, використали львів'яни під час мітингу 12 березня 1989 року. А згодом маленькі синьо-жовті прапорці затріпотіли в руках учасників „живого ланцюга” 22 січня 1990 року.

Синьо-жовтий прапор над Верховною Радою замайорів 4 вересня 1991 року, а 22 січня 1992 року Верховна Рада затвердила цей прапор як Державний.

Гімн України

Слово «гімн» у перекладі з грецької означає «величальна, урочиста пісня». Її виконують у певних урочистих випадках. Гімн звучить при вступі президента країни на посаду, при закритті та відкритті урочистих заходів, під час зустрічей та проводів голів держав, під час спортивних та інших свят, парадів.

До найбільших святинь будь-якого народу належить гімн. Походження гімну України також досить цікаве. Слова урочистої пісні «Ще не вмерла України ...» написав у 60-х роках XIX століття Павло Чубинський - український поет, фольклорист і етнограф. Вперше текст твору був надрукований 1863 року. Спочатку його навіть приписували перу Тараса Григоровича Шевченка.

На музику вірш майбутнього гімну поклав композитор Михайло Вербицький. На жаль, доля гімну України також була нелегкою. За виконання цього твору наші співвітчизники переслідувалися Радянською владою, потрапляли до в'язниць. І лише 29 січня 1991 року в місті Бориспіль його виконанням було урочисто вшановано пам'ять Павла Чубинського. А 16 січня 1992 року Верховна Рада України затвердила гімн як Державний Гімн України, трохи замінивши слова „Ще не вмерла України і слава, і воля” на „Ще не вмерла України ні слава, ні воля”.

Під час звучання Гімну України присутні мають встати, покласти праву руку на серце, а військові - віддати честь. Усі мають стояти обличчям до Прапора України.

Герб України

Тризуб є один із найдавніших знаків на території України, його зображення дійшло до нас з часів Трипільської культури (5-3 тис. до н. е.). він був родовим знаком Рюриковичів – князів Русі.

Він зустрічається на монетах князя Володимира, його синів Святослава і Ярослава Мудрого. Він є у гербі Анни Ярославни, королеви Франції. Аналогічне клеймо має й церква, яка знайдена при розкопках Десятинної церкви у Києві.

Слово „герб”, що в перекладі з німецької мови означає „спадщина”, на Русі з’явилося у 14 ст. Герб – символ, знак держави, міста, області. Його зображають на державних прапорах, печатках, офіційних документах, державних спорудах, монетах, купюрах, поштових марках. Він свідчить про приналежність до тієї чи іншої країни, області, міста.

Створити герб – це дуже непроста справа. Є така наука – геральдика, яка містить в собі правила створення гербів:

- Герби можуть бути різними за формою: трикутними, квадратними, овальними, чотирикутними, з різними закрутками та чудернацькими візерунками.

- Герби можуть бути різного кольору. Це можуть бути символічні кольори країни, місцин або кольори зі значеннями: пурпурний символізує хоробрість; блакитний – вірність, чесність; зелений – волю; чорний – сміливість; червоний – пристрасть.

- На гербі можна розташовувати тварин, рослини, геометричні фігури, елементи неживої природи, міфічні образи. Але в кожний знак вкладається глибокий зміст та значення.

За давньогрецькою міфологією, бог морів Нептун тримав у руці тризубець. Інші древні перекази свідчать, що жовта та блакитна фарби були символами легендарної Атлантиди, нащадками якої вважали себе наші далекі пращури. Існує версія, що тризуб символізує так звану Трійцю Життя: Мудрість, Знання і Любов.

Найперші спогади про тризуб як символ держави ми знаходимо на території України. Вони датувалися першими століттями нашої ери в Боспорському царстві й використовувалися як родові знаки боспорських царів. У VI-VIII століттях цей знак знаходимо на Полтавщині та Київщині. За княжих часів тризуб почав набувати сучасної форми. Так, на деяких давніх та середньовічних храмах збереглися знаки у вигляді тризуба. А в XV-XVI століттях тризуб зустрічається в Україні як складовий елемент геральдичних знаків окремих знатних династій та родів.

Після 1652 року гетьмани та козацтво України, хоч і під «наглядом» Російської імперії, але все ж таки самостійно розвивали свою національну культуру і продовжували традиції використання нашої національної символіки. Тризуб був визначальною ознакою на корогвах козацьких полків. Протягом століть тризуб був поширеним знаком по всіх князівствах Київської Русі, за тривалий час він зазнав певних змін, але все-таки зберіг свою первісну основу в зображенні. На сьогоднішній день відомо аж понад 200 різновидів тризуба. Дослідники походження цього знака висловлюють багато думок щодо його суті. Існують припущення, що тризуб символізує єдність Бога Отця, Бога Сина та Бога Духа Святого. Як державний знак він символізує соборність (єдність) усіх українських земель. Законодавством передбачено окреме використання зображень як великого, так і малого державних гербів України.

Малий Державний герб – золотий Тризуб (знак княжої держави Володимира Великого) на синьому щиті – затверджено постановою Верховної Ради «Про державний герб України» від 10 лютого 1992 року. Великий Державний герб повинен містити як головний герб України, так і зображення герба Війська Запорозького.

IV. Ерудит-лого

Коли звучить Гімн України? (Він звучить щоденно о 6-й і 24-й годині по українському радіо та на урочистих заходах, у свята.)

Хто написав текст Гімну України? (Павло Чубинський.)

Композитор, який створив музику до Гімну України? (Михайло Вербицький.)

Що символізує тризуб? (Волю, славу, силу.)

Як у християнській релігії пояснюють цей знак? (Бог-отець, Бог-Дух Святий, Бог-Син.)

Яке призначення прапора? (Бути попереду, вести людей за собою.)

Назвіть кольори нашого прапора. (Синій – небо, жовтий – колосся.)

28 січня 1992 року Верховна Рада України затвердила синьо-жовтий прапор Державним прапором України.

Майже в усіх народів є улюблені рослини-символи. У нас це верба, калина та барвінок. Про це говорить прислів'я: «Без верби та калини нема України».

Калина – це символ кохання, краси, щастя. Навесні вона вкривається білим цвітом, а восени палахкотить гронами червоних ягід. Калиною уквітчують весільний коровай, оселю; нею лікуються.

Про калину складено багато пісень, легенд, приказок:

Пишна та красива, як червона калина.

Стоїть у дворі дівонька, як над ставом калинонька.

Щоки червоні, як кетяги калинові.

Убралася в біле плаття, як калина в білий цвіт.

Посади біля хати калину, будеш мати долю щасливу.

Почувши слово «Україна», відразу уявляєш вербу над водою, тополю у полі. Верба не тільки красива, а й корисна. Копають криниці під вербою, бо на сухому місці це дерево ніколи не росте. У Вербну неділю святять вербові гілочки. Дорослі й діти легенько били одне одного освяченими прутиками, приказуючи:

Не я б'ю – верба б'є.

За тиждень – Великдень.

Недалечко – червоне яєчко!

Спаси і збережи, Матір Божа,

Під своїм покровом.

У народі говорять: «Дім без рушника, як сім'я без дітей». Рушники – це теж символи українського народу, старовинні обереги дому. Вишитий рушник – неодмінний атрибут багатьох обрядів: з рушником виходили в поле, справляли обжинки; проводжали в далеку дорогу; дівчата подавали рушник на знак згоди при сватанні; молоді ставали на рушник під час шлюбного обряду.

Бліц-вікторина

Основний закон України - ... (Конституція).

Як співають і слухають Гімн? (Стоячи).

Синій колір українського прапора символізує ... (небо).

Скільки кольорів має український прапор? (Два).

Державний герб України - ... (тризуб).

28 червня 1996 року – це ... (День Конституції).

Столиця України - ... (Київ).

Найголовніша пісня України - ... (Гімн).

24 серпня 1991 року - ... (День Незалежності).

Жовтий колір прапора символізує ... (колосся).

Державна мова України - ... (українська).

Кого українці називають Великим Кобзарем? (Шевченка). Як називали революцію, яка відбулася після виборів 21 листопада 2004 року? (Помаранчева).

На якому майдані відбулася Помаранчева революція? (Незалежності).

МОВА – ДУША НАРОДУ

(Сценарій свята з нагоди дня української писемності та мови)

Задорожна Н.М.,

бібліотекар ВПУ №3 м. Мукачєво

Ведуча.

В землі віки лежала мова

І врешті вибилась на світ.

О мово! Ніжна, колискова!

Прийми мій радісний привіт!

Навік пройшла пора безславна,

Цвіти і сяй, моя державна!

Ведучий. Зі святом Вас шановні друзі, шанувальники рідного слова. Нещодавно наш національний календар поповнився ще одним святом – це День української писемності та мови, який відзначаємо щорічно 9 листопада в день вшанування преподобного Нестора Літописця.

Ведуча. Рідна мова – то неоціненне духовне багатство, з яким народ живе, передає з покоління в покоління свою мудрість і славу, культуру і традиції. Кожне слово рідної мови має своє обличчя, як у квітки, у нього свій неповторний аромат і відтінок барви. Воно – могутній засіб передачі історичного, культурного, морального, естетичного, побутового досвіду народу. Любов до Батьківщини неможлива без любові до рідного слова. Віками український народ творив це багатство, збираючи в скарбницю рідної мови найдорогоцінніші перлини думки, почуття, фантазії.

Ведучий.
Мова кожного народу
Неповторна і своя.
В ній гримлять громи в негоду
В тиші - трелі солов'я.
Солов'їну, барвінкову,
Колосисту навіки
Українську рідну мову
В дар мені дали батьки.
Берегти її, плекати буду всюди, повсякчас.
Бо ж єдина - так, як мати,
Мова в кожного із нас.

Ведуча. У світі налічується близько 3-х тисяч мов. І серед них - ніби запашна квітка в чудовому букеті - українська мова, її багатство і краса, витонченість і мелодійність визнана світом. У 1928 р., у Парижі, на Міжнародному конкурсі мов, українська мова зайняла 3 місце (після французької та перської).

Мова рідна - з пісні та любові,
Це народ мій викохав таку.
Сотні літ несла вінець терновий,
Птахом билась в клітці на замку.
Та в Парижі, з конкурсу на мови
Гордо вийшла в лавровім вінку.

Ведучий. Українська мова, як і наш народ, пройшла тернистий шлях історії. Від Петра I і Катерини II до Й.Сталіна і Л.Брежнєва видавались укази про заборону книгодрукування та викладання українською мовою, закривалися українські театри, скасовувалась українська преса, заборонялася українська дитяча книга. *(На сцену виходять дівчата й хлопці, тримаючи в руках листи з датами. Зачитують одну із дат скорботного календаря української мови, після чого йдуть у глибоку сцени і шикуються в ряд).*

- 1720 рік - російський цар Петро I заборонив друкувати книги українською мовою.

1769 рік - видано розпорядження української церкви про вилучення у населення України українських букварів та українських текстів із церковних книг.

- 1775 рік - зруйновано Запорозьку Січ і закрито українські школи при полкових козацьких канцеляріях.

- 1862 рік - закрито українські національні школи, які безкоштовно організовували видатні українські діячі.

- 1863 рік - Указ російського міністра Валуєва про заборону видання книжок українською мовою.

- 1884 рік - закрито всі українські театри.

- 1914 рік - російський цар Микола II ліквідує українську пресу - газети та журнали.

- 1938 рік - сталінський уряд видає постанову про обов'язкове вивчення російської мови, чим підтинає коріння української мови.

- 1989 рік - видано постанову, яка закріпила російську мову, як офіційну загальнодержавну, чим українську було відсунуто на третій план, що позначається ще й до сьогодні.

(Наперед виходить учениця і, тримаючи у руках свічку, декламує вірш „Молитва”)

Ведуча. Мова народу – поняття священне, зневажати її – це не лише ознака безкультур'я, а й бездуховності. Щоб наша мова буяла пишним квітом, ми повинні любити і шанувати українську мову, берегти і збагачувати цей найдорожчий скарб, очищати нашу прекрасну мову від словесного сміття, шліфувати кожне слівце.

(Учениця декламує вірш „Буду я навчатись мови золотої”)

Ведучий. Українські поети з великою любов'ю та ніжністю ставилися до рідної мови, про це вони писали у своїх віршах. Особливо піднесено звучать вірші поетів Андрія Малишка, Івана Багряного, Миколи Сингаївського, Максима Рильського, Володимира Сосюри, Юрія Рибчинського та багато інших. Послухайте кілька таких віршів.

(Учні декламують вірші „Рідна мова”, „Про мову”.)

Ведуча. Про музикальність української мови дуже натхненно висловився український поет і письменник Д.Павличко: „Українська мова має свою особливу музикальність. Це незбагненна душа нашої мови, як золотоносна ріка, виблискує хвилями народної пісні, переливається в душу нації, творить почуттєву нерозривність українського серця й української землі. Геніальні композитори В. Моцарт і Л. Бетховен, М. Глінка й П. Чайковський, Б. Барток і І. Стравінський користалися українськими мелодіями у своїй творчості, а це значить, що вони чули вібрацію найвищих небес нашої мови.

Нашій мові потрібен вогонь любові, потрібна духовна міць! І той, хто дихає суржиком, не може мати духовного здоров'я. Українська мова за своїми виражальними можливостями, лексичними арсеналами, музичними прикметностями, історичними надбаннями в пісенній і літературній галузі належить до найрозвиненіших мов світу”. Дійсно, українська мова має свою особливу музикальність. На слова українських поетів легко і прозоро лягають мелодичні акорди композиторів. Одну з таких пісень нам зараз проспівують.

(Звучить пісня „Мій рідний край”)

Ведучий. Українська мова є однією з найбільш розвинених і багатих мов світу. Багатство мови виявляється передусім у кількості слів. Володіння багатством засобів рідної мови дозволяє досягти точності вираження думок, виразності у висловленні почуттів, дає змогу сприймати й усвідомлювати зміст чужих висловлювань. До виступу запрошується бібліотекар.

Бібліотекар. Щоб підтвердити слова про багатство української мови я розповім Вам одну бувальщину.

Було це давно, ще за старої Австрії, в 1916 році. В купе першого класу швидкого потягу Львів – Відень їхали чотири пасажири: англієць, німець, італієць. Четвертим був відомий львівський юрист Богдан Косів. Розмова велася навколо різних проблем і тем. Нарешті заговорили про мови – чия краща, котрій з них належить світове майбутнє.

Першим заговорив англієць:

– Англія країна великих завойовників і мореплавців, які рознесли славу англійської мови по всьому світі. Англійська мова – мова Шекспіра, Бай-рона, Дікенса, Ньютона та інших великих літераторів і вчених.

– Ні в якому разі, – гордовито заявив німець. – Німецька мова – це мова двох великих імперій – Великої Німеччини й Австрії, які займають більше половини Європи. Це мова філософії, техніки, армії, медицини, мова Шіллера, Гегеля, Канта, Вагнера, Гейне. І тому, безперечно, німецька мова має світове значення.

Італієць усміхнувся і тихо промовив:

– Панове, ви обидва помиляєтеся, італійська мова – це мова сонячної Італії, мова музики й кохання, а про кохання мріє кожен. На мелодійній італійській мові написані кращі твори епохи Відродження, твори Данте, Бокаччо, Петрарки, лібретто знаменитих опер Верді, Пуччіні, Россіні, Доницетті. Тому італійській мові належить бути провідною у світі.

Українець довго думав нарешті промовив:

– Ви ж по суті нічого не сказали про багатство і можливості ваших мов. Чи могли б ви написати невелике оповідання, в якому б усі слова починалися

з тої самої літери?

– Ні, ні, ні! Це ж неможливо, – відповіли англієць, німець та італієць.

– На ваших мовах неможливо, а нашою – просто. Назвіть якусь літеру, – звернувся він до німця.

– Нехай буде „П” – сказав той.

– Добре. Оповідання буде називатися „Перший поцілунок”

Популярному перемишлянському поетові Павлові Подільчаку прийшло поштою приємне повідомлення:

„Приїздить, пане Павле, – писав поважний правитель повіту Полікарп Паскевич, – погостюєте, повеселитесь”. Пан Павло поспішив, прибувши першим потягом.

Підгорецький палац Паскевичів привітно прийняв приїжджого поета. Потім підїхали поважні персони – приятелі господарів. Посадили пана Павла поряд панночки – премилої Поліни. Поговорили про політику, погоду. Пан Павло прочитав підібрані пречудові поезії. Панна Поліна програла прекрасні полонези Понятовського, прелюдії Пуччіні. Поспівали пісень, потанцювали падеспань, польку. Прийшла пора пообідати. Поставили повні підноси пляшок: портвейну, слиски, пшеничної, підігрітого

пуншу, пльзенське пиво. Принесли печені поросята, приправлені перцем, півники, пахучі паляниці, печінковий паштет, пухкі пампушки під печеричною підливкою, пироги, підсмажені плячки. Потім подали пресолодкі пряники, персикове повидло, помаранчі, повні порцелянові полумиски полуниць, порічок. Почувши приємну повноту, пан Павло подумав про панночку. Панна Поліна попросила прогулятися Підгорецьким парком, помилуватися природою, послухати пташині переспіви. Пропозиція повністю підійшла прохмелілому поетові. Походили, погуляли.

... Порослий папороттю прадавній парк подарував приємну прохолоду. Повітря п'янило принадними пахощами. Побродивши по парку, пара присіла під порослим плющем платаном. Посиділи, помріяли, позіхали, пошепталися, пригорнулися. Почувся перший поцілунок: прощай парубоче привілля, пора поетові приймакувати!

В купе пролунали оплески. Всі визнали: милозвучна, багата українська мова буде жити вічно поміж інших мов світу.

Ведучий. Українська мова особливо щедро наділена прислів'ями, приказками, крилатими висловами, пісенними примовками. Вони – то філософські роздумливі, то бадьоро-жартівливі, то святково-урочисті, то ліричні, поетично-таємничі. У них – спостережливність, досвід, життєві поняття та уявлення багатьох поколінь. Наприклад, „Котові жарти – мишці сльози”, „Поки сонце зійде, роса очі виїсть”, „Як не вмер Данило – то болячка задавила”, „За добрим мужем жінка як ружа”, „Брехня швидко на верх вилазить”, „Хто легко обіцяє, той рідко виконує”, „Ледачий до їжі скорий”. Кожний з таких виразів – ніби мініатюрна поема з мудрим житейським сюжетом на різні теми, з різного приводу. А їх є сотні тисяч.

Ведуча. Рідна мова має бути єдиною, але це не означає, що на Україні нею повинна бути тільки українська мова. На теренах нашого багатонаціонального Закарпаття для багатьох закарпатців рідною є російська, угорська, словацька, німецька, румунська та інші мови. Зараз послухаємо вірші на рідній мові росіян, словаків, німців, угорців, румунів. (На сцену виходять учні і зачитують по черзі вірші названими мовами)

Ведучий. Усі ми знаємо, що зараз Україна переживає скрутні часи, але ми маємо надію, що всі разом відбудуємо нашу державу, зробимо її могутньою, багатою, сильною.

Хай буде з хлібом кожен дім,
Хліб пахне сонячно, медово,
А поруч з ним – струмком дзвінком
Натхненне слово
Ведуча.

Народ наш, трудар є і воїн,
що тьму подолав у бою.
І той лиш пошани достоїн,
хто мову шанує свою...
Любіть же, любіть свою мову,
вкраїнську мову свою.

„НІХТО НЕ ЗАБУТИЙ, НІЩО НЕ ЗАБУТЕ”

(Година слави та мужності)

*Кучерявий Є.І., заступник директора з навчально-виховної
роботи Ужгородського вищого професійного
училища торгівлі та технологій харчування
Мусієнко З.Л., бібліотекар Ужгородського ВПУ ТТХ*

*...Ота сльоза ніколи не зітреться,
Що в правді нашої і чужій вині...
лишила Батьківщина біля серця
Своїх синів, загиблих на війні.*

Мета: Вшанувати світлу пам'ять героїв Великої вітчизняної війни. Ознайомити учнів з історичними передумовами виникнення війни, подвигами воїнів, які поклали свої життя за Перемоги. Виховувати почуття патріотизму, національної свідомості та гідності.

Обладнання:

1. Інформаційний стенд, мультимедійні презентації.
2. На столі старі фото з військовою тематикою, у підсвічнику горить свічка.
3. Книжкова виставка «Минуле стукає в наші серця».
4. Музичні записи.
5. Напис «День великої Перемоги»
6. Використання технічних засобів: комп'ютер, мультимедійний проектор. На його фоні – голос диктора:

Ніхто не забутий... На попіл ніхто не згорів!
Солдатські портрети на вишитих крилах пливуть...
І доки є пам'ять в людей і серця в матерів,
Доти й сини, що спіткнулись об кулі, живуть. (п а у з а)
Ніхто не забутий! На попіл ніхто не згорів!

(У кінці вірша, поступово наростаючи, звучить мелодія). Виходять ведучі.

Ведуча: Травень... Це місяць буяння садів, місяць по-літньому теплих ночей і нескінченних солов'їних пісень... А ще це місяць, коли змовкли останні постріли гармат, настала тиша і прийшов довгожданий, вистражданий, оплачений дорогою ціною мир. З того часу промайнуло багато років, які невпинно відлітають у вічність... Все далі і далі відходять від нас грізні і важкі роки Другої світової війни, але не згасає пам'ять про тих, хто ціною власного життя захистив нашу країну від гітлерівської агресії.

Розпочинаємо нашу годину слави і мужності „Ніхто не забутий, і ніщо не забуте!..”

Ведучий: Щороку в травні ми відзначаємо День перемоги. Дорогою ціною заплатив український народ за участь у найстрашніший за всю світову історію війні 1941-1945 рр. Чи не щезне в пам'яті, людських серцях, не піде в забуття великий подвиг і велика трагедія нашого народу - його битва, його перемога над фашистами. „Ніхто не забутий, і ніщо не забуте!..”.*(звучить мелодія вальсу, кілька пар танцює вальс, ведуча та ведучий сидять за столиком імпровізованого кафе. Звучить голос диктора).*

Диктор: 22 червня 1941 року... Догорав рожевий світанок в обіймах спраглої ночі, він пив теплу росу із трав і замріяно слухав мелодію шкільного вальсу...

(мелодія вальсу переривається повідомленням Левітана про початок війни)

Ведуча: Так, двадцять друге червня 1941 року – це перший день Великої Вітчизняної Війни. Саме з нього Друга світова війна для нашого народу бере свій відлік довжиною у одну тисячу чотириста вісімнадцять кривавих днів і ночей – до великої Перемоги... *(Звучить пісня „Ех, дороги”. Маршовим кроком заходять хлопці та дівчата у військовій формі. Освітлення змінюється – імітація горіння багаття. Бійці розташовуються на сцені. Привал)*

1-й боєць Привал!...
Між тишею й війною якихось 5 хвилин!
Як тихо, як незвично тихо,
А недалеко десь чатує лихо.
О, скільки ж то до Перемоги йшли!

2-й боєць Вдалося нам відвоювати Батьківщину,
Та попереду ще шляхи, шляхи...
Назад на Україну.
Травнева тиха ніч пливе.
Поля притихли, мов пусті вокзали...

Погляньте, друзі, в небі журавлі!

3-й боєць Хоч би щасливо всі подолітали,
Щоб у дорозі десь не заблукали
Чи не потрапили в якусь біду...

Медсестра Які сумні, тужливі їхні крики –
На стогін чимось схожі...
А чи чули ви, що люди кажуть
Ніби журавлі, то воїни,
Що нагло були вбиті.
То наші друзі, сумом оповиті,

Летять в вечірній сивій вишині.

(звучить пісня „Журавлі”)

4-й боєць У битві друзі наші полягли.
Не мали іншого ні вибору, ні змоги.
Вони загинули, але перемогли,
Бо відділи життя для Перемоги.

Медсестра Та серце затискається в солдата.
Зруйнована, розтоптана, розп’ята
Земля Українська під ногою ката.
А десь стоїть біленька гарна хата,
І біля неї мати вигляда,
Чекає із війни свого солдата.

5-й боєць Когось чекають діти і дружина,
А мене – моя ненька мила і єдина.
(пише лист, промовляючи вголос слова)
«Та не можу прийти я, не клич.
Від жалю своїх губ не криви.
Я страшною дорогою йду,
Стигне кров по моему сліду.
Я від куль не звезду голови,
Я не можу прийти, не зови.
Упаду – ти за мною не плач
І за все мені, мамо, пробач:
Що невчасно писав я листи,
Що любов я не зміг донести...
Від жалю своїх губ не криви,
Я не можу прийти, не зови.

(звучить уривок з пісні „В землянке”)

(Виходять ведуча та ведучий. Звучить легка тиха музика, на задньому плані демонстрація презентації з фотографіями воєнних часів із зображеннями матері).

Ведуча: Не легкою була доля жінки-матері у часи війни. Відомо, що мама закладає в душу своєї дитини найважливіші для людини і громадянина якості. Матері радянських воїнів так виховували своїх дітей, що їх не зломали ні жахи, ні лиха війни.

Ведучий: З ім’ям матері на вустах йшли в бій солдати: матері-Батьківщини, своєї мами. В ім’я матері, в ім’я життя кували перемогу.

Ведуча: Найважче було бачити смерть дітей своїми очима. Бачити і не мати можливості допомогти їм...

Учень Сонце палило нестерпно,

Гнулось у саду гілля:

Падали яблука в серпень,

Глухо стогнала земля.

Рвали снаряди їй груди,

Всюди гриміла війна,

Падали скошені люди,

Їх не щадила вона.

Бій розгортався лютий,

Кулі, неначе град,

Тихо, вітри і люди,

Впав у траву солдат.

Учень Вдарило хлопця в груди,

Вибухнув поруч снаряд,

Тихо, вітри і люди,

Вмер молодий солдат.

Мати довіку буде

Сина свого виглядять.

Тихо, вітри і люди,
Син її – той солдат.

Ведучий: Сотні тисяч матерів проводжали своїх синів на фронт: відмінників і двієчників, «зразкових» і не дуже. Ішли поети, талановиті юнаки, вчорашні школярі і школярки, але не всім судилося повернутися до рідної оселі.

(виходить дівчина, яка виконує роль матері, на голові чорна хустина)

Мати Помилуй його, куле, обмини...
Невже тобі так хочеться убити?
Він молодий, не має ще жони,
Лиш Батьківщину вмів він любити
Та батька, матір... Батько на війні –
Обом повоювати довелося...
Ти пролети, свинцева, по стерні,
Зігни при стежці сонях чи колосся.
Ну зачекай... Помилуй... він іще
Зустріне у житті свою кохану.
Не обминеш, то розсічи плече,
Він у шпиталі вигоїть ту рану...
А куля пролетіла навпрошки,
Не слухала вмовлянь моїх, проклята,
І в саме серце влучила-таки
Ще юного, безусого солдата...

Ведуча: Сивіють від горя матері. Ніякою мірою не виміряти втрат, нічим не вилікувати незагойних ран материнської душі.

Ведучий: Низький уклін і наша скорбота матерям, чії діти загинули в жорстокому вирі життєвих незгод. Ніхто не вмів так чекати, як матір. І чи треба говорити, яке несказанне щастя для матері, коли діти повертаються живі з війни

(звучить пісня „Мама моя” Л.Леценка.На сцену виходять учні, які по черзі декламують вірші)

Учень Весна іде, і переможним кроком

В тюльпановому вічному вогні
Йде травень крізь хвилини, дні і роки,
Несе нащадкам спогади свої.

Учень Весна іде квітчасто, гордо, юно,
Як втілення найчарівніших снів.
О весно красна, ти ще не забула
В історії своїх жахливих днів?!

Учень Із року в рік часопис віддаляє

Своїх нащадків далі від війни.
Та травень знов і знову нагадає,
Як із життя ішли його сини.

Учень Буяють мирно квіти на могилах,
До сонця красного метелики летять,
А ті, кому війна зламала крила, -
Священним вічним сном в могилах сплять.

(Звучить фрагмент із пісні Є. Аграновича „Офіцери”)

Ведучий: Можна по-різному ставитися до війни, по-різному її називати – Великою Вітчизняною, Другою Світовою, але хіба можна забути тих, хто поліг у боях, хто віддав своє життя заради щастя інших.

Ведуча: Страшні сліди залишила ця війна у всьому світі... Лише на території України в руїни та згарища німці перетворили сто чотирнадцять міст і двадцять вісім тисяч сіл...Чотири роки... Тридцять чотири тисячі годин... Дві тисячі шістсот кілометрів від Москви до Берліна...Так мало?! Дійсно, якщо літаком – то всього-на-всього три години польоту, а перебіжками, по-пластунськи – аж чотири роки... Довгих тяжких чотири роки...

(Звучить пісня „Катюша”)

Учень
Ніхто не забутий,
На попіл ніхто не згорів:
Солдатські портрети на вишитих крилах пливуть,
І доки є пам'ять в людей,
І доки живуть матері,
Доти й сини, що спіткнулись об кулі, живуть.

Учень
Їх прийняла війна,
Залишивши списки загиблих у праведнім бою,
Застигли в тузіobelіски,
В гранітнім кам'янім строю.

Учень
Пам'ятайте, друзі, цих людей довіку,
Тих, хто повернувся й хто поліг у боях.
Тож вклонімося всі ми низько до землі їм,
Й квітами устелимо їх тернистий шлях.

Ведуча. Тисячамиobelісків і братських могил нагадує і донині про себе Велика Вітчизняна війна.
Вони – святиня нашої пам'яті.

Поклонімося ж тим, хто поліг у бою
Хто покрив землю рідну собою,
Поклонімося всім, хто впав у бою,
Хто відстояв нашу свободу.
Це потрібно не мертвим,
Це потрібно живим.

Ведучий.

Хвилина мовчання...
Вона більше нам розкаже,
Ніж тисячі, а чи мільйони слів...

Про подвиг безіменний всього не вимовить словами,
Лиш тільки серце може розказати про нього,
Але воно, на жаль, не має мови,
Лиш має біль, тому я прошу всіх вшанувати пам'ять полеглих співвітчизників хвилиною мовчання.

Хвилина мовчання (дзвін-набат або стукіт серця. Учні вручають присутнім ветеранам квіти.

ПАМ'ЯТЬ ЖИВЕ

(Масовий захід з нагоди річниці визволення Закарпаття)

*Мусієнко З.Л., бібліотекар Ужгородського вищого
професійного училища торгівлі та
технологій харчування*

Мета: Згадати та вшанувати пам'ять героїв-визволителів нашого рідного краю – Закарпаття.

Обладнання: книжкова виставка «Ми визволяли Закарпаття»; музичні записи, напис „Пам'ять – жива”, використання технічних засобів: комп'ютер, мультимедійний проектор

Учениця. Все далі в історію відходять жорстокі битви Великої Вітчизняної Війни, в якій наш народ проявив насправді героїчну мужність, відстояв честь і незалежність Батьківщини.

Учень. Вже давно на місці руїн і попелищ виросли світлі квартали міст, нові заводи і фабрики. Здається ніщо не нагадує про війну.

Учениця. Але ніколи не будуть забуті імена тих, хто в тяжкий для нашої країни час здійснив неповторні подвиги, хто не пожалів свого життя заради щастя наших поколінь.

Учениця. Саме 67 років над нами тихе, мирне небо. Ми радіємо, що можна спокійно навчатися, жити, будувати своє майбутнє. Але завжди потрібно пам'ятати, якою дорогою ціною завойоване наше щастя.

(звучить пісня „Подай, дівчино, руку на прощання”).

Учениця. Це на світанку сталося колись:

Стривожений із муками і жалем
Світ стрепенувся кров'ю в мить заливсь
Неначе розпанаханий кинжалом.
Війна на зустріч молодому дню,
І з гуркотом і з брязкотом котилась,
Лавиною металу і вогню
На нашу землю й долю навалилась.

Учень. І хоч сходи країно з краю в край
Усі роздоли, всі її простори. –
Навряд чи знайдеться десь двір,
Куди б не внадилося б ненависне горе.

Учениця. Війна далека але пам'ять близько:
на кожному кроці, кожному із сердець.
І голови схиляють низько низько,
Бо ж у землі сини чи матір чи отець...

Учениця. Ох, скільки битв відгриміло довкола.
У навіжений, божевільний час!
Та чорна кривда – правди не зборола
І не піддався світ птьми, не згас.

Учениця. Нехай добром нам стеляться дороги.
Нехай життя нам більше втіхи дасть.
То знаймо, що за радість
Перемоги заплачено мільйонами нещасть.

Учениця. Страшні сліди залишила війна, 114 міст і 28 000 сіл в Україні перетворила вона на руїни та згарища. 1418 днів і ночей вогняними дорогами крокували визволителі, не дивлячись на тяжкі перепони вони усе витримали і перемогли. Для всіх ветеранів Великої Вітчизняної Війни звучить пісня у стилі реп *(звучить пісня)*.

Учень. Спасибі всім, і мертвим і живим,
За те, що землю нашу зберегли,
І хоч було смертельно важко їм,
Та все вони зробили, що могли.

(виступ ветерана)

Учениця. 28 жовтня 1944 року завершилося визволення України від німецько-фашистських загарбників. Сталося це у Закарпатті, де під натиском частин Червоної армії залишив нашу землю останній підрозділ гітлерівського Вермахту. Цю славу сторінку у вітчизняну історію вписали війська Четвертого українського фронту під командуванням генерала армії Петрова І.Є.

Учень. А саме 28 жовтня - 67 років тому, визволено місто Ужгород. Період визволення приніс у життя краю значні зміни. Так, 26 листопада 1944 року відбувся перший з'їзд народних комітетів, де проголошено Маніфест про возз'єднання Закарпатської України з Радянською Україною. А вже 29 червня 1945 року у Москві підписано офіційний Договір про приєднання Закарпаття до Української Радянської Соціалістичної Республіки

Учениця. Визволене Закарпаття сяяло посмішками щасливих людей, що зуміли вижити, вистояти, а далі – відбудувати мирне життя Батьківщини.

Учениця. Вірш „В Закарпатті весна”
Де ранковий розмай,
Біле сонце встає
Там чарівний мій край –
Закарпаття моє.
Пісню гір і долин
Нам дарує весна,
І суниць, і малин,

Золотого вина.
Вигляда звідусіль
Стрій смерек і ялин,
Синь розлогих лісів
Нам дарують пісні,
У мальовничих садах
І квітучих долин.
Солов'ї у гаях
Спілі вишні рясні.
В небо чайка зліта
Над Ужем в тишині,
І навкруг красота,
Наче в райському сні.
Клич трембіти луна,
На зорі виграє,
В Закарпатті весна –
Новий день настає.

Учень. Розкинулись Карпати в шатах смерекових,
Чарує зір нам величі краса,
А у вишині немов безкрає море,
Пливуть над ними сині небеса.
Бурхливі ріки пливуть поміж горами,
Несуть до моря подих гір Карпат.
А в бистрій течії, що в водах кришталевих,
Глибинний дух землі й наземний аромат.

(звучить пісня „Закарпаття”)

Учениця. Декламує вірш «Ужгород – місто моє»
Ми любим Ужгород – місто своє,
Що кожного ранку і з сонцем встає,
І з вірою в Бога – старий і малий
Стрічає в молитві свій день трудовий.
Ужгород – рідне місто моє, -
Вірю в щасливе майбутнє твоє.
Місто Європи над тихим Ужем,
Ми твою вроду й красу збережем!
На Замковій Лаборця пам'ять живе.
Тут все поєдналось – старе і нове:
І храми церковні у вічній красі,
І сакури ніжні в ранковій росі.
Терпіло нашестя лихих ворогів,
Неволю і кривду минулих років.
Та вітер в країну на крилах приніс –
Надію на краще без горя та сліз...
У мирі твої городяни живуть,
Свій прапор шанують і герб визнають.
Обличчя твоє – розмаїта сім'я,
Хай буде щасливою доля твоя!

(лунає пісня «Гуцулка Ксеня»)

Учень. Сьогодні над нами мирне небо. І у цей славний день ми згадали тих, хто у жорстокій битві виборов нашу свободу. І хоч би скільки ще минуло часу, доки існуватиме на своїй землі українська нація доти буде існувати пам'ять про наших героїв-визволителів.

У цей день країна вклоняється ветеранам Великої Вітчизняної Війни, складає Вам глибоку синівську шану. (лунає пісня)

„ВЖЕ МИРНИХ ЛІТ НЕМАЛО ВІДШУМІЛО...”
(Сценарій вечора, присвяченого річниці визволення Закарпаття)

Копчалоук М.А.,
викладач Тячівського професійного

ліцею

Вступне слово вчителя

28 жовтня визначна дата в історії Української держави та нашого краю. Майже 68 років тому наші землі були очищені від фашизму. Це свято прийшло до нас золоті осені 1944 року і започаткувало щастя мирного життя. Все далі віддаляють нас роки від найвеличнішої події – перемоги над фашистською Німеччиною. Час зрівняв траншеї на полях колишніх битв. Ті суворі дні залишилися за перевалами десятиріч, за новими подіями, але пам'ять про подвиг народів ніколи не померкне у серцях нинішнього і майбутнього покоління людства. Давайте разом з вами погортаємо скорботні і радісні сторінки історії того періоду.

У 1938 р. характер політичних процесів на Закарпатті сильно змінився. Внаслідок мюнхенської змови західних держав з Гітлером почалося розчленування Чехословаччини. 11 жовтня 1938 р. Закарпаття одержало автономію. Почалася розбудова у Закарпатті автономної української держави. 15 березня 1939 р. на засіданні сейму було проголошено самостійність Карпатської України. Сейм схвалив закон, що містив такі пункти:

1. Карпатська Україна є незалежна Держава.
2. Назва держави є: Карпатська Україна.
3. Карпатська Україна є республіка з президентом, вибраним сеймом Карпатської України, на чолі.
4. Державна мова Карпатської України є українська мова.
5. Барва державного прапора України є синя і жовта.

Президентом Карпатської України став Августин Волошин. Це рішення приймалося під гуркіт гармат: 14 березня угорські війська вторглися на Закарпаття. Ще раніше вони захопили частину краю, примусивши уряд провести засідання Сейму в Хусті. Воєнізована організація створена для охорони краю – Карпатська Січ, незважаючи на героїчний опір, не змогла відвернути вторгнення. Закарпатська Україна опинилася у міжнародній ізоляції. З відвертою неприязню ставилося до неї сталінське керівництво. У своїй промові на XVIII з'їзді ВКП(б) 10 березня 1939 р. Сталін з неприхованим глуфом говорив про прагнення Карпатської України добитися самостійності: «Комашка, що хоче прилучити до себе слона», такими словами він охарактеризував героїчну боротьбу карпато – українців.

Карпатська Січ боронилася. У січовиків не вистачило зброї, боєприпасів. За різними даними з 14 по 18-те березня загинуло від 4-х до 6-ти тисяч січовиків. Велика їх кількість закатована по звірячому і похована у братніх могилах, а частина після тортур покидана у весняну Тису, яка стала червоною від крові. І лунала над Карпатами сумно пісня:

«Заспіваймо про руйну,
Про Карпатську Україну,
Де Січ славно воювала,
За свободу життя дала.
Життя дала за свободу,
За самостійність народу.
А над Хустом ворон кряче,
На чужині мати плаче.
Мати плаче на чужині,
А дівчина на могилі.
Подивіться соколята
Чи не несе ріка брата.
Несе ріка, несе брата

Жінці мужа, дітям тата.
А в нас трупів не ховають,
Похоронів не справляють,
Тільки ворон серед ночі
Вибирає карі очі.
Не журіться, милі браття
Ще повстане Закарпаття,
Галичина, Буковина –
Самостійна Україна.
Зашуміла Тиса з горя,
Тай понесла кров до моря.
Зашуміла Тиса з болю,
Тай понесла в море волю.

Ось про що розповідають жителі Нижніх Воріт уже в пізніші часи, коли можна було розповідати про трагедію Карпатської України: „Верб'язька Ростока 1939 р. На третій день після окупації Карпатської України мадярські вояки гнали через село на Верецький перевал колони голодних і

змучених січовиків. Це були полонені волонтери вихідці з Галичини, яка в той час була під владою Польщі. На Верецькому перевалі, тобто на кордоні між щойно окупованою Карпатською Україною і Галичиною, мадярські конвоїри передали колону полонених січовиків польській прикордонній службі, а на ранок, ще до схід сонця, всі вони були розстріляні”.

Закарпатську Україну окупувала Угорщина, а Волошин змушений був емігрувати. Незважаючи на окупацію, проголошення незалежної держави мало велике історичне значення. Воно продемонструвало непереборне прагнення українського народу до створення власної держави, його готовність до жертв заради досягнення цієї світлої мети.

Звучить пісня про стрільців Карпатської України (автори М.Град і Ковач)

Закувала зозуленька, сіла на калину,
Освітило ясне Сонце нашу Верховину.
Освітило вільні гори, ріки, полонини,
Буде воля у Карпатах навіки від нині.

Приспів

Гей, там, на горі,
Сіно косять косарі.
Вівчарики із вівцями вандрують,
А там у долині
Коло Тиси молоді
Січовики мирну працю вартують.

Не журися, моя мила, служба лиш до рана,
Як звільнюся, зразу прийду до тебе, кохана.
На Великдень посватаю, будемо гуляти,
На землящі батьків наших будем газдувати.

Приспів

Най ся славить у Карпатах вільна Україна,
Най ізгинуть воріженьки, як слуги Каїна.
Президента Волошина будем прославляти,
Рідну землю збережемо не дамо стоптати.

Приспів

Не бідкайся, моя мамо, як у полі згину,
Коли буду захищати рідну Україну.
Стануть за мною цімборики, щоб ся дале бити,
Щоби землю до останку рідну боронити.

Приспів

Ой, не даром січовая кровця ся пролиє,
Бо вона ся гнівом людським на ворогів злиє.
Діти наші піднімуться, катів будуть гнати
Через ріки, через хаші, далі за Карпати.

Друга Світова війна для закарпатців почалася 15 березня 1939 року, Коли війська фашистської Угорщини, за згодою з гітлерівською Німеччиною почали війну проти незалежної держави – Карпатської України.

З перших же днів свого хазяйнування загарбники запровадили в краї фашистський режим, що супроводжувався жорстоким терором, масовими вбивствами, насильством над населенням. Патріотами були заповнені концентраційні табори, в'язниці, створені в Ужгороді, Мукачеві, Чинадієві, Перечині та інших містах. Від тортур і знущань угорських фашистів гинули кращі сини і дочки Закарпаття. Так загинули Федір Рознійчук, Іван Полянчук, Іван Годван, Карло Купар, Василь Небола, Василь Тимочук.

Після окупації в країні діяла спочатку тимчасова військова адміністрація, яку очолив військовий диктатор генерал Новакович. У всіх селах і містах краю за людьми встановлювався поліцейський жандармський нагляд. За період фашистської окупації в концентраційні табори було загнано 183,395 закарпатців, з яких 114,982 закатовано і знищено.

Виступ учня: «Партизанський рух і підпільна боротьба на Закарпатті в роки війни».

Вчитель: «Мамо, ви не турбуйтеся, що довго не писав листів. Ми зараз наступаємо. Це вам відомо з газет. А фріци тікають не оглядаючись. Зараз ми на шляху до міста Мукачева.

Кров'ю багатьох товаришів моїх політич кошний шматок закарпатської землі. Хочу, щоб мій біль перетворився на ще більшу зненависть до ворога, ні на хвилину не втрачаю віри у перемогу». (З листа Івана Бірюкова до матері).

Районна Рада ветеранів Великої Вітчизняної війни подарувала нашому ліцею Книгу пам'яті, у якій закарбовано прізвища загиблих воїнів нашого району. У нас навчаються учні з різних сіл і в кожного з них мати до нині чекає свого сина з війни.

Учні зачитують прізвища загиблих воїнів.

Учень читає вірш М. Града „Стоїть могила”

Стоїть могила край села,
Нема ні квітів, ні хреста.
Уся проросла бур'яном,
А в ній юнак спить вічним сном.
За Україну кров пролив,
Її як ньеньку боронив.
І тільки слава січова
В народній пам'яті жива.
І не дарма ішли бої,
Вмирили соколи твої,
За волю, за Карпатський край,
Вкраїно, їх не забувай!
Не гоже, щоб твої сини
В землі лежали без вини,
Без панахид і без хрестів,
І без проклять антихристів.

Виступ учня: «Визволення Тячівського району».

Вчитель: „Я буду битися до останнього, а якщо треба – помру чесно у боротьбі за свій народ... Я пішов до партизанського загону не за славою, не за чинами, а пішов на смерть...” Так писав своїй дружині напередодні рейду від Путивля до Карпат комісар Сумського партизанського з'єднання Семен Васильович Руднев. Це були не просто слова, що лягли не папір у хвилини душевного піднесення, щирого відвертого звертання до найдорожчої в житті людини. В цьому вбачали сенс свого життя люди його покоління в роки суворих випробувань, які випали на долю нашого народу, люди покоління Лори Олександрівни Василевської, яку ми сьогодні запросили.

Виступ ветерана.

Заключне слово вчителя.

У складний час відзначаємо ми цю славу дату. Народ України хоче сьогодні не просто державу, а державу заможну, демократичну, сильну, яка зуміла б захистити своїх громадян від духовного і матеріального зубожіння, працювала для людей і в ім'я людей. Тож докладімо всіх зусиль, щоб кожен зробив усе можливе в ім'я зміцнення і розбудови нашої держави.

Це буде найкращим пам'ятником і проявом шани до всіх, хто боровся за визволення Закарпаття та України.

СВІТОВА ВЕЛИЧ Т.Г. ШЕВЧЕНКА (До шевченківських днів)

Теличко Н.М., викладач української мови та літератури Хустського професійного ліцею

Мета: повторити й узагальнити вивчений матеріал про творчість Т.Г.Шевченка, учні повинні усвідомити значення творчості поета для нашої та світової культури, для себе особисто; розвивати інтерес до літератури.

Обладнання: грамзапис поезій, ілюстрації до творів Т.Г.Шевченка, картки із завданнями.

I. Вступне слово вчителя.

Світова велич письменника визначається багатьма складниками: його місцем у світовому літературному процесі, впливами на читача та хід історичних подій, внеском нових ідей і нових

мистецьких засобів та скарбів у загальнолюдську культуру.

Талант Шевченка, його допитливість, незвичайна любов до всього рідного, до свого пригнобленого народу, до своєї культури, що перебувала тоді в московському ярмі, а також освіта, начитаність, праця над собою – все це було ґрунтом для появи геніальних його творів.

Від виходу з друку першого видання «Кобзаря» і до сьогодні про Шевченка, його життя і геніальну творчість надруковано стільки статей, розвідок не тільки в Україні, а й по інших країнах світу, що їх навіть не перелічити.

Т.Г. Шевченко силою свого полум'яного й мистецького слова, силою своєї загальнолюдської правди переступив кордони рідної і дорогої України. Його твори відразу пробили мур байдужості й ворожості до українського слова, піднісши відразу нашу мову і літературу на нечувану височінь.

Іван Франко писав про Шевченка: «Я не знаю в світовій літературі поета, який би став таким послідовним, таким гарячим, таким свідомим оборонцем за права жінки на повне і людське життя».

Видатний шведський славіст Альфред Єнсен, що добре знав українську мову, написав дві книжки про творчість Тараса Шевченка, де зазначав: „Велика сила прийшла з України, справжній оновлювач української літератури... в історії всесвітньої літератури мало таких прикладів, щоб 26-літній поет виступив з такими зрілими творами перед народом, як Шевченко... В історії світової літератури він поставив собі пам'ятник, сильніший від бронзи”.

Російський письменник В. Вересаєв з великим захопленням відгукувався про Т.Г. Шевченка: „Безстрашна революційність, запорізька жадоба волі, залізна впертість, зосереджений гнів і велика любов, славне минуле в боротьбі з гнобителями, лукавий гумор, незрівнянна музика української мови, запах квітучих вишневих садків, пірамідальні тополі над білими хатами — все це в поезії Шевченка. Любити Шевченка — любити Україну. Любити Україну — любити Шевченка”.

Ми з неприхованою гордістю промовляємо ім'я нашого пророка, що став гордістю всього цивілізованого й культурного світу.

Борис Грінченко писав: «Шевченко своєю національною свідомістю є геній, а своєю незмірною вагою, значенням у справі національного відродження свого рідного краю є явищем феноменальним, єдиним, може, на світі».

Учитель. Для проведення уроку клас ділимо на дві команди, які вибирають собі назву, емблему, девіз.

Відбувається змагання між командами.

I конкурс. „Представлення команд”

Протягом 2-3 хвилин кожна команда представляє себе, розповідаючи про свою назву, емблему, девіз.

1-а команда - „Гайдамаки”

Девіз: „1 чужому научайтесь, й свого не цурайтесь”.

2-а команда - „Неофіти”

Девіз: „Схаменіться! Будьте люди!”

II конкурс. „Хто швидше?”

Потрібно відповісти на запитання.

1. Скільки творів містив „Кобзар” у 1860 році, а скільки тепер?

Відповідь. 17 – 228.

2. Хто написав, що невелика книжечка „Кобзар” „внутрішнім змістом своїм без краю величезна” й „своєю появою грандіозне зрушення зробила”?

Відповідь. П. Тичина.

3. Скількома мовами перекладений „Заповіт”? *Відповідь. 100.*

4. Кому з кобзарів Шевченко надіслав свій „Кобзар” з дарчим написом?

Відповідь. О. Вересаю.

5. Хто присвятив Шевченку пісню „Дума про великого Кобзаря”?

Відповідь. П. Носач.

6. До 100-річчя виходу „Кобзаря”, яка була створена поема кобзарями і якими?

Відповідь. Носач, Кушнерик, Перепелюк написали поему „Слава Кобзареві”, що складається з 9 пісень.

III конкурс. „Знайди зайве”

Від кожної команди виходить по одному представнику. їм пропонується три назви творів, серед яких потрібно знайти «зайве».

1. „Марія”, „Минули літа молодії”, „Мойсей”.

2. „Доля”, „Оргія”, „Пророк”.
3. „На полі кропі”, „Царі”, „Варнак”.
4. „Гімн”, „Княжна”, „Марина”.

IV конкурс. „Театр”

Кожна команда показує підготовлену театральну виставу па твір поета. 1-а команда – інсценізація балади „Причинна”. 2-а команда – уривок з драми „Назар Стодоля”.

Конкурс. «Кращий знавець творів Т.Г. Шевченка»

Кожній команді дається можливість протягом 5 хвилин відповісти на групу запитань. Виграє та команда, яка відповість на найбільшу кількість запитань.

1. З якого часу Шевченка почали називати Кобзарем? (1840р.).
2. Кому писав Шевченко в листі, що він „безталанний кобзар”? (А.Маркевичу22.04.1857 р.)
3. Назвати псевдоніми Шевченка? (Кобзар, Дармограй.)
4. В яких роках виходив „Кобзар” за життя Шевченка? (1840, 1844, 1860)
5. В якому році і ким було вперше здійснено повне видання „Кобзаря”?
(1907 р. в Петербурзі, редактор В. Доманицький, 1908 р., у Львові, І. Франко.)
6. Єдина байка Великого Кобзаря, в якій відображено події в Галичині 1846 року.
(„Сичі”)
7. Який твір написав Шевченко за десять днів до смерті?
(. „Чи не покинуть нам, небого”).
8. Який твір написав Шевченко у зв'язку із звісткою про смерть Олександри Федорівни, дружини царя Миколи І?. („Хоча лежачого й не б'ють”.)
9. Кому присвятив вірш „Великомученице кумо”?.(Надії Василівні Тартуській. В 1845 р. в с. Потоці поет хрестив дитину місцевого дякона з Тарновською)
10. Які поезії написав Шевченко, переклавши уривки із „Слова о полку Ігоревім”?
(„Плач Ярославни”, „З передсвіта до вечора”... у 1860 році.)
11. Назвати поезію Шевченка, в якій відображені події 1676 року в Україні,
(„Заступила чорна хмара”).
12. Кому присвятив Шевченко поему „Москалева криниця” ?
(Я.Г. Кухаренкові, наказному отаманові Чорноморського козацького війська, українському письменнику).
13. Кому присвятив Шевченко поему „Тризна”? (Варварі Респніній, дочці генерал-губернатора України).
14. За чії кошти був виданий „Кобзар” 1840 року? (П.У. Мартоса, поміщика, відставного штабс-ротмістра).

VI конкурс. „Чи знаєте ви свого героя”?

1. „Молитись Богу
Та за ралом спотикатись,
А більш нічого
Не повинен знать невольник, —
Така його доля”. (Варнак).
2. „А красота-то, красота!
Мій Боже милий! А трудяще,
А чепурне та роботяще,
Та тихе. Бач, і сирота...” („Москалева криниця”, Катруся.)
3. ...Отож небога
Росла собі та виростала,
Рожевим квітом розцвіла
В убогій і чужій хатині...(„Марія”, Марія)
4. ...Як маківка на городі,
Дівчина розцвітала;
Як калина при долині: („Утоплена”, Ганна).
5. ...Наш отаман завзятий,
Забрав хлопців та й поїхав
По морю гуляти...” („Гамалія”, Гамалія).
6. ...І письменний, і вродливий —

Квіточка дитина! („Сова”, Син.)

VII конкурс. „Чи знаєш ти поезію Шевченка”

Продовжити поетичні рядки.

1. ...Гомоніла Україна, довго гомоніла...
2. 1 на оновленій землі...
3. ...Возвеличу малих отих рабів...
4. Поховайте та вставляйте...
  5. В таку добу під горою...
  6. ...Рости, рости, моя пташко...
  7. ...Летим. Дивлюся, аж світає...
  8. ...Наш отаман Гамалія...

По завершенні конкурсів журі підводить підсумки і оголошує результати змагань. Учитель відзначає найактивніших учасників конкурсів і виставляє бали.

«ШЛЯХАМИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ»

(Усний журнал)

*Кучерявий Є.І., заступник директора з навчально-виховної роботи Ужгородського вищого професійного училища торгівлі та технологій харчування
Мусієнко З.Л., бібліотекар Ужгородського ВПУ ТТХ*

Мета: вшанування пам'яті великої української поетеси, виховання в учнівській молоді патріотичної свідомості, почуття належності до своєї держави, української мови, літератури та культури.

Обладнання:

1. На сцені портрет Л.Українки.
2. На фортепіано запалені свічки.
3. Музичні записи, друківані сторінки журналу з періодами життя і творчості поетеси.
4. Напис «Шляхами життя і творчості Л.Українки»
6. Використання технічних засобів: комп'ютер.

Звучить мелодія, на сцену виходять учні у національних костюмах.

Учениця. Добрий день, шановні друзі!!! Запрошуємо Вас у царство мудрого і красивого, правдивого і цінного, сильного і ласкавого, доброго і мужнього слова.

Учениця. Поезія - це вогник, схожий на полум'я свічки, що запалює душу людини (*запалюється свічка*).

Учениця. Хай палає свічка, хай палає,
Поєднає нас вона в цей час,
Друзів голоси нехай лунають,
Слово й музика нехай єднають нас.

Учениця. Кожен край народжує свого Поета, сподіваючись виявити себе через його Слово... Рідна земля виколісує і виховує свого Співця. І от звучить Лесин голос – тихий і ніжний, проникливий і мелодійний, пристрасний і променистий – голос великої Лесі Українки.

Учениця. І край, що її народив, почув цей голос, почув і ожив, стрепенувся в новій надії, сповнився живим, поетичним світом. Наш рідний край у цих словах Який же зміст багатий! Це милий, рідний серцю шлях Від батьківської хати. Ліси, Полісся і річки, І льону голубизна, І рідна школа, рідний клас. Це все - моя Вітчизна, Наш рідний край, це він зростив Нам Лесю незабутню. Що Прометеєвим вогнем Шлях освітила людству.

Учениця. Саме про Лесю Українку піде мова на нашому літературному святі. Гортаючи сторінки літературного журналу „Шляхами життя і творчості Лесі Українки” ми поринемо у світ пристрасного поетичного слова.

Учениця: „*ПЕРША СТОРІНКА ЖУРНАЛУ: ДИТЯЧІ РОКИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ*”

За вікном зима Ось у таку пору 25 лютого 1871 року в Новоград – Волинську народилася Лариса Петрівна Косач – псевдонім Леся Українка.

Учениця. Де б'ється Случ у береги камінні,
Незмінні у мінливості століть,
У старому Новограді на Волині,
Старесенький будиночок стоїть.
Цього будиночка привітні стіни.
Домашня тишина його тепла
Були найпершим світлом для дитини
Що народилась тут і тут зросла.
Русалкою вистрибувала в плесі,
Над Случчю на вінки збирала цвіт.
Зросла, назвалась Українка Леся
І воїном пішла в широкий світ.

Учениця. Леся жодного дня не вчилася в школі. Вчителями її були мати - письменниця Олена Пчілка, батько - Петро Антонович, книги і життя.

Учениця. Жила нижче сім'я Косачів на Волині. Дівчину вражала бідність селян, селянських дітей, з якими вона дружила. Були вони неписьменні. Це дивувало малу Лесю, і вона вчила їх грамоти.

Учениця. Чужий біль сприймала як власний. Несправедливість, неправда, гнітили її і їй хотілось протестувати. Коли Лесі було дев'ять років, несподівано заарештували за революційну діяльність її улюблену тьотю Елю. Страшенно тяжко вона переживала цю звістку і написала свій перший вірш „Надія”.

Учениця. Декламує вірш „НАДІЯ”

Учениця. З цього часу і до кінця життя, поезія, слово, пісня стали сенсом її життя. Леся швидко переймала народні пісні, співала, записувала їх.

Учениця. Дуже любила Леся бувати на ярмарках, спостерігати народні свята, весілля. Взимку 1881 року на святі Водохреща застудилася. З цього часу і починається її тяжка, виснажлива боротьба з хворобою.

Учениця. Як дитиною, бувало,
Упаду собі на лихо,
То хоч в серце біль доходив,
Я собі вставала тихо.
„Що болить?” - мене питали,
Але я не признавалась. –
Я була малою горда, -
Щоб не плакати, я сміялась.

Учениця. Леся була музично обдарованою дитиною. На думку сестри Ольги, Леся могла встати не тільки першокласною піаністкою, а й композитором, бо в музиці виливала всю свою душу. І гра її було прекрасною.

Коли Леся жила у Колодяжному, у неї дуже заболіла рука, і дівчина змушена була кинути гру на фортепіано. Болісна була ця розлука. Пізніше біль вилетіть в поезію „До мого фортепіано”.
(*Читається цей вірш*)

Учениця. Коли Лесі виповнилося 13 років, у неї назбиралося уже кілька поезій, і мама, порадившись з дочкою, добирає їй псевдонім Українка і публікує у журналі вірш «Конвалія». Від тоді і пішли по всьому світі прекрасні поезії, підписані цим гордим, ніжним і красивим ім'ям - Леся Українка.

Сценка : „Я йду до людей”

Учениця. Ти, дівчино, в які світи мандруєш?

Леся. Я - до людей.

Учениця. А як твоє ім'я?

Леся. Леся.

Учениця. А де зростала ти, дівчино вродлива?

Леся. (продовжує відповідати віршем)

Учениця: „ДРУГА СТОРІНКА ЖУРНАЛУ: РОКИ ЮНОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ”

Учениця. На роки юності Лесі Українки припадає значна частина поетичних творів. В супереч усім негараздам молодий талант зростав, вірив у себе. З кожним роком у цій фізично слабкій дівчині розвивались духовні сили. Леся йшла по життю з думкою про народ, про Україну. Ці думки почуття

породили пристрасне правдиве поетичне слово. З роками образ рідного краю став одним із головних у творчості Л.Українки.

Учениця.

До тебе, Україно, наша бездольная мати,
Струна моя перша озветься.
І буде струна урочисто і тихо лунать,
І пісня од серця поллеться.
По світі широкому буде та пісня літать,
А з нею надія кохана.
Скрізь буде літати, по світі між людьми питати
Де схована доля незнання?
І, може, зустрінеться пісня моя самотня
У світі з пташками - піснями,
То швидко полине тоді тая гучная згряя
Далеко шляхами - тернами.
Полине за синєє море, за гори,
Літатиме в чистому полі,
Здійметься високо-високо в небесні простори
І, може, спідка тую долю.
І, може, тоді завітає та доля жадана
До нашої рідної хати,
До тебе, моя ти Україно мила, кохана,
Моя безталанна мати!

Звучить „Пісня про Україну”

Учениця. У Лесиному розпорядженні було не так багато засобів для боротьби. Але в неї було пристрасне слово, у неї був величезний митецький хист, її полум'яні віршовані рядки мимоволі западали в серця і будили.

Учениця. з вірша „Досвітні огні”

Вставай, хто живий,
Не бійся досвітньої мли –
В кого думка повстала!
Досвітній огонь запали.
Година для праці настала,
Коли ще зоря не заграла.

Учениця. Недаремно поетесу стали величати Дочкою Прометєя. Нести людям вогонь просвіти, вогонь своєї любові, жар свого невтомного слова, було справою всього її життя.

Учениця: ТРЕТЯ СТОРІНКА ЖУРНАЛУ: „СЛОВО - МОЯ ТИ ЗБРОЯ”

Учениця. Слово своє вона все частіше називає іскрою, вогнем, зброєю. Слово, чому ти не тверде як криця,

Що серед бою так ясно іскриться?
Чом ти не гострий, безжалісний меч,
Той, що здійма вражі голови з плеч?
Ти, моя щира, гартована мова,
Я тебе видобуть з піхви готова,
Тільки ж ти кров з мого серця проллєш,
Вражого ж серця клинком не проб'єш...
Вигострю, витончу зброєю іскристу,
Скільки достане снаги мені хисту.
Потім її почіплю на стіні
Іншим на втіху, на смуток мені.
Слово, моя ти єдина зброя,
Ми не повинні загинуть обоє!
Може, в руках невідомих братів
Станеш ти кращим мечем на катів.

Учениця. Не забуваймо, що Л. Українка - жінка з вразливою, тонкою душею. Були в її долі прикрі падіння і болісні втрати. Такою втратою стала для неї смерть коханого - Сергія Мержинського. Але

навіть у хвилини найтяжчої душевної муки вона незбагненна у своїй внутрішній силі і величі. У ніч смерті коханої людини розпач поетеси, її нестерпні страждання, напівбожевільний стан несподівано спричиняються до творчого вибуху. Ця дивовижна жінка за один подих пише глибоку драматичну поему «Одержима». Пізніше вона згадуватиме, що якби в ту страшну ніч не вилила свій біль у слові, то, могла би збожеволіти.

Учениця. Здавалося, Леся була розбита і спустошена цією втратою. Але гідна подиву залізна воля згодом знову дала їй сил, щоб підняти себе з руїни, звільнитися від депресії. Бо життєве кредо Лесі Українки - сміливо творити свій шлях серед будь-яких незгод, змагатися з долею, не впадати у відчай під її ударами.

Учениця. Леся мріє своїм словом збудити народ до боротьби за волю, за правду, знає, що в цій боротьбі може загинути борців, серед них і вона: «Хай я загину, та хай сяє мило Над людьми сонцем правда і надія!»

Учениця. Ніжна, але така сильна духом, пройнята вогнем любові до людей, Леся замислюється над болючими проблемами свого часу: звертається до музи, щоб порадила, як жити «нещасливим», шукає шляхів провідної зірки, які б вивели її народ до волі.

Учениця. Читає вірш „*Contra spem spero*”

Учениця: ЧЕТВЕРТА СТОРІНКА ЖУРНАЛУ: „СИМВОЛ НЕЗЛАМНОСТІ, МУЖНОСТІ, БОРОТЬБИ”

Учениця. Будучи вірною девізові: „Тільки в боротьбі життя і щастя”, - Леся Українка слідом за Т. Шевченком та М. Некрасовим, разом з І. Франком проголосила: „Не поет, хто забуває про страшні народні рани...”

Учениця. Звернімося ще одного вірша – „Зоря поезії”, в якому поетеса проголошує естетичне кредо. Вона мала право сказати про свою поезію: „Зоре моя! В тебе світло повік буде ясне”. Бо людина, яка обрала для боротьби з ненависним ворогом гострий кинджал, тобто слово-зброю, не могла запалити у серцях прийдешніх поколінь вогонь любові до свободи, ненависті до тиранії.

Учениця. Дуже часто на папір лягали слова муки і страждання: Хотіла б я вийти у чисте поле Припасти лицем до сирої землі. І так заридати, щоб зорі почули, Щоб люди вжахнулись на сльози мої.

Учениця. Поетеса відважно мірялася силою з лихою долею. І перемогла. Промчалась та буря-негода палка наді мною, Але не зломила мене, до землі не прибила. Я гордо чоло підвела... І в серці моїм переможній співи лунають

Звучить пісня „У чорную хмару зібралася туга моя”

Учениця. Інколи життєві скрути були досить тяжкими, та не впадала в розпач мужня Дочка Прометей, не втрачала надії на кращі часи. Варта подиву та надзвичайна сила волі, що давала тяжко хворій жінці енергію творити.

Учениця. Такою ввійшла Леся Українка в літературу - як символ мужності, стійкості, нездоланності людського духу. І як співець мужності, незламності боротьби.

Учениця. Леся Українка пішла шляхом Кобзаря. Вона прагне створити образ духовно могутньої людини-борця, здатної втілити в собі дух епохи. У політичній ліриці поетеси з'являється образ Спартака, котрий зібрав під свій прапор повсталих рабів. І особливо часто - образ легендарного багатборця Прометей. Нащадками Прометей вона називає свій народ, і уславлює борців, які „блискучу іскру з неба здобувають”. Ліричний герой поетеси - це тип нової людини, готовий до подвигу, до найважчих випробувань.

Учениця. Оптимізмом пройнятий вірш „Мріє, не зрадь!”. У ньому прославляється подвиг борців за волю. У вірші „Напис в руїні” Л.Українка стверджує безсмертя народу та велич її творчої праці. Народ є творцем всіх цінностей і багатств - така основна думка поезії. Поетеса протиставляє силі владного тирана силу народу і проголошує „Хай гине цар!”

Учениця: „П'ЯТА СТОРІНКА ЖУРНАЛУ: ЛЕСИН ЗАПОВІТ”

Учениця. Які ж заповіді лишила нам Леся українка, спадкоємцям і слави, і страждань українського народу? Бути з народом, любити народ. Виховувати в собі дух волі і незалежності. Творити ідеали, які б служили народові.

Настанови Лесі Українки поетичними рядками виклав В.Грабовський у своїй поезії „Лесин заповіт”

Учениця. Я вас одне хотіла попрохати:
Ви ревно бережіть пісень красу.

Як хтось почне від горя задихатись,
Вони нове дихання принесуть.
В пустелі й горах, в бурі стоголосій
Снагу шукала в рідних я піснях.
Моє життя із ними починалось
І відлетить із ними на вустах.
Все найдорожче візьме час безжальний,
Прибуде тільки пісня. з роду в рід,
Із Яроня, з-під Любара, і то зі Звягеля.
Де я вродилася на білий світ.

Учениця. Життя Лесі України було піснею - піснею мужності, любові, натхненню думок про Україну. Хотіла б я піснею стати У сюю хвилину ясну, Щоб вільно по світі літати, Щоб вітер розносив луну.

Учениця. Щоб геть аж під яснії зорі
Полинати співом дзвінким,
Упасти на хвилі прозорі,
Буяти над морем хибким.

Учениця. Лунали б тоді мої мрії
І щастя моє таємне,
Ясніші ніж зорі яснії,
Гучніші, ніж море гучне.

Учениця. Як я умру на світі запалає
Покинутий вогонь моїх пісень.
І стримуваний племін засяє,
Вночі запалений, горітиме у день.

Учениця. Померла Леся Українка 01 серпня 1913 року. Похована вона в Києві на Байковому кладовищі.

Учениця. В історії світової літератури важко знайти таке ім'я, яке дорівнювало б їй талантом, мудрістю, проникливістю. Видатні поети ніколи не полишають нас. З'єднавши своє життя з мріями та стражданнями людей і з їхнім пориванням до волі й щастя, вони крокують великою землею безсмертя. Будуть відходити віки, будуть приходити віки... а вічне увійде у вічність, не так у бронзу чи мрамор, як в очі людські, в надії людей, бо поки живе надія - живий і народ.

Учениця. То ж будемо і ми вчитися терпінню, вірі, любові і надії у нашої неповторної Лесі. Звучить музика, Українська народна пісня.

2 КВІТНЯ – МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ АВІАЦІЇ ТА КОСМОНАВТИКИ

(Виховна година)

*Теличко Р.В., викладач фізики
Хустського професійного ліцею*

Тема. День космонавтики - 12 квітня

Мета: познайомити з історією святкування Всесвітнього дня авіації і космонавтики, з біографією першого космонавта України – Леоніда Каденюка, розвивати творчі здібності, мислення, знання про космос, фізичні основи польоту, прививати цікавість до пізнання космічних просторів

Обладнання: виставка газет, малюнки учнів, портрети Ю.Гагаріна, Л.Каденюка, яблука, обручі

1. Оголошення теми

12 квітня все людство відмічає Всесвітній день авіації та космонавтики. Це свято з'явилося на честь першого польоту в космос людини і тим самим воно підкреслює нестримну жагу людського роду до надбання нових знань. Бажаю і Вам у цей день замислитись над своїм існуванням і від душі захотіти дізнатися про навколишній світ більше!

Ера польотів людини спочатку на літаку, а потім і у космічному кораблі відкрила для людства принципово нові можливості у подоланні відстані та швидкості руху. У цей знаменний день варто

пам'ятати, що можливості нашого пізнання не обмежені, і за наявності наполегливої праці та терпіння ми можемо здолати будь-які перешкоди.

До космічних ви висот
Прагнете щодня,
Поважає вас народ
Тішиться рідня,
Бо найближче до зірок
Ви з усіх із нас.

Вас вітаємо тепер. У цей зірковий час.

Всесвітній День Авіації та Космонавтики

У цей день, 12 квітня 1961 року громадянин СРСР старший лейтенант Юрій Олексійович Гагарін на космічному кораблі "Восток" вперше в світі здійснив орбітальний політ навколо Землі, відкривши епоху пілотованих космічних польотів. Він здійснив один виток довкола земної кулі, який тривав 108 хвилин. Розвиток польотів у колишньому союзі проходив поетапно. Від перших пілотованих кораблів та орбітальних станцій до багатоцільових космічних, які пілотували орбітальні комплекси.

За рішенням Міжнародної авіаційної федерації (ФАІ) 12 квітня святкується як Всесвітній день Авіації та Космонавтики.

УКРАЇНА – КОСМІЧНА ДЕРЖАВА

Україна і космос - нероздільні. Зв'язок цей міцно встановився на зорі космонавтики і витравити його зараз просто неможливо. Українське походження мали такі творці теорії польотів у світовому просторі, як Костянтин Ціолковський (до речі, повне прізвище Ціолковський-Наливайко), Микола Кибальчич, Юрій Кондратюк.

У Київському політехнічному свого часу вчилися Сергій Корольов і Володимир Челомей (конструктор відомої ракети-носія "Протон"). Ракетна техніка взагалі пішла із просторів "неньки": перші у світі бойові ракети (після китайських дослідів) створив нащадок українських козаків генерал-лейтенант Олександр Засядько, він же організував у російській армії першу ракетну роту. А іменами Янгеля і, пізніше, Уткіна (генеральних конструкторів КБ "Південне" у Дніпропетровську, творців серії балістичних ракет, включаючи "Сатану" і "Скальпель") на Заході починаючи з 50-х рр. лякали діточок.

Хоча порох та ракети власне винайшли хитромудрі китайці, але перший поштовх для розвитку ракетної техніки в Європі дав українець - генерал-лейтенант Олександр Засядько, який ще у середині 19 століття розробив цілу серію різних бойових ракет та створив у російській армії ракетну роту.

Першим, хто додумався використати ракети для польоту людини у космос теж був українець - Микола Кибальчич. Народився він на Чернігівщині в сім'ї місцевого священика. Свого часу Кибальчич прославився головним чином тим, що виготовив унікальну бомбу, якою народовольці прикінчили російського імператора Олександра II. Пристрій для реактивних польотів Кибальчич розробив у останні дні свого життя - ескіз космічного корабля було видряпало уламком гудзика на стіні тюремного каземату. Перед самою стратою Кибальчичу вдалося передати папери з розробками реактивного літального апарату адвокатові, але їх вилучила царська "охранка". Унікальний винахід надовго було поховано в архівах спецслужб...

Лише після революції світ дізнався, що Ціолковський був не першим і що його майже на три десятиріччя випередив страчений 3 квітня 1881 року українець Микола Кибальчич. До речі, Ціолковський теж не був 100% русаком і мав добрячу частину української крові. Зокрема серед його українських предків був Северин Наливайко.

Житомирянин Сергій Корольов, той самий, чия ракета 12 квітня 1961 року виведе у космос першу людину планети.

Мало хто знає, але свій шлях "любимый лунный трактор" СРСР до Місяця розпочав в Україні. Для підготовки команди, що керувала "Луноходом", та для випробувань самого апарату в кримських горах під Сімферополем було створено спеціальний "місяцедром".

На Місяць було запущено усього два "трактори" - "Луноход-1" (1970 р.) та "Луноход-2" (1973 р.). Під час виконання місячної місії "трактористи" теж знаходилися у Криму - у центрі керування в селищі Шкільне. Пізніше зі Шкільного керували роботою космічних кораблів "Союз", брали участь у здійсненні першої міжнародної стиковки "Союз"- "Аполон", відстежували перший, і єдиний політ радянського "човника" "Буран"...

Космічне сьогодні

За роки незалежності Україна впевнено посіла своє місце серед провідних космічних держав світу. Сьогодні ми випускаємо найрізноманітніші ракетноносії. Від "космічної малолітражки" - типу "Циклон-3" (спутники до 600 кг), до важкої "космічної фури" "Зеніт-2 SLB", здатної вивести на орбіту до 14 тонн. На базі балістичної ракети SS-18 "Сатана" створено мирні космічні носії серії "Дніпро". Усього на трьох закордонних космодромах - Байконур, Плесецьк і "Сі Ленч" - експлуатуються п'ять українських ракетно-космічних комплексів: "Циклон-2", "Циклон-3", "Зеніт-2", "Зеніт-3SL", "Дніпро", якими, з 1991 року здійснено майже вісім десятків пусків, та виведено на орбіту понад півтори сотні супутників. На сьогодні Україна контролює 10% ринку космічних послуг.

Чудовим вираженням міжнародного співробітництва в освоєнні Всесвіту, пізнанні його таємниць став політ українського космонавта Леоніда Каденюка на борту американського корабля «Шаттл», який стартував 19 листопада 1997 року. Цей політ тривав 16 діб. Останнім часом з'явилася інформація про те, що НКАУ планує разом з НАСА розпочати нову спільну Місячну програму... Адже сьогодні космічні дослідження - це не лише престиж держави, але й надзвичайно прибутковий та перспективний бізнес. Потенціал поки що є.

Звучить пісня на мотив пісні „Справжній друг”

Ведучий: Цього дня у 1961 році Юрій Гагарін на космічному кораблі "Восток" здійснив перший в історії людства політ навколо орбіти Землі. Політ тривав 180 хвилин. Хто з дітей в залі підкаже скільки це годин?

Ведучий: Правильно! І ці нещасні три години перевернули хід науки! Те, що раніше вважалося неймовірним, стало дійсністю. Це все одно що ви, діти, побачили б на власні очі чаклунство Гаррі Поттера! Тепер ми знаємо як виглядає поверхня Місяця і навіть Марса!!! Хтозна, можливо коли ви підроснете, то зможете подорожувати космосом так само вільно, як і Україною. І якщо це трапиться, то ви маєте знати, що таке космос і що саме там можна відвідати. Саме тому я і пропоную вам пофантазувати і здійснити уявний тур сонячною галактикою!!!

Учень читає вірш Наталії Козленко „Сонячна галактика”.

Ведучий: Будь-який космонавт довго тренується перед тим, як відправитись у космос. Тому і ми перед своїм польотом маємо перевірити наскільки ви готові до невагомості. Хто з вас знає що це таке?

Відповідь учнів: ...

Ведучий: У невагомості люди літають як пір'я на вітру. Їх крутить у різні боки і дуже важко владнати зі своїм тілом, адже в космосі ви стаєте буквально невагомими, тобто нічого не важите!!! Отже виходьте до мене і ми будемо тренуватися до польоту в космос.

Конкурс 1: Тренування до невагомості

Учні мають виконати завдання. Хто з завданням краще справиться, той стане капітаном космічного корабля.

Завдання - Поставити ніжки одна перед одною так, щоб п'ятачка торкалася носочка другою ніжки, заплющити очі і розставити прямі ручки в сторони. Потім за командою ведучого учні мають кожною рукою по черзі торкатися кінчика носа. Хто перший не втримає рівновагу, тобто поставить другу ніжку вбік - той програв. Хто виявився найвитривалішим - той капітан корабля.

Команди краще давати не "ліва" та "права" (йдеться про руки), а "Сонце" та "Місяць" (Сонце - ліва рука, Місяць - права). Тоді варто слідкувати і за увагою .

До конкурсу можна запросити батьків. Це завжди весело.

Учні сідають на місця

Конкурс 2: Завдання для „Швидкодумів”

Учні повинні поміркувати і дати відповіді на запитання вчителя, опираючись на раніше вивчений матеріал та додатковий матеріал по даній темі.

1. Яку форму має Земля?
2. Як називається природний супутник Землі?
3. Хто був першим космонавтом у світі?
4. Назвати першого українського космонавта.
5. Скільки планет рухається навколо Сонця?
6. Що називають орбітою планети?
7. Які космічні тіла, крім планет, рухаються навколо Сонця?
8. Що таке глобус?
9. Скільки і які має полюси Земля?

10. Що таке екватор, на скільки півкуль поділяє він Землю?

11. Океан і континенти,
Гори й ліс, міста й поля
Це, малюк, твоя планета,
Називається .....(Земля)

12..В небі куля вогняна,
Має довгий хвіст вона,
То не зірка, не планета
Здогадались?..(комета)

13. В синім небі світлячки,
Не дістати до них рукою,
А найбільший світлячок,
Вигнувся дугою (Місяць).

14. На небі це сузір'я першим помічають,
Діди його прозвали „Великий Віз”.
І справді, сім яскравих зірок з неба сяють.

Мов кухоль, хоч води напийсь. (Велика Ведмедиця)

15. Якого поля не можна зорати, на якому полі не можна каміння полічити? (Небо, зорі)

16. Роздивитися мікроб,
Допоможе мікроскоп.
А вивчати зорі щоб,
Треба мати ...(телескоп)
За правильні відповіді - 1 бал

Конкурс 3: Планети сонячної системи

Старий добрий конкурс з підвішеними на нитки яблуками, які треба вкусити без допомоги рук. Уявімо, що яблука - це вісім планет сонячної системи. Хтось кусає Марс, хтось Плутона, а хтось Землю. Решта вісімучнів тримають ці "планети" на піднятих вгору руках. То ж виходять вісім команд по дві дитини в кожній. Яка команда встигне першою вкусити яблуко - та перша приземлилась на свою планету і тому виграла.

Учні сідають на місця

Ведучий: Молодці! Ви вдвох, як Нейл Армстронг і Едвін Олдрін! До речі, чи ви знаєте, хто це такі?

Відповіді учнів...

Ведучий: Це перші люди, які висадилися на Місяці! А хто знає, що таке Місяць?

Учні відповідають...

Ведучий: Ні! Місяць - це супутник Землі! Якщо всі планети Сонячної системи обертаються навколо Сонця, то супутники обертаються навколо своїх планет. Наприклад, у Сатурна існує аж 18 місяців, які обертаються навколо нього! Уявляєте собі, якби у Землі був не один супутник-Місяць, а вісімнадцять? Деякі ми бачили би вночі, а деякі навіть вдень. Поверхня Місяця вкрита круглими ямами, тому деякі люди вважають, що він зроблений з сиру :). А ви знаєте, що це за ями і як вони називаються?

Відповіді учнів.....

Ведучий: Вони називаються кратерами. Утворюються вони від комет, які падають на поверхню Місяця. А вам, як вже майже справжнім космонавтам, я пропоную дослідити поверхню Місяця, а саме - кратери.

Конкурс 4: «Завдання для „Рекламодавця”

Прорекламувати : - Чому Місяць змінює свій вигляд?

- „Наче човен в синім морі”.

- Місяць – супутник Землі.

Поети зверталися до Місяця, як до живої особи.

1. Місяць в річку задивився,

Як у дзеркало дівчина.

Місяцеві сон приснився:

Гори, море, верховина. (Богдан Лепкий)

2. Місяць не чув.

Він купавсь в океані,
Грався , як злотний дельфін,
Кидався в хвилі
І знов вилітав,
Бризкав
І струшував срібло із себе.
Падало срібло,
Лилося на землю
І сріблило мрії землі. (Олександр Олесь)
Максимальна кількість – 3 бали

(Наукове обґрунтування : Зміна фаз Місяця. Місяць – ніби кишенькове дзеркальце Сонця. Він сам не світить, бо є холодним небесним тілом, а тільки відбиває сонячне світло – це перша причина. А друга – Місяць обертається навколо Землі і , ми щоразу дивимося на його освітлену сторону ніби з іншого боку.)

Конкурс 5: Кросворд

Клас ділиться на 2 команди «Мудреці» та «Розумашки»
Завдання для „Мудреців” , розв’язати КРОСВОРД.
КРОСВОРД для I команди

1. Планета, яка названа ім'ям бога — покровителя торгівлі та мандрівників. (Меркурій).
2. Українська назва сузір'я Плеяд. (Стожари).
3. Мала планета. (Астероїд).
4. В перекладі грецькою – волохата, хвостата „зірка”. (Комета).
5. Наука, що вивчає Всесвіт. (Астрономія).
6. Найближча до нас зоря.(Сонце).

Яке слово утворилося по горизонталі? (КОСМОС)

КРОСВОРД для II команди «Розумашки»

1. Прилад астрономів. (Телескоп).
2. Кулясте розпечене тіло, що випромінює світло. (Зоря).
3. Залишки небесних тіл, що впали на поверхню планет. (Метеорити).
4. Холодне кулясте небесне тіло. (Планета).
5. Явище повного згорання в атмосфері невеликих небесних тіл. (Метеор).
6. Мала планета. (Астероїд).
7. Яке слово утворилося по горизонталі? (КОМЕТА).

Максимальна кількість балів — 7 (6 правильних відповідей і 1 бал за нове слово, що утворилося під час розгадування кросворду)

Ведучий: Ви всі просто молодці! Із вас можуть вийти видатні космонавти. Не дивлячись на те, що в цьому році виповнюється 51 рік з того дня, як перша людина полетіла в космос, розвиток цієї галузі ще тільки починається. І можливо саме ви зробите значні відкриття в цій сфері. Можливо хтось відкриє нову планету, хтось стане першою людиною, яка висадиться на Марсі! А можливо в когось навіть буде свій будиночок на Місяці, куди він чи вона зможе літати на вихідні як на дачу!

Пам'ятайте, все в ваших руках! Не бійтеся фантазувати! З днем Космонавтики вас!

Виконуються частівки про Сонячну систему

"УЧИТЕЛЮ, ТИ Є І БУДЕШ ВІЧНО!"

(Сценарій свята, присвяченого Дню працівників освіти)

*Смалюга І.М., заступник
директора з навчально-виховної роботи
Хустського професійного ліцею*

(Звучить музика, на сцену виходять ведучі)

Ведучий. Доброго дня, вельмишановне товариство!

Ведуча. Нам дуже приємно вітати з професійним святом працівників освіти: вчителів, майстрів та всіх працівників Хустського професійного ліцею! Сьогодні вам, люди нелегкої, але такої почесної і

важливої професії, складаємо величальні слова подяки і просимо у Всевишнього для вас усіх щасливої долі!

Ведучий. Урочиста частина, присвячена Дню учителя, оголошується відкритою. *Звучить Гімн України.*

Учень . Вітаєм з Днем учителя вас,
Культури і освіти днем прекрасним.
Хай наш народ порадує не раз ваш труд,
Що сяє світлом неугасимим.

Учень Вітаємо вас, хто засіва насіння
Добра і знань, щедроти і надій,
Хто нові небосхили відкриває,
Всім, хто йтиме у незмірну даль доріг,
Завади й перешкоди всі здолає.

Учень . Хай творчий вогонь в нашім серці не вгасне,
Хай сили невичерпні ваші цінують.
Гордіться по праву за світлий, прекрасний,
Великий, почесний учительський труд.

Учень . Хай слово «вчитель» буде завжди
Святим на всій оцій землі,
Нехай до нього, як до правди,
Ідуть дорослі і малі.

(звучить пісня «Листя жовте»)

Ведуча. Учитель - професія унікальна. Подібної в світі немає. Всі професії починаються від учителя. Педагог своїм серцем, розумом формує завтрашній день: людину, суспільство. Адже буквально все проектується і твориться за звичайною учнівською партою. Вчитель допомагає учневі знайти правильний вибір у житті.

Ведучий. Для кожного із нас учитель - близька і дорога людина. Усі ми, учні, щиро шануємо і любимо його. Ми вдячні вчителям за мудрість, душевне тепло, яким ви від усього серця щодня ділитеся з нами.

Учень . Хотемо привітати всіх майстрів та класних керівників.

Нехай ця осінь золота,
Вам подарує вік щасливий,
Щоб не згасали: доброта,
Здоров'я, радощі і сила.
Щоб Ваш важкий почесний труд
Був плідний, як багата осінь.
І кожен день, що йде новий
Хай тільки щастя Вам приносить.

Ведуча. Велике щастя мати вчителя доброго, щирого, який навчає бути Людиною. Велике щастя мати мудрого, талановитого вчителя, який уміло передає нам свої знання та вміння. А найбільше щастя для вчителів - бачити у своїх учнях, дітях продовження себе.

Ведучий. Зараз слово для привітання надається директорові ліцею

Ведуча. А зараз шлемо наші вітання вчителям предметникам.

Учень. Щасливий директор, коли в нашім ліцею
Розумні і добрі його замісники.
Отож ми сьогодні окремо вітаєм
Тих, в кого турбот, крім уроків, гора!
Спасибі вам треба сьогодні сказати,
Вклонитись низенько, прийшла вже пора!

Учень. Загинули б люди, повірте, без мови
Бо як би вони спілкуватись могли?
Якби говорити не вміли й читати
То дикі, печерні ще й досі були б...
Я мовників всіх красномовно вітаю
Із святом вас, любі мої вчителі

Хай в день цей прекрасний на диво розквітнуть
Всі квіти чудові моєї землі.

Учень. Рученьки терпнуть, злипаються віченьки,
Боже, як хочеться спати!
Так мені ж треба оту зарубіжню
Зранку до ночі читати!
Все переплуталось в бідній голівонці:
Гамлет, Марія, Ремарк.
“Красное”, “Черное”, “Белая армия”
И той Лаурин Петрарк.

Учень. Кажуть, школа споконвіку – то є храм науки
Та до чого всі знання, як не вміють руки,
Щоб зростали не ледачі учні, а старанні
Є хороший їм урок - виробниче навчання.
То ж вітаю всіх майстрів, що не тільки знають,
А й уміють все робити, і других навчають!

Учень. Інформатика - наука всім потрібна нині,
То ж купіть, батьки комп'ютер донечці чи сину.
Ну звичайно, учнів вдома ще комп'ютери не ждуть,
Та освоїти науку можна в ліцеї, прямо тут!
А вітання красне й щире вчительці чудовій,
Я бажаю їй вдачі, завжди бути здорової.

Учень. Щоб юнаки зростали, мов орли
І першу допомогу всі подати могли,
Існують ДПЮ і медицина,
І це важливо для майбутньої людини.

Учень. В ліцеї ми вчимо різні мови, навіть ближчим став кордон
Стало рідним учням слово: „Гудмонінг! Пардон!”.
Іноземна дивна мова так потрібна зараз всім
Особливо - в цих умовах, особливо - молодим!

Учень. „Хімія - наука віку”, – пам'ятаєм кожну мить.
Так вже травлять всі Людину, що не знаєм що робить.
Хто з вас хімію не знає і не поважає
Той у грудях, либонь, не серце, а лиш осміє має!

Учень. Спасибі скажем фізкультурі, за те, що в нас вже сила є
Що нам, незграбним ведмежатам, красу і грацію дає!

Учень. В далеке минуле і мандри прекрасні
В сучасні події, дебати щодня.

Учитель історії - маг і оракул
Бо дуже важливі дає він знання!
Історика гречно зі святом вітаю,
Спасибі за вічний учительський труд!
Ох ти, історіє, хто тебе знає?
Де ті витoki, де джерело?
Бо вже й книжок тих толкових немає,
Що ще в роки застою Були!

Учень. На землі усі потрібні - і великі і малі...
І Людина й машина - всі ми діти на землі...
Тож вітаєм педагогів, тих сьогодні з святом,
Що доводять на уроках, що Земля - нам мати.

Учень. То ж біологам бажаєм від душі сердечно,
Щоб жилося всім на світі мирно і безпечно.
Щоб усі уроки ваші, як себе любили
І з домашнім завданням на урок ходили!

Учень. Я фізиків радо сьогодні вітаю

Цікава наука про Всесвіт і світ.
А скільки законів, обчислень усяких!
І всі пам'ятати і знати всі слід.
Спасибі від учнів за ваші уроки
І щирі вітання із святом для вас
Нові вам закони відкрити бажаю
Хай буде в житті лише зоряний час!

Учень. Міняється все, що в людини довкола
Та світ є незмінний - світ точних наук.
То ж я математиків красно вітаю
За ріки із формул на дошках з-під рук.
За те, що задачам, важким теоремам
Щодня їм доводиться учнів учити
Комусь таки треба. Без цифр і без формул
В сучасному світі не можна прожити.
Сьогодні спочиньте, хай пісня хороша
Для вас в цю хвилину сердечно звучить.
Бо знаєм ми точно, із піснею легше
І вам, математикам, в світі прожити. *(звучить пісня «Про вчительку»)*

Ведуча. Дорогі вчителі! Нехай в оселях ваших завжди панує злагода, в серцях - добро, в помислах - мудрість, у засіках - достаток. А нелегка педагогічна нива колоситься рясним урожаєм людської вдячності.

Ведучий. Тепер вже останнє слово моє
Бо в мене бажання для вас головне.
Хай красною буде учительська доля,
Щоб добре всім вам працювалося в школі.
Рятує хай ангел-спаситель всіх вас,
Щасливі й здорові були щоб весь час.
Хай мрія прекрасна веде вас у життя,
Щоб ладилось все і велось до пуття.
Живе хай надія у ваших серцях,
Натхнення і творчість дає без кінця,
Не зникне хай віра в казки й чудеса,
Хай будуть із вами Любов і Краса. *(звучить пісня «Шкільний корабель».)*

Є У МЕНЕ НАЙКРАЩА У СВІТІ МАТУСЯ (Сценарій свята, присвяченого Дню матері)

Дударєва Л.В., заступник директора з навчально-виховної роботи Ужгородського професійного ліцею

Ведучий. Дорогі наші мами, дорогі діти! Сьогодні ми зібралися, щоб відзначити одне з найбільших свят – свято Матері. День Матері до нас прийшов у часи незалежності, а його історія бере початок ще з ХУІІ століття. Вперше це свято відзначалося у Філадельфії в 1910 році. Пізніше його святкували в Англії, Німеччині та інших країнах Європи. В Україні вперше організували це свято у 1927 році, а в 1929 році воно поширилося по всій Галичині. Десять років з 1929 по 1939р.р. це свято було найсвітлішим, найрадіснішим, а потім його незаслужено занедбали, притоптали. Сьогодні ми разом з вами відроджуємо це всім дороге і світле свято. То ж з святом Вас, дорогі матері!

Ведуча.
Сьогодні у цій залі свято
Ми дуже раді всіх вітати!
І сподіваємось, що кожен

Для себе щось узяти зможе.
Хтось настрій добрий запозичить,
Бо посмішка усім нам личить,
Хтось слову доброму зрадіє,
Бо про добро усі ми мрієм.
Та починати вже нам час,
Сюди запросили ми вас.
Аби всім разом у дружнім колі,
В домівці нашій - рідній школі -
Сердечно й щиро привітати
З сьогоднішнім маминим святом

Ведучий. Травень розкинув квіти в діброві Килими стелять трави шовкові. То не пташата щебечуть в гаю, Хлопці й дівчата пісні співають. Хлопці й дівчата прийшли з квітками. Пошанувати три наші мами. Що першу нашу – матінку рідну, Добру, мов сонце, щиру, погідну. Другу – Вкраїну, тугу, надію, Третю – на небі Діву Марію.

Ведучий Любий сину, – каже мати, Мусиш добре пам'ятати, Що три правди є на світі, Знати їх повинні діти. Перша правда – якомога пам'ятати все про Бога. Всюди і на кожному кроці Мати Бога все на оці. Друга правда - чесно жити, Рідний нарід свій любити, Рідний нарід і край рідний Все любові твоєї гідний. Третя правда – працювати, Своїм ближнім помагати, Як тим правдам будеш вірний – Українець ти примірний.

Ведуча. Якось я спитала у Весни: ” Ти чому приходиш поясни?”

І весна мені сказала прямо : “Поспішаю я на свято мами!”

Мама... В усі часи, всі народи пов'язували з нею найсокровенніше, возвеличували її, як найбільшу святиню. Вона - корінь життя, берегиня роду людського, вона та квітка, промінь якої ніколи не в'яне, а розцвітає з плином літ усе ясніше. Не дарма ми кажемо: мати - Вітчизна, Ненька-Україна.

Ведуча. Кожна людина, кожний народ має свої святині. До таких великих святощів кожній людині причисляємо перш за все любов до матері, до тієї, яка дала нам життя, яка нас виплекала, виростила і виховала. Всі клопоти, більша частина праці у вихованні дитини, все на плечах матері. Вона для добра своїх дітей віддає усе: болі, труд, сльози, здоров'я... Серце свого не жаліє для дитини, для її добра.

І нині ми віддаємо шану Матері Божій, яка завжди нас охороняє і завжди заступає, віддаємо шану Матері-Україні, яка синів виряджала на непевну боротьбу за рідний край. І нинішнє свято є символом їх відродження!

Ведуча. Ще на початку минулого століття травень називали місяцем Матері Божої. Першого тижня і дорослі, і діти несли до церкви квіти, співали пісні, в яких славили жінку, яка привела їх на світ Сина Божого. І жінка і мати Сина Божого несуть усьому світі життя. Тож давайте сьогодні славити їх, бо вони подарували нам найдорожче...

Прийми Боже, молитву своїх дітей, бо ми просимо за Україну, за рідну матір. І молитва наша праведна, як і любов.

Учениця .

Молю тебе, Мати щирими словами, змилуйся, над нами.

Силу і здоров'я дай нам, Божа Мати,
Поможи нам вчитись, чесно працювати,
Щоб була потіха для рідної мами,
Змилуйся над нами,
Дай нам оминути всяку злу пригоду,
Дай рости на користь рідному народу.

Учень.

Діво Пресвятая, Матір Матерів,
Пригорни до серця всіх своїх синів.
Освіти їх світлом золотим,
Наповни любов'ю неспокійний дім.
Научи як землю вберегти від зла,
Розумом, діянням і крилом тепла.
Зоре - Зорянице і сонце доброти,

Землю України, щастям освіти!

Учень

Мама - перше слово вимовлено мною!

Мама - перша подруга моя!

Мамо, все святе пов'язане з тобою,

Мамо, лиш у тебе вірю я!

Учень

Уклін тобі, тобі пошана,

В цей день святковий, люба ненько,

За ті важкі години ранні,

За золоте твоє серденько,

Я все віддала б любім мамі,

Щоб тільки Ви були щасливі.

Учень

Можна у світі багато зробити -

Перетворити зиму на літо.

Можна море й океани здолати,

Гору найвищу штурмом узяти,

Можна пройти крізь пустелі і хащі,

Тільки без мами не можна нізащо,

Бо найдорожче стоїть за словами -

“В світі усе починається з мами!”

Ведуча. Наше життя починається з матері - найріднішої, найближчої нам людини. Кожне її слово, мудрі поради і добрі діла - це книга життя, з якою ви вирушаєте в дорогу. Скільки безсонних ночей провела вона над вашими ліжками, коли ви були маленькими! Скільки сил віддала вона, коли ви підросли! Подумайте як багато зробила для вас ваша мама! Адже мама готова пожертвувати всім аби її донці чи синові було добре.

Ведуча. А чи завжди ви, діти, цінуєте мамині турботи про вас? Звичайно, материнську любов і турботу ми цінімо значно пізніше.

Ніхто не вмів так глибоко приховувати свої страждання і муки як мати. І ніхто не вмів холоднокрівно не помічати того, що відбувається з матір'ю, як діти. Вона не скаржиться - значить їй добре.

Пригадайте, діти, скільки даремних хвилювань ви завдаєте мамі, коли засидівшись у гостях, пізно повертається додому, а не в обіцяний час. Коли б ви бачили, якою тривогою сповнені мамині очі! Як насторожено прислухається вона коли чекає вас з дискотеки! Якби ви все це бачили і відчували, то завжди намагалися б повернутися вчасно або кимось попередити про своє запізнення. Хіба мамина любов, всі її турботи не варті такої маленької уваги до неї. Так, варті. Якою радістю буде вияв уваги, й турботи з вашої сторони. Як мати радіє, що в неї росте турботливий син чи донька.

З чого починається любов до землі, до своєї держави - нашої України? З відчуття любові до матері, батька, до рідних та близьких. Усі ми зобов'язані любити ближнього, бо живемо на одній землі. Нажаль, в житті не завжди так буває.

Учень

Якби зібрати всі слова земні,

Ми б вибрали прості і невисокі,

Щоб ваші дні трояндами цвіли,

Щоб не були в житті ви одинокі.

Учень

Хай не спішать літа на ваш поріг,

Хай повсяк час здоров'я прибуває,

Ми ніжно любим вас і від душі

Всього найкращого бажаєм.

Учениця

Найкращі дні для наших матерів -

Це дні, коли щасливі їхні діти.

Від нас залежить, скільки днів таких

Ми можемо для матері зробити.

Даруймо ж радість нашим матерям,
Бо їм турбот і горя вистачає.

Інсценізація вірша “Мамо, чому?”

Син Чом у тебе у косі ясна
Забриніла раптом сивина?
Мати Од любові, од надії -
Ти ж один у мене сину мій
Син А в бабусі голова біліша -
Тож мене бабуся любить більше?
Мати В неї діти - доньки і сини -
Додають сердешній сивини.
Син Чом же тьотя біла, як зима,
В неї діток не було й нема?
Мати Так, синочку, біла геть вона,
Бо нудьгує цілий вік вона
Учень
Мати піде, в серці лишить рану.
Всохне корінь наш і родовід.

Заклинаєм:

Бережіть всі маму,
Діти світу, маму бережіть!
І коли згрубіла ваша мова
Їй здобудьте ласку із грудей.
Бережіть її від злого слова,
Бо найглибші рани - від дітей.
Ведуча
На поклик власної душі,
Що здатна нас карати грізно,
Спіши до матері, спіши,
Допоможи! Ще тобі не пізно,
Допоможи! Жде Тебе вона,
Щоб потім боляче не стало,
Щоб материнська сивина
На совість не лягла!

“Розмова з мамою”. (мама і син)

Син: Розкажіть мені, мамо, про вишні... Їх було так багато в саду?
Мати: Були сину морози невітніші, а вони кого хочеш зведуть.
Син: Розкажіть мені, мамо, про зорі, чи такими були й колись?
Мати: Той, сину, хто виріс у горі - не часто на зорі дививсь.
Син: Розкажіть мені, мамо, про долю, чи людині підвладна вона?
Мати: Наша доля, мій сину, як море - той пливе лиш, хто має човна.
Син: Розкажіть мені, мамо, про роки - чи спливають помітно вони?
Мати: Роки, сину, помітні, доки матерів пам'ятають сини!

Мама зачитує “заповіт сину”

Ти добре сину проживеш
Як знатимеш, куди, ідеш,
І як зумієш там, де став,
Стояти так, щоб не упав
Ти добре, сину, проживеш,
Коли нікого не пригнеш
І пройдеши так життєйську путь,
Щоб ані бить, ні битим бути
Ти добре, синку, проживеш,
Як сироті сльози утреш,
Слабких від сильних захистиш,

Живих із духом підкріпиш
Ти чесно, синку, проживеш,
Коли з неправдою порвеш.
Бо правдою ти пройдеш світ -
Це мій святий тобі завіт

Ведуча 1. У багатьох із нас найщасливіші хвилини життя пов'язані з матір'ю. На одинці з рідними ми почуваємось щасливим, не дивлячись на те, хто є наші батьки.

І ніхто не має права засуджувати своїх батьків, бо вони дали нам життя. Тому кожен в хвилину образи повинен пам'ятати і стверджувати: "Своєю появою на світ я завдячую Тобі..."

Ведуча .Мати - всьому початок. Поети і композитори у багатьох своїх творах оспівують силу, красу і ніжність матері - наймилішої, найдорожчої, найкращої людини для нас.

Інсценізація вірша А.Костецького "Домашній твір".

Автор.

Вітько - бідак страждає так,
Аж дригає ногами!
Він - за столом, він пише твір:
"Я помагаю мамі".

Старанно олівець гризе
Та супить брови грізно,
Але нічого - хоч умри! -
До голови не лізе...

Та ось тихесенько зайшла
В його кімнату мама.

Мама .Вітюнь, будь ласка, в магазин сходи за сірниками.

Син. Ідея!

Автор Вигукнув синок мамі...

Син. Ну й морока!
Сама іди! Я твір пишу -
Роблю важкі уроки.

Автор .І мама вийшла...А Вітько
Швиденько пише в зошит.

" Я в магазин завжди ходжу,
Коли мене попросять..."

Автор. Хвилин за десять мама знов
З'являється у дверях

Мама. Вітюнь, картопельки начисть,
А я зварю вечерю.

Син. Сама начисть!

Автор. Кричить Вітько, т ак, що ледь не лопне.

Син .Я твір пишу! Я- зайнятий! Сама вари картоплю!

Автор. Виходить мама, а синок писати знов сідає.

Син.(пише)" Я мамі сам варю обід, вечерю і сніданок..."

Автор Радіє син.

Син. Не твір, а люкс! Оцінка буде гарна!

Автор. І геть не думає про те, що він радіє марно.

Учні говорять прислів'я.

- Шануй батька й неньку, буде тобі скрізь гладенько.
- Нема того краму, щоб купити маму.
- Матері ні купити, ні заслужити.
- Материн гнів, як весняний сніг, рясно впаде, та скоро розтане.
- Добре й неньці, як дитина в славі.
- Мама одною рукою б'є, а другою гладить.
- Який кущ, така й калина, яка мати, така й дитина.
- Нема цвіту білішого, як цвіт на калині. Нема в світі ріднішого, як мати дитині.
- На сонці добре сидіти, а коло мами добре жити.

Ведучий. Ріднішої від любої неньки немає нікого на світі. Скільки у неї справ, скільки щодня турбот! І як мало радості. Подумайте, друзі! Адже ви можете не тільки в День Матері принести в дім свято. Ви можете це робити щодня. Як? Дуже просто. Потрібно лиш дуже-дуже любити свою маму. І щодня, щохвилини пам'ятати, що вона у вас одна-єдина у світі. І що ніхто вас так не любить, як вона. А якщо мама Іноді сердиться на вас трішки, то це лише тому, що хоче, щоб ви вирости найкращими, наймудрішими, найпоряднішими людьми, які вміють відстояти справедливість, захистити слабших.

Ведучий Кожен з вас хай пам'ятає, що ніяка радість не буде мамі радістю, коли їй доведеться червоніти за вас. І ще пам'ятайте, що посмішка допомагає мамі жити. То ж будьте такими, щоб частіше посміхались ваші мами. Тому не забувайте казати мамі гарні і теплі слова не лише в день її свята, а робіть це кожного дня. Пам'ятайте, що хороша ваша оцінка, отримана в школі, - це радість для мами. Щастя мами – це бачити вас здоровими, розумними, красивими. То ж приносьте мамам квіти, даруйте щирі слова, любіть своїх матусь, Любіть їх так, як вони вас люблять.

ЩО ? ДЕ ? КОЛИ ?

(Сценарій гри – вікторини з предмета „Основи правових знань”)

*Герко М.В., викладач основ правових знань
Свялявського професійного будівельного ліцею*

Учениця:

Мораль і право, право і закон –
Рушійні сили для життя людини.
А їх знання надасть нам вірний тон
У розвитку держави – України.
Регулювати світ людських стосунків,
Впровадити державницький процес –
Все в правознавстві міститься в рахунку:
Розумно й чесно твориться прогрес.
Щоб забезпечить молодим майбутнє,
Свідомо накопичуєм знання.
Все, що завчили, стане незабутнім,
Конкретно хочем жити, не навмання.

Учень:

Його Величність Закон в нашім ліцеї царює,
Сьогодні на свято всіх запрошує він!
Його Величність Закон всім тим, хто право поважає,
Передає законний трон
І до себе на свято запрошує він.
Древні люди законів не знали,
Засобом сили проблеми свої рішали.
«Око за око» - кривавий закон –
«Звичайне право» давніх часів.

Ведучий:

Шановні учні! Ми раді бачити вас у цьому залі. Сьогодні тут відбудуться не зовсім звичайні змагання – турнір правознавців. У ньому візьмуть участь ваші однолітки, знавці права і закону.

Учениця:

О, поважні знавці Закону,
З'явіться на поклик турбінних труб!
Турнір знавців Закону чекає вас!
Обладунок ваш – ввічливість і люб'язність,
Увага й доброзичливість.
Будьте тричі гідні великого звання!
Хай переможе найсильніший!

Ведучий:

Сьогодні ми проводимо гру – вікторину Що? Де? Коли? Для початку гри нам необхідно обрати секретаря, який буде вести протокол. (Обирають секретаря). Прошу команди зайняти свої місця. Кожна команда повинна обрати собі капітана. (команди обирають капітанів).

Правила гри:

Капітани команд жеребкуванням визначають, якій з команд починати гру. Після цього з пачки конвертів капітан першої команди, тобто тієї команди, яка розпочинає гру, витягує лист із номером запитання. Всі команди уважно слухають запитання і починають тихенько обговорювати лист та шукати правильну відповідь. На обговорення листа надається час 1 хвилина. Після закінчення часу, що був відведений на обговорення, капітан команди призначає гравця, який буде відповідати. У разі правильної відповіді команді номер 1 нараховується перший бал. За стрілкою годинника гру продовжує команда номер 2 і т.д. У разі неправильної відповіді друга команда за годинниковою стрілкою може дати варіант своєї відповіді, далі третя команда, доки якась із команд не дасть правильної відповіді і не одержить бал. Лише тоді, коли варіанти відповідей усіх команд будуть неправильними, викладач каже відповідь, а призовий бал вважається не розіграним.

Гра – вікторина вважається закінченою, коли всі листи вичерпуються, а кожна з команд мала змогу починати коло однакової кількості разів.

Переможцем гри стає команда, що набрала найбільшу кількість балів.

І так, розпочинаємо гру.

1. Лист надійшов від директора ліцею, викладача правознавства Гуловича Михайла Ілліча, любителя і шанувальника нашої гри. Ось що він пише:

Громадянин Гуменюк у заповіті своє майно заповів усім своїм родичам у рівних частинах: дружині, двом синам, двоюрідному брату, рідній сестрі та матері. Проте заповіт визнали недійсним, оскільки Гуменюк хворів на епілепсію (хронічне психічне захворювання). **Як буде вирішено долю спадку?**

Відповідь: Спадкування буде відбуватися за законом. Право на спадок у рівних долях мають родичі померлого, які належать до першої черги спадкоємців: дружина, сини, мати.

2. Проти нашого клубу грає заступник директора з навчальної роботи Білас Юлія Вадимівна.

Неповнолітня Оксана (17 років) після одруження продала квартиру, подаровану їй бабусею 5 років тому. На отримані кошти вирішила здійснити кругосвітню подорож разом із чоловіком. Батьки Оксани стверджують, що вона не мала права продавати квартиру без їхнього дозволу і вимагають розірвання договору. **Дайте оцінку юридичній ситуації?**

Відповідь: З моменту одруження особа набуває повної дієздатності. Тому дії Оксани є цілком правомірними.

3. Лист надійшов від майстра виробничого навчання операторів комп'ютерного набору, обліковців з реєстрації бухгалтерських даних Курчак Маріанни Дмитрівни.

У свідоцтві про народження дитини мати записана українкою, а батько – поляком. **Як вирішити питання про національну приналежність дитини?**

Відповідь: На вибір за рішенням батьків.

4. Запитання від учениці другого курсу Свалявського професійного будівельного ліцею Попович Вікторії.

Сімнадцятилітня Марина навчається в університеті на відмінно й отримує підвищену стипендію. Коли Марина придбала на отриману стипендію модні джинси – її батьки заявили, що вони їм не подобаються, і дочка не мала права самостійно здійснювати таку покупку, оскільки ще неповнолітня. **Дайте характеристику юридичній ситуації. Чи буде визнано даний правочин недійсним?**

Відповідь: Правочин не буде визнано недійсним. Особа із неповною дієздатністю – Марина, має повне право вільно розпоряджатися своєю стипендією, окрім, якщо ці кошти використовуються нерозумно, на шкоду собі й суспільству.

5. Нам пише викладач української мови та літератури, голова методичної комісії гуманітарних дисциплін Груша Валентина Григорівна:

Громадянин Войтюк, керуючи власним легковим автомобілем, здійснив наїзд на громадянина Кополович. Проте до кримінальної відповідальності водія не було притягнуто, оскільки його визнали невинним у скоєнні аварії. Разом з тим громадянин Кополович звернувся з вимогою до громадянина Войтюк про відшкодування завданих йому збитків у результаті аварії. Після відмови громадянина Войтюк громадянин Кополович подав позов до суду. **Яке рішення прийме суд? Відповідь обґрунтуйте.**

Відповідь: Оскільки автомобіль є джерелом підвищеної небезпеки, що передбачає відповідальність без вини, то суд прийме рішення на користь громадянина Кополович.

6. Лист надійшов від викладача зарубіжної літератури Губаній Тетяни Андріївни.

У громадянина Каштанова є дружина, її дочка від першого шлюбу, яку Каштанов удочерив, син, мати, брат. **На скільки частин буде поділено його майно після смерті за відсутності заповіту? Вкажіть осіб, які отримають спадок.**

Відповідь: Спадок отримають особи, які належать до першої черги спадкоємців, а саме: дружина, її донька, син, мати.

7. Лист надійшов від викладача німецької мови Дувалко Одарки Олександрівни. Вона пише:

Учень десятого класу Осадчук Павло виявив бажання прийняти участь у шкільній олімпіаді з німецької мови, проте вчитель відмовив йому, мотивуючи тим, що у нього з німецької мови 9 балів, а участь в олімпіаді мають право, на його думку, приймати найкращі учні, - ті, що вчаться лише на 10 -12 балів. **Які права учня порушено?**

Відповідь: Порушено право на участь в олімпіадах, виставках, конкурсах.

8. Проти нашого клубу грає методист ліцею Фалес Тетяна Михайлівна. Вона запитує:

Чи буде зареєстрований кандидатом у Президенти України:

40-річний громадянин України, що володіє розмовною українською мовою, має право голосу, не судимий, проживає з народження в Україні, за національністю мусульманин, сповідує іслам?

Відповідь: Так.

9. Лист надійшов від викладача математики Дьолог Віталії Володимирівни. Вона запитує:

Чи може бути призначена суддею Конституційного Суду України: особа, яка є громадянином України, має 35 років, вищу юридичну освіту, стаж роботи суддею районного суду 12 років, проживає в Україні протягом останніх 10 років, володіє розмовною українською мовою?

Відповідь: Ні. Вік особи повинен бути не менше 40 років, а термін проживання в Україні – не менше, ніж останніх 20 років.

10. Запитання від учениці другого курсу Процик Мар'яни:

Батьки 14-річного Антона переїжджають на постійне проживання у Росію, змінюючи громадянство України на російське. Антон не бажає переїжджати, змінювати громадянство і хоче залишитися жити в Україні з бабусею. **Як буде вирішено ситуацію? Чи буде враховано думку Антона?**

Відповідь: Думку Антона не буде враховано. Разом із батьками він переїде до Росії і змінить українське громадянство на російське. При зміні громадянства враховується думка особи з 15 років.

11. Проти клубу знавців грає викладач іноземної мови Химич Василина Юріївна. Ось, що вона пише:

17-літній Андрій вирішив з'їздити в Польщу на запрошення свого друга. Але йому відмовили у видачі закордонного паспорта, оскільки через 8 місяців він підлягає призову до Збройних Сил України і раптом до цього часу не повернеться в Україну. **Визначте, які права Андрія порушено?**

Відповідь: Право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання.

12. Нам пише психолог ліцею Мателега Світлана Михайлівна:

Громадянина Гриценко було засуджено міським судом за крадіжку державного майна у особливо великих розмірах до 8 років позбавлення волі. Чоловік визнав свою вину, але не згоден із вирокком суду. **До якого суду він повинен звернутися із заявою?**

Відповідь: Особа має право звернутися до суду другої інстанції, апеляційного суду.

13. Проти нашого клубу грає викладач історії Ковтун Людмила Іванівна. Вона пише:

Громадянин України звернувся до Конституційного Суду України з проханням розглянути його справу, оскільки він незадоволений із рішенням міського та апеляційного судів. **Чи прийме Конституційний Суд України справу до розгляду?**

Відповідь: Його справа не буде прийнята до розгляду у Конституційний Суд України, оскільки розгляд даного питання не є його юрисдикцією

14. Лист від викладача англійської мови Макара Наталії Михайлівни. Вона запитує:

Чи буду зареєстрований кандидатом у народні депутати: 20 - річний громадянин України, що проживає в Україні останні 3 роки, але народився в Україні і досконало володіє українською мовою?

Відповідь: Ні. Необхідно проживати в Україні протягом останніх 5 років.

15. Проти клубу знавців права грає учень другого курсу Фонтош Іван. Він запитує:

Чи вважається ухваленим рішення громадян України на референдумі, якщо із 28 млн. громадян, що мають право голосу у голосуванні взяли участь 13 млн. чоловік і “за” проголосували 7 млн. чоловік?

Відповідь: Ні. Референдум вважатиметься таким, що не відбувся, тому що у ньому взяло участь менше половини громадян, внесених у списки для голосування. Рішення вважається прийнятим на референдумі, якщо за нього проголосувало понад 50% осіб, які взяли участь у голосуванні.

Ведучий:

Шановні учні! А зараз я оголошую переможця! Перемогла команда _____. Вона набрала ____ балів. На цьому ми завершуємо нашу зустріч. Вітаємо переможців! До нових зустрічей!

ЛЕГЕНДИ РІДНОГО КРАЮ

(Виховна година)

Бергауер С. М.,

*класний керівник Ужгородського вищого
комерційного училища КНТЕУ*

Мета: ознайомити учнів з легендами рідного краю; розвивати мовну культуру учнів; виховувати любов до рідного краю, бажання зберегти і примножувати історію рідного краю.

Форма проведення: бесіда з елементами дискусії.

Обладнання: проектор, електронна презентація «Легенди рідного краю», картки з легендами, добірка фотографій.

Вчитель: „Легенди рідного краю” - тема нашої виховної години. Закарпаття багате на легенди. Тут і озеро, яке наплакала графська дочка, тут і скеля, з якої обійнявшись кинулися двоє закоханих, тут і водоспад, що з'явився на місці смерті пари. Щоправда, більшість легенд про нещасну любов, але є й декілька щасливих. Для дівчат - "жіночий камінь", потримаєшся за нього і точно найближчим часом вийдеш заміж; для хлопців - хочеш закохати в себе дівчину, знайди і подаруй едельвейс, для пари - прошепочіть біля Шипота про свою любов і вона буде вічною.

На сьогоднішній урок вам необхідно було підготувати легенди про Закарпаття, які можуть бути доповнені фотографіями, слайдами презентації. Які ви знаєте легенди?

Учень: Легенда про виникнення гір. У сильних духом карпатських жителів є безліч легенд про звільнення від ворогів і поневолювачів. Але, як відомо, на кожен цвях знайдеться свій молоток. Для самого першого володаря, велетня Силуна, "молотком" став простий хлопець Карпо, який запроторив його під землю. І всі спроби велетня пробити головою земну кору і вирватися назовні закінчувалися виникненням нової вершини на землі, яка тоді була рівною як стіл. Так з'явилися Карпати, які люди назвали на честь визволителя Карпат.

Учень: Легенда про долину нарцисів. Один бідний і надзвичайно талановитий гончар Іванко виготовив красиву вазу, на якій немов живий цвів нарцис. Набравшись сміливості, гончар подарував вазу красуні - княгині Русі. Красуня, одразу ж полюбила сміливця. А її батько-князь розлютився з такого зухвальства, взяв вазу і кинув з княжої гори в долину. Ваза розбилася і

розсипалась дрібним дощем, а на ранок всі побачили, що долина вкрита білосніжним килимом нарцисів, який тепер щороку радує очі на початку травня.

Учень: Замкова легенда

У кожного замку повинна бути своя легенда. Ось і в Замку Паланок в колодязі щонаочі завиває чорт. Ну не виходило, в спорудженому на твердій скелі замку вирити колодязь. І от якось, розмірковуючи про мінливість долі, князь в серцях сказав, що готовий душу віддати за воду. І тут як завжди з'являється чорт, але просить не душу, а всього лише п'ять мішків золота. На ранок замок отримує колодязь з кришталевою водою. Князь воді радий, а з грошима розлучатися шкода. Тож наказав він зшити п'ять маленьких мішечків і покласти всередину по одному золотому дукату, адже про розміри не домовлялися. Образився обманутий чорт, стрибнув у колодязь, а через деякий час вода пропала.

Учень: Легенда про скарб. У котрого з народів немає легенд про незліченні скарби?! Найпопулярніша в Закарпатті про золото карпатського Робін Гуда Олекси Довбуша. Але є і більш правдоподібна. Якось пригнав до соковитих берегів річки своє стадо пастушок Сас. Тут же випасалося стадо іншого господаря. Бики-ватажки вступили у сутичку. Переможцем став бик Саса. Пастух на місці бою, в розритій копитами землі знайшов скарб - горщик із золотими монетами. На тому місці в подяку Богові Сас звів храм. Назвали місце Берег-Сас, пізніше - Берегово.

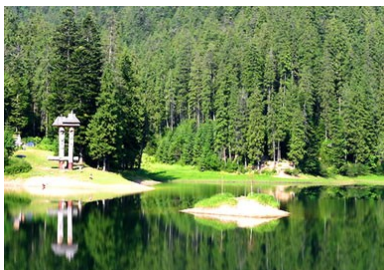

Учень: Про скелю Коханья. Коли подорожувати дорогою Ужгород-Рахів то, проїжджаючи поблизу села Костилівка, можна побачити на самотній скелі хрест. Як свідчить легенда в цьому селі дівчина з багатого роду полюбила хлопця з бідняцької сім'ї, але цьому противилися її батьки. Вони неодноразово підстерігали закоханих і погрозували хлопцю, як не як а традиції соціальної нерівності особливо у сільській місцевості пильно оберігалися. Та не так сталося, як гадалося. Однієї місячної ночі дівчина разом з хлопцем піднялися на вершину скелі, міцно обнялися і стрибнули... Так їх і знайшли вранці місцеві жителі. А невелику гору в честь цього назвали скелею Коханья і поставили великий хрест, який би нагадував про нездоланність любові двох вірних сердець.

Учень: Легенда про золото. Недалеко від с. Ільниця (Іршавський район), на північ, в Ільницькому лісі є великий камінь. Називають його смерековим. Він дуже великий, а висота його сягає близько ста метрів. Люди похилого віку розповідають, що він там давно і в ньому розбійники вирубали собі льох, в якому залишали награбовані речі. Камінь, схожий на велику церкву з багатьма вежами. Біля каменю тече струмок. Передають, що в камені є велика купа золота, але біда, що розбити його не можна, бо під ним є морська вода, яка залила багато сіл і принесла їм шкоду.

Учень: Легенда про людське обличчя на стіні цеху

Глянувши на стіну деревообробного цеху у смт В.Березний я відразу зрозуміла, що так привертає увагу людей. На одному з покрівельних листів красувався контур, схожий на голову і плечі людини. Причому, якщо придивитися і дати волю уяві, то можна побачити «надбрівні дуги» і деякі елементи людського обличчя. «Голова» ж трішки нахилена в сторону. Немов у повній відповідності до канонів церковного живопису.

Учень: Легенда про озеро Синевір

У північно-східній частині Міжгірського району, біля підніжжя гори Озірної розташувалося Синевирське озеро. Легенда розповідає, що в давні часи ці гори належали графу, в якого була красуня донька Синь. В очах дівчини неначе була зібрана вся синява карпатського неба. Одного разу граф приїхав у гори перевірити як працюють наймити і взяв із собою доньку. На поляні, де паслися вівці, Синь побачила юнака, котрий грав на сопілці. Молодята познайомилися і Вир, так звали пастуха, попросив дівчину приїхати ще. Молоді стали таємно зустрічатися, доки про це не довідався її батько. Заборони не злякали Синь, і тоді граф наказав убити пастуха. Якось Вир сидів на лісовій галявині і грав. Слуги графа підкралися і зіштовхнули на нього великий камінь. Почувши страшну звістку, Синь гірко заридала. Дівочі сльози лилися, лилися, поки не затопили всю галявину і її саму, утворивши озеро, котре люди назвали Синевир, а острівцець посередині, вершок каменя, могила Сині й Вира.

УЖГОРОД

Ужгород з його більш ніж тисячолітньою історією - одне з найдревніших і найкрасивіших міст України. Старовинна архітектура, маленькі кав'ярні, потопаючі в цвіту японських сакур і магнолій, атмосфера романтики, легенд і привидів. Місто, куди приїжджають загадувати заповітні бажання.

Є чимало легенд і про загадкові підземні ходи. За однією з версій Ужгородський замок з'єднався з Невицьким, за іншою, з Мукачівським і Середнянським замками, а за третьою - з усіма трьома замками одразу. Можна було, кажуть, стрибнути у 32-метровий колодязь на дворі замку і вижити, тому що з'єднався він з річкою Уж.

Легенда про пішохідний міст

Пішохідний міст, що виконує бажання

Пішохідний міст - одне з улюблених місць ужгородців: звідси відкривається чудовий вигляд на обидва береги Ужа і добре видно найдовшу липову алею в Європі.

Саме на Пішохідний міст приходять туристи загадувати бажання, оскільки прикмета свідчить: коли ступаєш в «старе» місто з «нового», перейшовши по мосту через річку Уж, потрібно загадати найзаповітніше бажання і воно неодмінно збудеться. А закохані пари вішають на його поручні любовні замки, в надії уберегти свою любов навіки. Вважається, що якщо кинути ключ від любові у воду, древній Уж захистить відносини від негод.

Легенда про загадкову любов

Легенда про сакуру

Легенда про музей

Вчитель: Наш край надзвичайно багатий легендами, міфами та оригінальною історією. Гори Карпати навіть на перший погляд навіюють всілякі дивовижні образи. Замки та палаці, храми та монастирі, археологічні знахідки ховають від нас чимало таємниць минулої доби. Вони захоплюють нас, переносячи в різні історичні епохи, пронизують духом героїчних та легендарних часів.

Я розповім вам декілька легенд пов'язані з м. Ужгород.

Вчитель: Легенда про Ужгородський замок

Легенди і привиди Ужгородського замку

Легенда свідчить, що у графа Другета була дочка, блондинка дивовижної краси. Її прозвали Білою Дівою. У той час польські війська, очолювані графом Любомірським, побажали підкорити Ужгородський замок. Якийсь польський воєвода, вирішивши провести розвідку, прибув у фортецю як гість. Діва закохалася в нього без пам'яті, не віддаючи про те, що він ворог. Під час облоги молода княжна дізналася серед ворогів свого коханого, але любов її була така велика, що вона призначила йому побачення біля таємного ходу в замок, чим розкрила хід ворогам. Охорона замку перехопила лист і сповістила графа. Закоханих спіймали. Офіцерові відсікли голову, а Діву живцем замурували в стіні. З тих пір щочасно її привиди обходять замок у пошуках коханого, а зі сходом сонця повертається в кам'яну темницю.

Загадкова любов ліани і ясена

Найдовша в Європі липова алея протяжністю 2 кілометри 200 метрів тягнеться уздовж Ужа по двом набережним. Цвіте алея ціле літо, завдяки липам різних сортів

Тут також росте трьохсотлітній ясен, обвитий ліаною. Їх тандем унікальний. Ліана вічнозелена, і живить соками ясеня. А він, як і більшість листяних, взимку скидає листя і йде в сплячку. Ось і виходить, що ліана повинна погубити його, але вони ось вже два століття нерозлучні. Ліана розрослася в повноцінне дерево і змію обвиває ясен. Така у них загадкова любов.

Легенда про сакуру

Везли якось японці австрійському імператорові Францу-Йосипу I сакури в подарунок. Оскільки дорога їхня пролягала через Закарпаття, довелося делегації заночувати в Мукачеві.

Звісно ж, Мукачевом миттєво розійшлася вістка, що везуть японці з собою партію якоїсь загадкової надзвичайно цінної вишні. Тому зовсім не дивно, що уночі частину саджанців у японців вкрали місцеві цигани і пізніше відвезли на продаж до Ужгорода, де й продали їх успішно місцевому населенню під видом фруктових дерев.

З тих пір і росте сакура в Ужгороді і радує око та душу, але не тіло, оскільки плодів від неї ужгородці так ніколи й не дочекалися.

Музей-скансен в відьминій Ямі

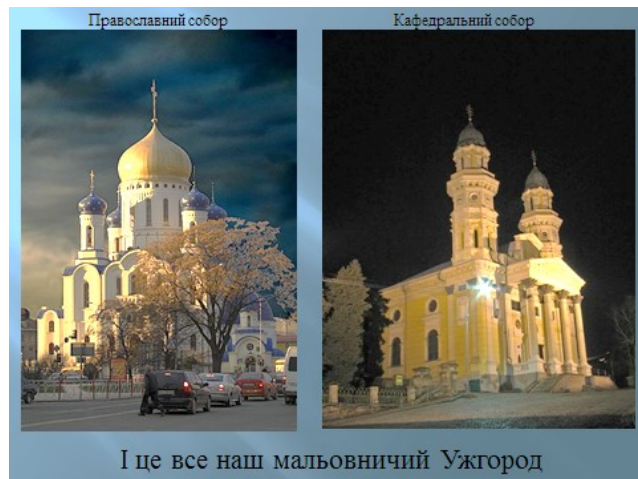
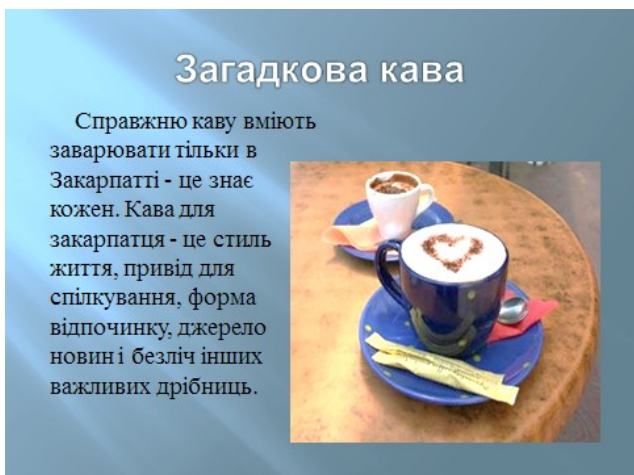

Один з перших в Україні музеїв під відкритим небом, Закарпатський музей народної архітектури та побуту, розташований на місці, де раніше була знаменита Відьмина Яма. Колись в середні віки тут спалювали закарпатських відьм, викритих у зв'язку з дияволом.

Деякі легенди до цих пір називають це місце нечистим і говорять, що в повний місяць відьми виходять у світ, щоб заволодіти новими душами.

Сьогодні Закарпатський музей - самобутній ансамбль української національної спадщини.

III. Заклучна частина

Вчитель: Ви почули декілька легенд про свій рідний край. (Обмін думками учнів) Яка з легенд вас вразила найбільше? Чому? Що краще запам'яталося? Чи дізналися ви щось нове? Що саме?

„СВІТЛО ВЕЛИКОГО ЗАКОНУ”

(Брейн-ринг)

Геревич О.В., викладач

Тячівського професійного ліцею

Тема. Періодичний закон, періодична система хімічних елементів Д. І. Менделєєва.

Мета: закріпити і розвинути знання учнів з питань, що стосуються періодичного закону, періодичної системи, розширити поняття про фізичний зміст періодичного закону, залежність властивостей елементів від періодичної зміни електронних структур атомів, перевірити рівень умінь використовувати набуті знання у нестандартних ситуаціях; формувати пізнавальний інтерес і творче мислення, сприяти розвитку в учнів логічного мислення на основі аналізу причинно-наслідкових зв'язків; формувати в учнів новітній науковий світогляд, виховувати бережливе ставлення до природи.

Обладнання: періодична система хімічних елементів, показові речовини, необхідні для дослідів (NH_4OH , HCl конц.) скляні палички, $(\text{NH}_4)_2\text{Cr}_2\text{O}_7$, сухий спирт, сірники, демонстраційний столик.

Ведучий. Отже, якщо команди готові, то ми розпочнемо перший тур.

Питання №1. Який хімічний елемент V групи названий іменем героя давньогрецької міфології? (Тантал)

Питання №2. Якби існував приз за активність, то атомам якого металу ви б його присвоїли? (Цезій).

Питання №3. Назва якого хімічного елемента III групи співзвучна з прізвищем датського вченого, який створив теорію атома? (Бор).

Питання №4. Який хімічний елемент алхіміки зображали за допомогою вигнутої догори змії з відкритою пащею? (Арсен).

Ведучий. Тепер дамо можливість нашому журі оцінити відповіді команд, а тим часом переглянемо кілька дослідів.

Арбітр 1. На Менделєєвських «середках» часто велися суперечки про науку, мистецтво, літературу. Іноді для розрядки напруженої ситуації Д. І. Менделєєв показував цікаві досліди. Одного разу він оголосив, що збере у скляну банку цигарковий дим. Коли Ілля Рєпін закурив цигарку і випустив клубок диму, Менделєєв накрив склянню покриткою банку, що стояла на столі. Яким же було здивування присутніх, коли банка справді наповнилася димом! Менделєєв запропонував Рєпіну понюхати зібраний цигарковий дим. Той одразу ж закашлявся і схопив носову хустинку, бо вдихнув суміш аміаку, хлороводню і хлориду амонію. На підтвердження моїх слів учень I курсу добуде дим

без вогню. (Учень виконує дослід: вмочивши одну скляну паличку у нашатирний спирт (NH_4OH), а іншу – в пробірку з конц. HCl він наближає їх, видобуваючи дим.)

Пояснити утворення диму.

Арбітр 2. А тепер нам потрібен один доброволець із зали. Ми виконаємо операцію без рани. Спочатку змажемо руку однією речовиною, подібну на йод, потім проведемо по руці стороною ножа, змоченого іншою речовиною. І що ж ми бачимо? Залу показують руку – на руці криваво червоний слід. А зараз потremo руку ватою, змоченою третьою речовиною – слід зникає.

Як можна пояснити побачене?

Ведуча. Дуже вдячна за чудові досліди, а тепер слово нашому журі, котре оголосить суму балів за перший тур.

Продовжимо нашу гру.

Питання №5. Назва якого хімічного елемента походить від назви півострова? (Скандій).

Питання №6. Які хімічні елементи названі на честь світу? (Європій, Амерцій).

Питання №7. Без допомоги періодичної системи відтворіть 7-му групу хімічних елементів.

Питання №8. (Арбітри роздають командам набір хімічних елементів та цифр.). З готових знаків відтворіть формулу найпоширенішого природного мінералу, що складається із атомів Ca , C , O так, щоб її мали змогу бачити глядачі. (CaCO_3).

Ведуча. Цій формулі відповідає крейда, мармур. А тепер даємо командам відпочити. А що наші уболівальники можуть зробити для улюблених команд додаткові бали. Тож при відповіді називаєте себе і команду, за яку уболіваєте. Розпочинаємо.

Питання №1. Нестача якого елемента в організмі призводить до карієсу зубів? (Флуор)

Питання №2. Назвіть елемент, назва якого співпадає з назвою соснового лісу? (Бор).

Питання №3. Із назвою який структурних елементів ядра клітини співзвучна назва хімічного елемента? (Хромосома – Хром).

Питання №4. Назва якої акваріумної рибки ідентична назві хімічного елемента? (Неон).

Питання №5. Яким хімічним елементом багата морська капуста – ламінарія? (Йод).

Питання №6. Сполукою якого елемента отруїли Наполеона? (Арсен).

Питання № 7. Яка природна суміш газів складає земну атмосферу? (Повітря).

Питання № 8. Назва якого хімічного елемента в перекладі з німецької означає «вовча піна»? (Вольфрам)

З кожної команди виберіть по одному учаснику. Необхідно пройти сцену крок за кроком, називаючи хімічні елементи, не повторюючи попередніх. Журі слідкуватиме за ходами змагання

А зараз журі оголосить нам оцінки і загальні бали за даний конкурс.

Журі оголошує бали і оцінки.

Ведуча. Сподіваємось, що наші команди вже відпочили. Розпочинаємо III тур.

Питання № 9 Відкинувши перші 3 букви назви хімічного елемента з родини лантаноїдів, отримуєте назву сильної наркотичної речовини, що використовується у медицині як знеболюючий засіб. (Європій)

Питання № 10. Елемент, речовина якого є основною складовою частиною найбільш поширеного в природі газоподібного розчину (Нітрогену).

Питання № 11 Якщо вірити стародавньому історику, то під час походу Олександра Македонського в Індію офіцери його армії хворіли шлунково-кишковими захворюваннями рідше, ніж солдати. Їжа і напої були однаковими, а металічний посуд – різним. З якого металу був це чудо дійний посуд? (Срібло)

Питання № 12 Змінивши першу букву в назві 1 групи, отримайте зволожену земляну ділянку. (Золото – болото)

Арбітр 1. У 1889 році, коли Менделєєв був у Лондоні, йому на знак подяки за видатні досягнення місцеві хіміки подарували ваги, одна шалька яких була зроблена із золота, а інші ... З якого металу була зроблена? Який метал у 19 столітті прирівнювали до золота? (Не повірите, але це був простий алюміній, тому що лише в 1825 році датський вчений Ганс Хрістіан Ерстур одержав цей метал).

Ведуча. А зараз – капітанський конкурс. Просимо всіх інших учасників звільнити стіл. Арбітри роздадуть капітанам картки із завданнями, котрі ви мусите рішити. Тож до роботи. А тим часом журі оголосить нам результати попереднього конкурсу. (Журі оголошує результати III конкурсу)

Завдання на картках

Розставте коефіцієнти у реакціях визначте умови їх проходження:

Питання № 13 глюкоза → етиловий спирт+?

Питання № 14 $C_aC_2 + ?C \rightarrow C_2H_2 + y$

Питання №15 крейда + хлорид на кислота = x + y

Питання №16. Натрій+Вода = ?

Ведуча. Максимальний бал за конкурс капітанів – 4.

А тепер 4 тур!

Питання №17. Відкинувши першу букву від назви елементів з ряду актиноїдів, отримує українське чоловіче ім'я. (Кюрій – Юрій)

Питання № 18. Метал – основна основ сучасної аерокосмічної династії (Алюміній)

Питання №19. Який хімічний елемент утворює найтвердіший природний мінерал?(Карбон – алмаз)

Ведуча. Для підведення підсумків надаємо слово журі:

Журі оголошує загальні результати конкурсу і нагороджує переможців призами і заохочувальними іменними грамотами.

Ведуча. Дякуємо всім учасникам і вболівальникам за участь у нашому хімічному брейн – ринзі!

КРАСА ВРЯТУЄ СВІТ

(виховна година)

Данилишина О.В.,

класний керівник Ужгородського вищого комерційного училища КНТЕУ

Мета: дати учням поняття краси та її складових; виховувати впевненість в своїх можливостях, прагнення до кращого, до вміння почувати себе вільно і повноцінно в суспільстві; розвивати уяву, мислення, вміння висловлювати свою думку; виховувати вміння бачити красиве, відчувати красу; збагачувати внутрішню красу добром, гарними вчинками; вчити сміливо вирішувати складні проблеми в групах.

Форма проведення: бесіда

Вчитель. „Краса рятує світ!” Цей крилатий вислів Федір Достоєвський залишив на роздуми нам самим. Яка краса? Чия краса рятує світ? Чи замислюємось ми над цим? Загальне поняття краси має багато складових, зокрема, і красу людську. Що ж це таке – краса? Саме тому, ми обрали тему виховної години „Краса рятує світ”.

Питання для обговорення:

- Краса людини. У чому вона?
- Чи впливає краса на людину?
- Хто створює красу?

Краса — в загальному випадку є характеристика персони, місця, об'єкта чи ідеї, що приносить відчуття приємності, яка відповідає задоволенню.
Ідеал краси — це взірць, яким захоплюються.

На уроці ми повинні з'ясувати, що таке краса, які її складові. Відповідаючи на питання «Що таке краса?», люди називають гарне обличчя, модний одяг, а дехто з досвідчених – красу душі, красу мови.

Що можна вважати красивим? Навряд чи хтось точно зможе відповісти на це запитання. Скільки людей - стільки ж думок. Те, що одна людина вважає красивим, іншій може здаватися

потворним, і навпаки.

Зовнішня і внутрішня краса людини

- - це гармонія, охайність, чисте тіло, смак, усміхнені очі, красива мова...
- - це красива душа, щедрість, працелюбність, любов, повага до людей, сердечне бажання допомогти іншим, лагідність, оптимізм, почуття гумору...

**Краса людини.
У чому вона?**

Вчитель. Краса - в загальному випадку є характеристика персони, місця, об'єкта чи ідеї, що приносить відчуття приємності, яка відповідає задоволенню. Ідеал краси - це взірць, яким захоплюються. Поговоримо про людську красу, красу жіночу.

Як ви думаєте, краса яку ми бачимо, якою милуємось і та, яку ми відчуваємо, яка проявляється у наших вчинках – це одне і теж? (Учні обмінюються думками).

Вчитель. Отже, є зовнішня краса – та яку ми бачимо, милуємось, а є внутрішня краса – це та, яку ми відчуваємо.

Вчитель. Кажуть, що людину зустрічають "по одязі". Можливо, хтось може не погоджуватися з цим, але признайтесь, чи принесе задоволення спілкування з людиною неохайною, брудною? Спочатку не сприймуть її очі, а потім, у більшості випадків, - і душа.

Бо зовнішній вигляд є відбитком внутрішнього стану, та про це, на жаль, пам'ятають не всі і не завжди.

Але мені можуть заперечити і сказати, що не всі у змозі одягатися красиво, модно. Та "красиво і модно" - це не тільки одяг та взуття. Перш за все, це - смак, гармонія, охайність, чисте тіло, усміхнені очі, красива мова. Все це і є зовнішньою красою людини, за якою не помічаються навіть певні фізичні недосконалості її обличчя або фігури.

Та найбільше її багатство - це красива душа. Душевна щедрість, працелюбність, любов, повага до людей, сердечне бажання допомагати іншим, лагідність, оптимізм, почуття гумору... Цей перелік найкращих рис характеру людини.

Вчитель. Яка ж, на вашу думку, важливіша? Зовнішня краса чи внутрішня?

(Учні обмінюються думками)

Сила краси міститься у злитті в єдине ціле зовнішньої та внутрішньої краси самої людини.

Уявіть собі красиву людину, з якої витягнули душу. Що ми побачимо замість неї? Порожнечу. Порожнечу, яку має заповнювати те, що керує нами, нашими вчинками та вибором у житті. Саме вона, внутрішня краса, приховує чуйність, здатність любити, прощати та йти по життю... Саме у ній „ховається” те, за що ми любимо і поважаємо людину. Ще Екзюпері сказав, що „найголовніше те, чого очима не побачиш”. А той, хто не оцінить внутрішню красу, не оцінить уже нічого в людині, навіть привабливу зовнішність...

Отже, красиві люди перш за все ті, які випромінюють позитивну енергію, творять і віддають тепло душі.

2. Чи впливає краса на людину?

Вчитель. Краса – це великий дарунок, що його ми отримуємо від Бога. Як відомо, жінки набагато більше приділяють увагу своїй красі. Для кожної з них він свій, унікальний. Із давніх-давен жінки намагалися зберегти цей скарб якомога довше, і виходило в них це не гірше ніж у сучасних, а може навіть і краще.

Вчитель. Чи впливає краса на людину?

(Учні обмінюються думками)

Краса - це результат доброго здоров'я. Якщо людина бажає зберегти свою красу в зрілому віці, потрібно приділяти увагу правильному харчуванню, режиму дня, фізичних вправ, водних процедур і т.д. Обов'язково стежити за своєю вагою і сном, уникати стресів, хвилювань, переживань. Від психічного стану напряду залежить і зовнішність.

„Краса благотворно впливає на людину, краса є рушійною силою вдосконалення людського суспільства” – саме таке

розуміння краси визначало естетичний ідеал Т.Шевченка. У всі часи краса надихала, спонукала здійснювати благородні вчинки та давала надію. Отже, можна стверджувати, що краса робить людину кращою. Красива людина - впевнена у собі людина!

Вчитель. Які переваги має впевнена в собі людина? (Учні обмінюються думками) (Очікувані відповіді: відчуває себе сильнішим; частіше досягає того, до чого прагне; покращує відносини з оточуючими; прискорює процес прийняття рішень; знаходить можливість спільно вирішувати проблеми)

3. Хто створює красу?

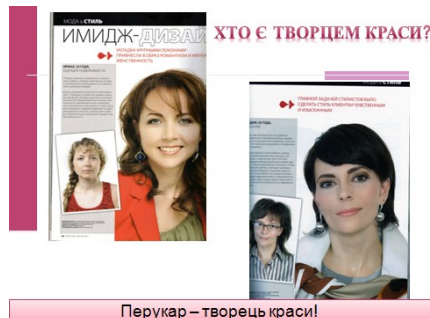
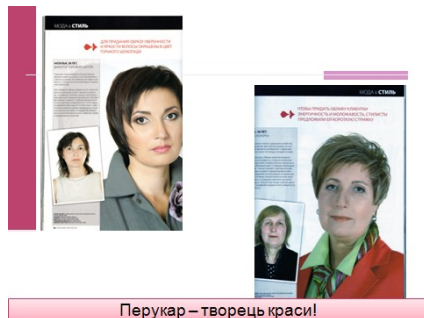
Вчитель. Зовнішній вигляд людини, вміння її через зовнішність передати свій внутрішній світ або, навпаки, приховати його, продемонструвати свою індивідуальність є сьогодні важливим елементом естетичної культури особистості.

Для того, щоб виглядати привабливо у наш час ми використовуємо всі реально допустимі можливості.

Кожна людина усвідомлює, наскільки важливу роль відіграє професія перукаря у нашому житті. Адже, люди приходять у перукарні, не лише аби привести до ладу свої зачіски, але й відпочити душею, поспілкуватися з людьми, дізнатися сучасні модні тенденції і піти з гарним настроєм, з новим зарядом бадьорості, а іноді і з почуттям початку нового життя. Часто ви можете бути свідками того, як змінити зовнішність людини, приховати деякі недоліки і акцентувати природну красу.

Вчитель. Хто є творцем краси? Яка роль перукаря в створенні красивих образів?

(Робота з фотографіями)

Вчитель. Можна стверджувати, що перукар – творець краси. Який еталон жіночої краси на вашу думку?

Вчитель. Люди різних національностей і соціальних шарів завжди прагнули виглядати красиво. Особливо важливо це було для жінок.

Еталон жіночої краси - явище мінливе, непостійне, так само як і мода. За всіх часів параметри оцінки зовнішності: фігура, довжина й колір волосся, розріз очей, форма губ були різні. Сьогодні еталоном жіночої краси в європейських чоловіків вважається: атлетична фігура, чутливі губи, високі груди, довгі ноги, круглі стегна, вузька талія, чарівні очі, довге волосся, маленький ніс, плоский живіт, гнучкість, довга шия.

За всю історію існування конкурсів стандарти краси змінювалися неодноразово. З появою нової кінозірки жінки одразу ж копіювали її образ (Мерилін Монро, Мадонна, Аджеліна Джолі...).

Отже, вмілі руки стилістів, перукарів, візажистів, керовані сміливою фантазією й тонким смаком, творять справжні дива.

Вчитель. Грецький історик I-II ст. н. е. Плутарх писав: „Краса Клеопатри була не тією, що зветься незрівнянною і вражає з першого погляду, зате обличчя її відрізнялося чарівною красою і тому її зовнішність, що поєднувалася з рідкісною переконливістю мови, величезною чарівністю, протягала в кожному слові, в кожному русі, пестили і радували слух, а мова була наче багатострунний інструмент, що легко настроюється на будь-який лад і на будь-яку мову”.

Вчитель. У світі не існує якогось єдиного зразка гармонії. У кожної людини він може бути свій!

III. Заклучна частина.

Вчитель. На вашу думку, яка краса врятує світ? (Учні обмінюються думками).

Висновок: Окрім фізичної краси все більше людей з віком звертають увагу на особистий розвиток особи. Краса є добро, ніжність, сила, цілеспрямованість, здатність до компромісів. Я бажаю вам бути не тільки зовнішньо привабливими, але і душевно

красивими — це, на мою думку, та сама краса, що врятує світ.

Народ сказав

- Гарна дівчина, як у лузі калина.
- Раз добром налите серце вік не прохолоне.
- Личко біленьке, а розуму маленько.
- Зустрічають по одежі, а проводжають по розуму.
- Душевна краса робить людину людиною.
- Добро не лихо, ходить у світі тихо.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ - ЦІННІСНА Й ПОВЕДІНКОВА СКЛАДОВА ОСОБИСТОСТІ (Тренінг)

*Шпілька О.М., голова комісії класних керівників
Ужгородського ВКУ КНТЕУ*

Мета: вчити учнів виявляти толерантність до думок, поглядів, поведінки інших людей; визначати значення толерантності в житті людей та в суспільстві; розвивати вміння висловлювати власну думку; засвоювати навички толерантної поведінки; виховувати терпиме ставлення до інших.

Очікувані результати:

- учні зможуть тлумачити значення ключових термінів: ввічливість, доброта, повага, людяність, толерантність;
- учні зможуть розповісти, чому терпимість є умовою збереження миру;

- учні зможуть досягати компромісу в конфліктних ситуаціях.

Форма проведення: бесіда-тренінг.

Час - 45 хв. Вікові категорії - 16-17 років

1. Гра „Витинанка”

Умова: всі вказівки виконуються відразу, без додаткових пояснень. Учні пропонуються дотримуватись однакових інструкцій, працюючи з однаковими аркушами паперу. Розділити аркуш на 4 частини, зрізати правий верхній кут, скласти фігуру навпіл, закруглити ножицями гострий кут, скласти фігуру навпіл, відрізати прямий кут, розгорнути аркуш, розглянути отриману фігуру. З чим вона асоціюється? Чому отримані витинанки відрізняються, усі ж виконували однакові дії?

Вчитель. Витинанки, отримані в результаті вправи, вийшли різними, бо всі ми різні. Кожне вимовлене слово по-різному сприймається і пробуджує в нас різноманітні емоції й реакції. Від того, що витинанки неоднакові, загальна картина лише виграє - вона стає різноманітнішою й видовищнішою. Так само різняться люди - зовнішністю (раса, шкіра, стать, вік, фігура тощо) і внутрішнім світом (характер, світогляд, віра, політичні погляди, культура, освіта тощо). Доброта, ввічливість, людяність, як і інші якості, більше чи менше притаманні кожній людині. Відмінності, що існують між людьми, є предметом особистісного збагачення кожного з нас. Якість суспільства залежить від того, як уживаються одне з одним люди, які його складають, від того, наскільки вони сприймають одне одного, навчаються одне в одного і підтримують одне одного заради спільної мети - безперервного покращення матеріального й морального комфорту кожного.

2. Міні-лекція „Толерантність, що це?”

Вчитель. Поняття толерантність є синонімом слова терпимість, саме так воно звучить латинською. Толерантність людей є найважливішою умовою миру і злагоди в сім'ї, колективі та суспільстві. Адже соціальні взаємовідносини постійно змінюються, породжуючи то гармонію, то перевагу. У різних людей – різні погляди на життя, працю, кохання тощо. Чи завжди ми поважаємо думки, погляди інших? Як треба поважати інших? Чи треба прагнути, щоб інша людина сприймала ваші погляди?

В умовах соціальної розмаїтості дуже важливо встановити культуру миру, що неможливо без дієвого виховання, заснованого на принципах толерантності.

Відсутність самоконтролю, розуміння іншого, презирство, підозрілість, недовіра, егоїзм, емоційна невірноваженість породжують конфлікти й напруженість, позбавляють простір міжособистісних відносин почуття захищеності й безпеки.

Толерантність включає не тільки повагу до інших і визнання рівності прав, але й відмову від примусового й гнітючого домінування.

Вчитель. Поясніть вислови видатних людей про толерантність (робота в групах)

- Гідність людини полягає в тому, щоб любити тих, хто її ображає. (Марк Аврелій)
- Нам потрібні реформи, а не революції. Нам потрібне толерантне суспільство. (А.Сахаров)
- Закликаю до відмови від політичної нетерпимості. Бо вона схожа на кулю зі зміщеним центром, яка розриває суспільний організм, травмує суспільну свідомість (Леонід Кучма)

Вчитель. Отже, толерантність – це мистецтво жити в світі несхожих людей та ідей.

3.Робота в парах. Учні роздаються аркуші з переліком таких ознак толерантності:

Терпимість
Співчутливість
Розуміння іншого
Щиросердність

Учні визначають, якою мірою кожен з показників притаманний їхньому колективу, оцінюючи індикатори за такою шкалою: 1 бал (ні, ніколи), 2 бали (рідко), 3 бали (часто), 4 бали (так, постійно). Вчитель підраховує суму балів і визначає «температуру» толерантності, пропонує учням розробити шляхи подолання інтолерантності, щоб колектив став толерантним і комфортабельним для всіх середовищем.

Вчитель. Формуванню толерантності сприяють:

- знання;
- відкритість;
- спілкування;
- свобода думки, совісті та переконань.

Вчитель. У колективі толерантність складається із здатності кожного бути толерантним. Визначимо в чому ми схожі.

4. Вправа „Чим ми схожі?”

Учасники сідають по колу. Вчитель обирає серед учнів одного за якоюсь реальною чи уявною схожою зі своєю рисою та запрошує його в центр кола. Обраний звертається до будь-кого з учасників у такий же спосіб. Але за іншим чинником. Так продовжується доти, доки усі учасники не опиняться у колі.

5. Вправа „Компліменти”

Вчитель пропонує учасникам говорити один одному компліменти, кидаючи при цьому м'яча: один кидає м'яча іншому та каже йому комплімент, інший, упіймавши м'яча, кидає його тому, кому він хоче сказати комплімент, і так далі.

6. Вправа „Я так думаю”

Вчитель. Як ви думаєте: почуття гумору і здатність посміятися над своїми слабкими сторонами притаманні толерантній людині?

(Заслуховуються думки учнів)

Вчитель. Толерантна людина знає і оцінює себе. Її добре ставлення до себе співіснує з позитивним і доброзичливим ставленням до інших.

7. Вправа „Продовж речення”

Вчитель. Отже, толерантність — це...

Зразки відповідей: мистецтво жити у світі несхожих людей та ідей; поступливість; активна позиція, викликана визнанням прав і свобод людства; боротьба за збереження миру

8. Бесіда з учнями

Вчитель. Я вас запрошую до спілкування та взаємодії. Пропоную вам ознайомитися з правилами та секретами ефективного спілкування:

говори так, щоб тебе почули;

слухай так, щоб зрозуміти про що йдеться;

створюй умови для того, щоб ситуація навколо процесу спілкування сприяла комунікації;

висловлюй свої почуття, не принижуючи іншу людину.

Запитання:

Що було б, якби всі люди думали однаково? Наскільки важливим та актуальним є виховання почуття толерантності в нашому суспільстві?

Чи можуть відмінності між людьми стати причиною насильства та жорстокості?

З наведених проблем визначте ту, що, на вашу думку, є найголовнішою і спричиняє породження зла та насильства: соціальні відмінності, вік, різні погляди, релігія, зовнішність, національність, расова належність, батьки та діти.

Що потрібно зробити, щоб досягти миру в суспільстві?

Які риси повинна мати особистість, що прагне бути толерантною?

III. Заключна частина

Вчитель. Для того, щоб досягти успіху у власному житті, не витрачати сил на конфлікти, «побутові війни», кожному доцільно сформуванати у собі толерантність як рису характеру. Для цього необхідно:

- бути готовими до того, що всі люди різні – не кращі й гірші, а просто різні;
- навчитися сприймати людей такими, якими вони є, не намагаючись змінити в них те, що нам не подобається;
- цінувати в кожній людині особистість і поважати її думки, почуття, переконання незалежно від того, чи збігаються вони з нашими;
- зберігати «власне обличчя», знайти себе і за будь-яких обставин залишатися собою.

Вчитель. У нас є квітка “толерантності”, але вона без пелюсток. Зберіть пелюстки толерантності – риси та синоніми толерантності (мудрість, чуйність, доброзичливість, відповідальність, терпимість, взаємоповага, об'єктивність, небайдужість...). (Учні роблять надписи й прикріплюють пелюстки.)

Вчитель. Дякую за співробітництво. Зичу вам взаєморозуміння і взаємоповаги, миру і злагоди.

КОНФЛІКТИ ТА ЇХ ВИРІШЕННЯ (Тренінг)

*Рійвес В.М., практичний психолог Ужгородського
вищого комерційного училища КНТЕУ*

"Життя – це процес вирішення нескінченної кількості конфліктів. Людина не може уникнути їх. Вона може лише вирішити, брати участь у виробленні рішень або залишити це іншим" (Б. Вул)

Мета тренінгу - оптимізація поведінки учасників тренінгу в конфлікті і оволодіння конструктивними стратегіями рішення різноманітних конфліктів. Надати теоретичну інформацію про конфлікти, їх причини. Навчити методам виходу з конфлікту, дати рекомендації по конструктивному вирішенню конфлікту.

Завдання тренінгу:

1. Усвідомити конфлікт як природний стан процесу спільної діяльності, зрозуміти причини конфліктів.

2. Навчитись об'єктивно оцінювати свої дії та вчинки і дії опонентів.

3. Навчитися усвідомлювати та ідентифікувати власні стратегії і стратегії опонента.

4. Засвоїти конструктивні стратегії вирішення конфліктів і механізми їх застосування.

5. Навчитися працювати з емоціями в конфлікті, їх регуляцію та відображення.

Тренінг розрахований на 10-15 осіб.

Орієнтовна тривалість тренінгу 3 заняття по 45 хв.

№ з/п	Зміст роботи	Орієнтовна тривалість	Ресурсне забезпечення
Заняття 1			
1	Вступне слово психолога. Погодження правил роботи	10 хв	Аркуш паперу А2, маркер
2	Вправа «Хто мене представив»	10 хв	-
3	Теоретичне повідомлення «Конфлікт»	5 хв	-
4	Анкетування «Чи конфліктна ти людина?»	10 хв	Роздатковий матеріал «Чи конфліктна ти людина?»
5	Вправа-розминка «Асоціації»	10 хв	Аркуш паперу А2, маркер
Заняття 2			
6	Вправа-розминка «Мій кольоровий настрій»	5 хв	-
7	Теоретичне повідомлення «Взаємодія в конфлікті»	5 хв	-
8	Вправа «Хибна унікальність»	10 хв	Роздатковий матеріал «10 правил поведінки»
9	Теоретичне повідомлення «Сигнали конфлікту»	10 хв	Аркуш паперу А2, маркер
10	Вправа «Наполегливість-опір»	15 хв	-
Заняття 3			
11	Вправа-розминка «Побажання на сьогодні»	4 хв	М'яч
12	Вправа « «ТАК» означає «НІ»»	8 хв	-
13	Вправа «Складові конфлікту»	8 хв	-
14	Вправа «Яблучко і черв'ячок» + Теоретичне повідомлення «Шляхи подолання конфлікту»	10 хв	Роздатковий матеріал «Способи урегулювання конфлікту»
15	Вправа «Постав себе на місце іншого»	5 хв	-
16	Вправа «Зворотній зв'язок»	5-10 хв	-
17	Вправа «Спасибі за приємне заняття»	3 хв	-

Заняття 1

Психолог: Сьогодні ми попрацюємо над актуальною темою для будь-якого колективу, будь-якої групи людей, що взаємодіє. Я розкажу Вам про конфлікти, причини їх виникнення та шляхи вирішення.

Щоб наша робота була плідною, треба погодити правила за якими ми виконуватимемо її, ці правила обов'язкові для всіх:

1. Тут і тепер - предметом розмови можуть бути тільки емоції, думки, почуття, що відбуваються в даний момент.

2. Один в ефірі - поважати думку іншого, говорить тільки один, я в цей момент слухаю.

3. Принцип Я - всі висловлювання будуються з використанням особових займенників - «мені здається», «я думаю».

4. «Конфіденційність» - все, що говориться в групі, повинно залишатися всередині групи.

5. Пропозиції учасників .....

Правила записуються тренером на аркуші і залишаються до кінця заняття на видному місці.

Для початку пропоную познайомитись.

Вправа«Хто мене представив»

Мета: допомогти учасникам і тренеру познайомитися й запам'ятати імена один одного. Час: 3-10 хвилин в залежності від розміру групи.

Інструкція. Учасники тренінгу сидять у загальному колі. Перший учасник представляється і розповідає щось цікаве про себе. Наприклад: «Я Валерія і у мене є червоний годинник». Після чого представляється наступний учасник, наприклад: «А це Віктор». Якщо мовець не знає, як звуть сусіда, той може підказати своє ім'я.

Наступний учасник представляється, теж розповідає про себе що-небудь і називає того, хто його представив. Наприклад, «Я Віктор, я народився в Москві, мене представила Валерія, у якої є червоний годинник». Після цього він представляє наступного: «А це Ксенія».

Наступний учасник представляється, ділиться інформацією про себе і називає того, хто його представив, а також того, хто представив цього учасника: «Я Ксенія, я танцюю танго, мене представив Віктор, який народився в Москві, якого представила Валерія, у якої є червоний годинник». Після цього представляється наступний учасник групи.

Кожен наступний перераховує всіх, хто говорив до нього, пояснюючи, хто кого представив, і згадуючи інформацію про кожного, доки в грі не візьмуть участь усі члени групи.

Психолог: Я познайомила вас з темою нашого тренінгу. Будь ласка, подумайте і запишіть на папірцях свої очікування від заняття та відкладіть. Наприкінці нашого заняття ви оціните, наскільки справдилися ваші очікування.

Психолог (теоретичне повідомлення): Конфлікт – це зіткнення протилежно спрямованих цілей, інтересів, позицій, думок чи поглядів опонентів чи суб'єктів взаємодії.

Конфлікти є частиною повсякденного життя. Конфлікт у соціальній сфері як суперечка сторін, як протиріччя в їх інтересах і цілях природний, і тому неминучий, більш того, за словами відомого фахівця в області переговорів Р.Фішера, чим більш різноманітним стає світ, з тим більшим числом протиріч в інтересах доводиться стикатися. Психологи також відзначають, що конфлікт стимулює пошук рішення проблем. Крім того, конфлікт малої інтенсивності, вирішений мирно, може запобігти конфлікту серйознішому. Помічено, що в тих соціальних групах, де досить часті невеликі конфлікти, рідко доходить справа до великих протиріч. Питання полягає не в тому, щоб запобігти або не помітити конфлікт, а в тому, щоб запобігти конфліктній поведінці, пов'язаній з деструктивними, насильницькими способами вирішення протиріч, і направляти учасників на пошук взаємоприйняттого рішення.

Анкетування «Чи конфліктна ти людина» (бланк анкети на додатку 1)

Робота самостійна. Кожному учаснику тренінгу роздається анкета з бланком для відповідей. Підраховує загальний бал кожен також самостійно. Потім тренер ознайомлює з результатами анкетування відповідно до набраної суми балів.

Вправа-розминка«Асоціації»

Мета: усвідомлення емоційного поля сприйняття конфлікту.

Інструкція: Тренер бере аркуш і пише слово зверху вниз по буквах

К

О

Н

Ф
Л
І
К
Т

на кожен букву група пише слово-асоціацію з поняттям «конфлікт»

Виходить, на кшталт:

крик
обурення
нікчема
фронт
лайка
ізолятор
криза
тиранія

Тренер звертає увагу групи, що ВСІ слова - негативні, тобто конфлікт сприймається тільки як погана, безвихідна ситуація. А потрібно шукати вихід, бачити хороше, розглядати конфлікт і як можливість почати нове, з'ясувати причину невдач, спосіб домовитися.

І тренер дає завдання - розписати по буквах те ж слово, але постаратися знайти позитив.

калина
оптимізм
новина
фундамент
людина
ідея
красномовство
толерантність

Заняття 2

Вправа-розминка «Мій кольоровий настрій»

Інструкція: Кожному учаснику пропонується привітатися з усіма і сказати якого кольору у нього сьогодні настрій і чому (з чим асоціюється).

Психолог (теоретичне повідомлення): Конфлікт виникає тоді, коли є зона розбіжностей - предмет спору, факт або питання (один або кілька), що викликали розбіжності. При цьому кожен учасник конфлікту має власне уявлення про ситуацію. Ці уявлення найчастіше не збігаються. Конфліктанти реагують по-різному і найчастіше не знають, як бачить цю ситуацію опонент. У дослідженнях каузальної атрибуції продемонстровано існування так званої фундаментальної помилки атрибуції, що полягає в наступному: при поясненні вчинків інших людей (але не своїх власних) люди явно переоцінюють роль чужих особистісних якостей і недооцінюють роль ситуативних обставин.

Вправа «Хибна унікальність»

Мета: дати можливість учасникам навчитись об'єктивно оцінювати свої дії та поступки та дії інших людей.

Інструкція: Учасникам групи пропонується 10 правил, сформульованих на основі 10 біблійних заповідей (Додаток 2). Далі тренер пропонує оцінити за 10-бальною шкалою, як дотримуються біблійних заповідей більшість людей, потім пропонується проставити собі оцінку.

Після виконання вправи учасники групи по колу діляться отриманими результатами. Далі тренер стимулює дискусію про наявність в кожній людині тенденції до самовиправдання: «здійснюючи погані вчинки, ми знаходимо їм пояснення (вимушена ситуація, хтось змусив, іншого виходу не було), при цьому вчинки інших людей ми оцінюємо упереджено. Поведінку інших людей ми пояснюємо їхніми внутрішніми рисами або установками (тому що він жадібний, тому що він злий і т.д.), нехтуючи ситуаційними впливами, що змушують людину так поступити в даній ситуації».

Крім того, в конфліктній ситуації сторони упереджено сприймають реальність і бачать тільки факти, що підтверджують їх інтерпретацію конфлікту. Приклад зі старокитайської літератури: «Пропала в однієї людини сокира. Подумав він на сина свого сусіда і став до нього придивлятися: ходить, ніби вкрав сокиру, дивиться, ніби вкрав сокиру, говорить, ніби вкрав сокиру.

Словом, кожен жест, кожен рух видають у ньому злодія. Але незабаром той чоловік став скопувати землю в долині і знайшов свою сокиру. На другий же день подивився він на сина сусіда: ні жестом, ні рухом не схожий той на злодія ».

Психолог (теоретичне повідомлення): Конфлікти бувають різні... Конфлікт між двома людьми, між групами, колективами, націями, державами... В основі кожного конфлікту лежить ситуація, яка включає протилежні позиції сторін із будь-якого приводу: неможливість отримати те, що потрібно, чи те, що хочеться; різні точки зору на одне й те ж питання. Але щоб конфлікт почав розвиватися, необхідний поштовх, коли одна із сторін починає діяти, зачіпаючи інтереси іншої.

Тож як зрозуміти, що є небезпека конфлікту?

«Сигнали» конфлікту:

ДИСКОМФОРТ. Інтуїтивно ми відчуваємо: щось не так, хоча словами це висловити важко. Малі діти в таких випадках починають плакати, капризувати, кричати.

➤ ІНЦИДЕНТ. Якесь дрібниця викликає тимчасове хвилювання чи роздратування. Оponent потрапляє під "гарячу руку".

➤ НЕПОРОЗУМІННЯ. Дуже часто в ситуаціях непорозуміння ми можемо робити неправильні висновки з того, що відбувається. Як літературний прийом "непорозуміння" часто застосовують автори серіалів. Хтось із героїв щось неправильно почув, комусь невірно передали інформацію, когось переплутали з негативним героєм і спалахує конфлікт. Непорозуміння може посилюватися, якщо ситуація пов'язана із емоційною напругою одного із учасників конфлікту.

➤ НАПРУГА. Цей стан заважає спокійному сприйняттю іншої людини, її дій. Наші почуття стосовно цієї людини змінюються в гірший бік. Ситуація стає напруженою, в будь-який момент може спалахнути полум'я сварки.

КРИЗА. Це важкий стан у житті людини, викликаний захворюванням, втратою друга, грошей, становища. Говорять і про вікові кризи, в тому числі кризу підліткового віку. У кризовому стані звичайні норми людської поведінки можуть втратити свою силу. Людина вдається до крайнощів: насильства, втрати контролю над емоціями, жорстких суперечок із взаємними образами.

Отже, як правило, конфлікт виникає, коли одна людина дозволяє собі ображати іншу. Невміння спілкуватися посилює суперечку і приводить до опору.

Вправа «Наполегливість - опір».

Мета: дати можливість учасникам групи проаналізувати емоції і почуття, що виникають на різних етапах перебігу конфлікту.

Інструкція: Група розбивається на пари, в кожній парі визначаються ролі: той, що наполягає і той, що чинить опір. Наполягаючий висуває вимогу (наприклад, прийти додому в 10:00), опонент висуває причину, по якій він не може виконати цю вимогу. Наполягаючий повинен висувати різні переконливі доводи, а опонент наводить свої аргументи, що підтримують відповідь «ні». Всі доводи і з того і з іншого боку повинні бути мотивованими, відчутими. Вправа буде закінчено, якщо одна або друга сторона скаже «ти мене переконав», а не «втомив». Далі в парах міняються ролями, і вигадується нова ситуація.

В обговоренні необхідно проаналізувати фізичні реакції, емоції і почуття, які супроводжують конфлікт. Обговорюються можливі дії, що робляться конфліктантами для того, щоб оволодіти своїм станом.

Заняття 3

Вправа-розминка "Побажання на сьогодні"

Інструкція: - Почнемо нашу роботу з висловлювання один одному побажання на сьогоднішній день. Воно повинно бути коротким, бажано в одне слово. Ви кидаєте м'яч тому, кому адресуєте побажання і водночас говорите його. Той, кому кинули м'яч, в свою чергу кидає його наступному, висловлюючи йому побажання на сьогоднішній день. Будемо уважно слідкувати за тим, щоб м'яч побував у всіх, і постараємося нікого не пропустити.

Вправа "ТАК" ОЗНАЧАЄ "НІ" Мета: навчити говорити "ні" або висловлювати свою точку зору, свою думку в прийнятній формі, без образ і злоби.

Інструкція: Вправа проводиться в загальному колі.

Нерідко люди при спілкуванні один з одним не вміють дотримуватися правил конструктивного ведення діалогу. На прохання ведучого кожен пише на листочку (або просто придумує) спірне твердження. Наприклад: "Всі діти - нестерпні", "Літні люди - мудрі і спокійні", "Всі вчителі цінують і поважають своїх учнів", "Батьки ніколи не розуміють своїх дітей".

Після цього у міру готовності учасник вимовляє (зачитує) свою фразу. Решта дають відповідь у такій формі. Спочатку потрібно обов'язково погодитися з тим, що було сказано. Після цього - продовжити розмову, висловлюючи свою згоду або незгоду з тим, що було сказано. Приклади першої фрази: "Так, однак ...", "Так, і все ж ...", "Так, і якщо ..." При виконанні цієї вправи учасники мають можливість потренуватися в умінні конструктивно вести діалог. Таке вміння буває дуже корисно при спілкуванні з людьми, що знаходяться в стані гніву, агресії, роздратування, образи.

Вправа: «Складові конфлікту» Мета: виділити складові конфлікту.

Інструкція: група розбивається на мікрогрупи. Протягом 3 хвилин обговорюється характерна поведінка учасників конфлікту, особливості прояву емоцій, специфіка змісту діалогу, можливі поведінкові акти. Далі дискусія триває в групі.

Вправа «Яблучко і черв'ячок»: Сядьте зручніше, закрийте очі і уявіть на хвилину, ніби Ви - яблуко. Стигле, соковите, красиве, ароматне, наливне яблучко, яке мальовничо висить на гілочці. Всі милуються Вами, захоплюються. Раптом звідки не візьмись, підповзає до Вас черв'як. І каже: «Зараз я тебе буду їсти!» Що б Ви відповіли черв'яку? Відкрийте очі і запишіть свою відповідь.

Психолог (теоретичне повідомлення): Кардинальним (принциповим) значенням в питанні вирішення конфлікту є вибір стратегії виходу з нього, що залежить від різних факторів: особистісні особливості опонента, рівень завданого збитку, статус опонента, можливі наслідки і т.д. Можна виділити п'ять основних стратегій виходу з конфліктної ситуації:(Додаток 3).

- Конкуренція;
- Компроміс;
- Співпраця;
- Уникнення;
- Пристосування.

Конкуренція, тобто суперництво, полягає в нав'язуванні протилежній стороні кращого рішення для себе. Такий стиль поведінки може використовувати людина, що володіє сильною волею, авторитетом, владою.

Компроміс як стратегію виходу з конфлікту необхідно застосовувати у випадку, коли сторони хочуть досягти згоди, врегулювати відносини.

Стратегія уникнення зазвичай реалізується, якщо конфлікт не зачіпає прямих інтересів сторін і немає необхідності відстоювати свої права.

Стратегія пристосування полягає в тому, що сторони діють спільно, відстоюючи при цьому власні інтереси, з метою згладжування конфліктної ситуації та відновлення стабільної робочої обстановки.

Співпраця як шлях вирішення конфлікту — це дії спрямовані на пошук рішення, що задовольняє обидві сторони, спільне обговорення розбіжностей.

Тепер, коли вам відомі способи виходу з конфліктної ситуації давайте проілюструємо їх результатами нашої вправи «Яблуко і черв'ячок».

Приклади відповідей:

Конкуренція: «Зараз як упаду на тебе і розчавлю!»

Уникнення: «Он, подивися, яка там симпатична груша!»

Компроміс: «Ну, добре, відкуси половинку, решту залиш моїм улюбленим господарям!»

Пристосування: «Така видно вже в мене доля тяжка!» Співпраця: «Подивися, на землі є вже яблука, що впали, ти їх їси, вони теж смачні!»

Вправа "Постав себе на місце іншого" Мета: спробувати змінити внутрішню позицію по відношенню до конфліктних ситуацій через ідентифікацію себе зі співрозмовником.

Інструкція: Згадайте свій недавній конфлікт, в якому ви почали спілкування з позиції "над". А тепер розслабтеся, закрийте очі і уявіть себе на місці того, з яким ви розмовляли. Представили? Внутрішньо, про себе запитайте у нього, які враження він отримав від спілкування з вами? Подумайте, що б міг про вас сказати ваш колишній співрозмовник. Потім програйте в своїй уяві вашу бесіду таким чином, щоб залишити у вашого партнера приємні спогади про себе. Що змінилося? Ви зрозуміли, що змінилася насамперед ваша внутрішня позиція? Зараз ви підходите до людини, внутрішньо готуючись до рівноправного контакту з ним. Ця психологічна підготовка пов'язана зі зміною вашої позиції, вашим внутрішнім прагненням до повноцінного діалогу.

Вправа «Зворотній зв'язок»

Інструкція: Тренер пропонує взяти учасникам папірці, де вони писали свої очікування від тренінгу і оцінити наскільки вони справдилися.

Вправа "Спасибі за приємне заняття"

Інструкція: - Будь ласка, встаньте в загальне коло. Я хочу запропонувати вам взяти участь в невеликій церемонії, яка допоможе нам висловити дружні почуття і вдячність одне одному. Гра проходить наступним чином: один з вас стає в центр, інший підходить до нього, потискує руку і вимовляє: «Спасибі за приємне заняття!». Обидва залишаються в центрі, як і раніше тримаючись за руки. Потім підходить третій учасник, бере за вільну руку або першого, або другого, потискує її і каже: «Спасибі за приємне заняття!» Таким чином, група в центрі кола постійно збільшується. Всі тримають один одного за руки. Коли до вашої групи приєднується останній учасник, замкніть коло і закінчіть церемонію безмовним міцним триразовим потиском рук.

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ – СУЧАСНИЙ ПРОЯВ РАБСТВА (Виховна година для першокурсників)

Кучерявий Є.І.,

*заступник директора з навчально-виховної
роботи Ужгородського вищого професійного
училища торгівлі та технологій харчування*

Мусієнко З.Л.,

бібліотекар Ужгородського ВПУ ТТХ

Мета: підвищення рівня знань щодо поняття «торгівля людьми», прав та свобод громадян за кордоном, міжнародних документів про боротьбу з торгівлею людьми

Обладнання: відеофільм „Запобігання торгівлі людьми”

I Організаційна частина

Перевірка наявності учнів та створення відповідного настрою.

Викладач У кожного з вас своя стежка, свій шлях до мети. І щоб із вами не трапилася біда, яка ставить людину в залежність від обставин, ви повинні добре знати – рабство в третьому тисячолітті існує і сучасний прояв його – це торгівля людьми. Обговорення проблеми сучасності допоможе підвищити рівень ваших знань стосовно прав людини, сприятиме вихованню поваги до людської гідності та особистості, почуття патріотизму.

Мені хотілося, щоб ви звернули увагу на головні аспекти порушеної проблеми. Що ж означає „торгівля людьми”?

Учень „Торгівля людьми” означає вербування, перевезення, передачу, приховування або заволодіння людьми із застосуванням насильства або під загрозою насильства, шляхом викрадення, шахрайства, примусу або зловживання владою чи уразливістю становища або шляхом підкупу у вигляді платежів, щоб отримати згоду особи, яка має контроль над іншою.

Викладач Із якою метою може здійснюватися торгівля людьми?

Учень Мета різна. Це примусова праця, примусовий шлюб, насильницьке використання в домашньому господарстві, в промисловому або сільськогосподарському секторах, народження дитини примусово або на замовлення, використання в легальному або нелегальному бізнесі, викрадення людей різного віку для трансплантації органів, дітей – для жебракування або нелегального усиновлення.

Викладач Чи будуть тотожні терміни „торгівля людьми” і „рабство”?

Учень Будуть, адже рабство – це насильство, і в понятті „торгівля людьми” насильство над людиною здійснюється.

Викладач Які ж причини виникнення проблеми торгівлі людьми ви можете назвати?

Учень Причини можна поділити на дві групи: внутрішні та зовнішні.

Внутрішні:

- Скрутне економічне становище, практично не можливо отримати гідну роботу в Україні. Низький рівень життя, високий рівень безробіття;

- Інформаційні: погана обізнаність українських громадян щодо можливостей працевлаштування та перебування за кордоном, а також наслідки нелегального працевлаштування за кордоном;

- Правові: відсутність правової системи захисту потерпілих, недостатня захищеність українських громадян від торговців живим товаром;

- Психологічні: кризовий етап, у якому знаходяться наші громадяни, призвів до зменшення самозахисту. За принципом „уже гірше не буде люди погоджуються на різні авантюрні пропозиції, навіть не думаючи про наслідки”;

- Домашнє насильство: якщо в родині немає порозуміння, не склалися стосунки з батьками.

Учень Я проаналізую зовнішні чинники. Серед цих чинників слід виділити як позитивні, так і негативні. Позитивні:

- Відкриття кордонів та падіння „залізної завіси”;

- Спрощення можливості для українських громадян подорожувати по світу як у пошуках розваг, так і праці.

Негативні:

- Інтернаціоналізація тіньової економіки;

- Зростання різниці між бідними і багатими державами;

- Формування міжнародних кримінальних об'єднань;

- Корумпованість працівників державних органів;

- Лоаяльне законодавство щодо занять проституцією в багатьох країнах світу.

Викладач Давайте з'ясуємо, чи змінилася політична карта світу щодо соціального лиха? На які групи можна поділити держави світу?

Учень - Всі держави світу можна поділити на три групи:

- Країни, через які здійснюється транзит;

- Країни-постачальниці живого товару;

- Країни-призначення, куди вивозяться або їдуть люди.

Раніше до країн постачання живого товару відносили Таїланд, Філіппіни, азіатські країни. Зараз це країни колишнього Союзу, і серед них Україна.

Викладач Відомо, що через скрутне економічне становище в ХХ столітті українці шукали кращої долі за кордоном. Сьогодні українці шукають роботу, змушені себе продавати як дешеву робочу силу. В які ж країни виїжджають наші громадяни на заробітки?

Учень Зі східних областей України – в сусідню Росію. А із західної України – в Польщу, Угорщину, Словаччину, Чехію, Німеччину, Іспанію, Португалію, Італію, Англію, навіть у країни Африки.

Викладач Найчастіше жертвами торгівлі людьми стають жінки. В які держави вивозять наших жінок?

Учень Це ОАЕ, Кіпр, Сирія, Греція, Туреччина, Китай, Канада і навіть Японія.

Викладач Ось такий невтішний аналіз карти говорить, що надзвичайно прибутковий бізнес живим товаром охопив весь світ. Який демографічний портрет людини, яка потрапила в тенета торговців людьми?

Учень: Як правило, це діти-підлітки, яких викрадають для трансплантації органів або жебракувати. Жінки віком від 18 до 30 років. Чоловіки віком від 25 до 50 років. Внутрішні органи людей різних вікових груп використовують для складних операцій, жінок використовують для експлуатації в господарстві, легальному та нелегальному сексбізнесі.

Викладач Отже, проблема сучасного рабства стосується як окремих людей, так і всієї держави. Батьків, які поїхали заробляти за кордон, дітей, бо у тих, хто поїхав, є діти, чоловіків, які їдуть за кордон і потрапляють в рабські умови. Справді, це велика проблема держави. Які ж статистичні дані ви знаєте стосовно цієї проблеми?

Учень Витяг із доповіді уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Статистичні дані по нелегальній міграції та торгівлі людьми в Україні. Кількість трудових мігрантів з України коливається від 2 млн. до 7 млн. осіб. У Росії – 1 млн. українських громадян, а в сезонний пік – 3 млн. українців. Переважна більшість працює нелегально.

- Польща – 300 тис. осіб;

- Італія – 500 тис. осіб;

- Чехія – 200 тис. осіб;

- Португалія – 200 тис. осіб;

- Іспанія – 100 тис. осіб;

- Туреччина – 100 тис. осіб;

- США – 28 тис. осіб.

Реальна цифра – 5 млн. осіб. Якщо взяти до уваги, що в Україні налічується 28 млн. громадян працездатного віку, то кожен 5-й українець працює в іншій державі. Страшно! Жахливо! Неймовірно!

Викладач Пропоную вам подивитись фільм про жертв, які постраждали від рук трафікерів (торговців людьми).

IV Підбиття підсумків

Ви отримали певну інформацію з проблеми, якою розмірковують не тільки журналісти, а й юристи, правознавці. І вам вибирати: ризикувати чи ні, ставати жертвами работоргівлі чи ні.

І все ж пам'ятаємо народну приказку: „Береженого Бог береже”. А на мою думку, не вам шукати примарного щастя там, де воно вас чекає. Шукайте його у власному домі. Кому, як не вам піднімати українську економіку, будувати незалежну державу. І, знаючи закони держави, не втратити людської гідності, зберегти своє життя, здоров'я.

Хотілося б, на згадку вам залишити такі золоті правила.

- Нікому не довіряйте ваш паспорт.
- Залиште вдома своїм рідним інформацію про своє перебування за кордоном.
- Не забувайте, знання іноземної мови полегшить вам перебування за кордоном.
- Запам'ятайте: фіктивний шлюб – злочин.
- Переконайтеся, що шлюб, зареєстрований в Україні, буде дійсний за кордоном. Порадьтеся з юристом щодо укладання шлюбного контракту.
- Регулярно телефонуйте додому.
- Переконайтеся, що фірма, яка пропонує роботу, має ліцензію на працевлаштування українських громадян за кордоном.
- По приїзді в країну, де ви будете працювати, зареєструйтеся в посольстві України.
- Не забудьте з'ясувати номери телефонів українських посольств, неурядових організацій, які надають допомогу особам, які опинилися у скрутному становищі.

„КОЗАЦЬКІ ЗАБАВИ”

(Сценарій спортивно – розважального конкурсу)

Халілова В.В., вихователь гуртожитку

ДПТНЗ „Мукачівський професійний аграрний ліцей ім. М Данканича”

Мета: розширити знання учнів про запорізьких козаків, їх традиції, побут, звичаї. Виховувати шанобливе ставлення до запорожців, спонукати до наслідування кращих рис їх характеру: добродушності, безкорисливості, товариськості, бажання завжди прийти на допомогу. Розвивати фізичні якості дітей, спритність, кмітливість, активність.

У центрі сцени емблема вечора та девіз “Козацькому роду нема переводу”. У записі звучить народна музика.

На сцену виходить ведуча. Музика стихає. Вона вітає глядачів, як нащадків славного козацького роду. Пропонує глядачам взяти участь у святі. Представляє журі. Оголошує назви куренів – команд для участі у змаганнях.

Учасники виходять на сцену. Звучить козацький марш. Учасники оголошують назви своїх куренів. Ведуча знайомить усіх з правилами проведення “Козацьких забав”. Учасникам належить подолати змагання у 4 тури.

Після кожного туру журі підбивають підсумки. Оголошують переможців. У кінці змагань курінь-переможець нагороджується символами гетьманської влади та призами.

Вступне слово ведучого

XV століття – важкий час у житті українського народу. Скрутно жилося йому під пануванням чужих володарів, бо скрізь в Україні було заведено панщину. Селяни працювали на панській землі, всю землю отримували у власність великі пани – вельможі. Багатостраждальна земля чекала героїв. І деякі чоловіки відгукнулися на заклик рідної землі і стали на її захист. Це були козаки, сила, спритність і мужність яких змінила світ.

1 тур “Військові маневри”

а) „Захист фортеці”

- Як відомо, козаки мусили обороняти фортеці. То наше перше завдання матиме назву „Захист фортеці”.

У центрі кола – „фортеця” – м’ячі і кеглі. Біля „фортеці” – захисник. Учні, які стоять у колі, передають м’яч один одному і кидають його, намагаючись влучити у „фортецю”. Захисник намагається відбити м’яч руками чи ногами. Переможе той курінь, чий захисник найдовше протримається захищаючи свою „фортецю”.

б) „Сильна рука”

- Щоб мужньо боронити свій народ, свою рідну неньку Україну козаки повинні переборювати труднощі, мати неабияку силу в руках. У наступному змаганні візьмуть участь найсильніші. Буде боротьба „Сильна рука”. Взаємно захопивши руками великі пальці, силою нахилити руку суперника не відриваючи ліктя від столу. Суперники борються один проти одного. Перемагає курінь, члени якого здолали найбільше суперників.

в) „Перетягування канату”

- Перетягування канату курінь на курінь по черзі. Канати посередині помічені стрічкою, яка перебуває над лінією. Курінь якому вдалося перетягнути стрічку від лінії на один метр, перемагає і бореться з наступним.

г) „Кидання ядра”

- По одному учаснику від команд кидають ядро. Чий учасник найдалше кине, того курінь перемагає.

д) „Влучити в ціль”

- Участь у цьому змаганні беруть по одному представникові від кожного куреня. Перемагає той курінь, представник якого найточніше попаде з лука в ціль.

е) „Затягти у коло”

- Всі учасники кожного з куренів стоять перед накресленим колом і беруться за руки. Вони розташовуються через одного з різних куренів. За сигналом намагаються втягнути один одного в коло. Перемагає курінь, членом якого вдалося втягнути у коло найбільше суперників.

Доки журі обговорюють результати і підбивають підсумки ми готуємось до наступного завдання.

2 тур „Спритність та кмітливість”

а) „Козацька бійка”

- Щоб перемогти ворога козакам потрібно бути не лише сильним, але і спритними. За допомогою палиці, на якій з обох боків боксерські рукавички, потрібно збити суперника з колоди.

б) „Передача листа”

- Всі ви напевне знаєте і бачили картину, на якій зображено той момент, коли дотепні, веселі козаки писали листа турецькому султану. То ж шикуйтеся у 2 шеренги і подивимося котрий курінь швидше передасть написане. На старт. Увага! Почали!

в) естафета „Стрибки в мішках”

- Бувало, що козаки потрапляли в полон до ворога. Але завдяки своїй силі, спритності та витривалості вони вміли, долаючи перешкоди, непомітно втекли звідти. Ото ж почали!

г) „Кидання кілець на стовпчик”

- Перед лініями стоять у колонах по одному учасникові різних команд. На відстані 5-6 м від них – стовпчики, на які вони по чергово накидають кільця з фанери або гуми. Кожен має по 3 спроби. Перемагає той курінь, члени якого зробили найбільше влучних кидків.

д) „Хто швидше вип’є кухоль квасу”

- Завдання полягає в тому, що з кожного куреня обирається один учасник і всі стають у ряд і п’ють кухоль квасу на швидкість. Перемагає той курінь, учасник якого найшвидше вип’є.

е) „Хто швидше з’їсть яблуко, підвішене на нитці”

Наступний конкурс такий: з кожної команди по одному учаснику повинні якнайшвидше з’їсти яблуко підвішене на нитці. Перемагає найшвидший.

є) „Хто дістане і з’їсть цукерку з тарілки з мукою без допомоги рук”.

- А зараз дуже цікаве завдання. По одному з кожного куреня змагаються у такому виді змагань: учасник конкурсу повинен дістати і з’їсти цукерку з тарілки з мукою без допомоги рук.

ж) „Хто кого швидше нагодує варениками”

- Завдання наступного конкурсу полягає в тому, щоб обрати з кожного куреня по 2 учасники. Один із них повинен якнайшвидше нагодувати варениками іншого свого товариша.

з) „Хто швидше наносить ложкою води”

- Беруть участь з кожної команди по 1 учаснику.

А тепер журі підбивають підсумки 2 туру.

3 тур „Жарти та козацькі звичаї”

а) „Козацькі побрехеньки”

- Наступне завдання – розказати анекдот. Участь беруть по 1 представникові від кожного куреня.

б) „Інценування козацького обряду чи звичаю”

- Кожен курінь повинен інценізувати якийсь козацький обряд чи звичай. Козаки не лише воювали, але й уміли розважатися і мали свої звичаї.

в) „Танцювальний конкурс „Гопак”

- усі члени куреня по черзі виконують козацький танець „Гопак”.

Це був останній конкурс нашого сьогоднішнього 3 туру змагання. зараз журі підбиває його підсумки, а ми перейдемо до 4, останнього раунду змагань.

4 тур „3 історії козацтва”

- За умовами останнього туру учасники повинні відповісти на запитання вікторини. Переможе той курінь, котрий дасть найбільше правильних відповідей:

а) Назвіть перший український твір, який перекладено українською мовою? (Лист турецькому султану)

б) Що означає слово козак? (З тюркської – вільна людина)

в) Символ влади гетьмана (Булава)

г) Як називали козацькі човни? (Чайки)

д) Хто такі „характерники” (Ворожбити, лікарі)

Це був останній конкурс сьогоднішніх козацьких забав. Журі саме підбиває результати 4 туру і конкурсу в цілому.

Заключна частина.

Після сьогоднішніх змагань у нас залишається світла пам'ять про славні подвиги предків-запорожців. Отож пам'ятайте, дорогі учні, що ми є нащадками славних українських козаків. Любіть Україну, шануйте її народ. Хай кожен своїми добрими справами і вчинками доведе, що козацькому роду нема переводу! (Команди з піснею „Доки буде Україна” виходять із зали проведення козацьких забав).

МИ РОДУ КОЗАЦЬКОГО ДІТИ, ЗЕМЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ЦВІТ

(Сценарій літературного вечора - конкурсу)

Ревть Я.І., практичний психолог

Хустського професійного ліцею

Гарно прибрана зала, розвішані плакати про козаків.

Сцена: на сцені висить рушник та образ трисвятої Богородиці.

Звучить козацький гімн.

В сиву-сиву давнину

Козаки йшли на війну,

Бо на рідну Україну

Сунулися без упину

Ляхи, турки та татари,

Москалі та яничари.

Щоб палить сади і хати,

Козаки скликають раду :

- Треба битись без пощади !

Щоб людей в неволю гнати.

Вірні коні рвуться в битву,

Крешуть іскри з-під копита.

За чарівний спів дівочий,

За спокійні дні та ночі –

Шаблі весело дзвенять,

Вражі голови летять.

І на морі, і в степах
Наганяли вони страх,
Бо найкращі вояки –
Запорозькі козаки !

І не буде переводу
Українському народу
Доки із глибин сторіч
Долина козацький клич.

На сцену виходять двоє ведучих: дівчина в українському одязі та хлопець в одязі козака.

Дівчина: - Добрий вечір Вам добрі люди!

Щиро просимо до господи
Раді Вас у нас вітати
Щастя та добра бажати.

Хлопець: - Сьогодні свято, конкурс нині,
Сьогодні все козацтво тут,
І в цьому залі радість лине,
Козацькі ігри всіх нас ждуть.

Дівчина: - Ми роду козацького діти,
Ми любимо сонце і квіти
І сонце нам шле свій привіт.
Ми роду козацького діти,
Землі української цвіт.

Тихо грає українська пісня “Ой на горі тай жєнці жнуть”.

Хлопець: Запорізька Січ! Мабуть немає жодної людини на нашій багатостраждальній Україні, яка б не знала про славу Запорізьку Січ, про січове лицарство, про героїчні звитяги, про інші походи і подвиги славних козаків.

Дівчина: - Про все це самим народом, кобзарями, бандуристами, лірниками складено пісні та думи, які передаються з уст в уста; казки і легенди про героїв – запорожців: Самійла Кішку, козака Голоту, Петра Сагайдачного, Івана Сірка.

Хлопець: - Так давайте сьогодні разом з Вами спробуємо вписати свої прекрасні рядки у вічну книгу козацької слави.■

Команди, запрошуємо Вас на авансцену (звучить козацький гімн і на сцену виходять 2 команди хлопців по 6 чолові.)

Дівчина: - Кожна команда повинна мати своє привітання-девіз та емблему.

I команда: - кошовий показує плакат з емблемою команди.

Для боротьби ми не збирали
Ані рушниць, ані гармат,
Здоров'я повен міх набрали,
Вистачить його для всіх.(лунають оплески команді)

II команда: - показує плакат з емблемою.

Ми прийшли сюди сьогодні,
Щоб вести запеклий бій,
Тільки ні – не кулаками,
А в веселій дружній грі. (лунають оплески команді)

I команда: - У нас невелика команда,
І поки молодий у неї вік
А козака ми вибрали за бажанням,
Бо він здоровий чоловік.

II команда: - Михайло наш парубок моторний
І хлопець хоч куди козак,
На все діло він проворний,
На всякі витівки мастак.

Команди співають пісню:

Ми прийшли сюди сьогодні
Раз, два, три
Щоб усіх Вас розважати
Раз, два, три
І свої могутні сили
Всім Вам зараз показати
Раз, два, три
Раз, два, три.

Команди стають по боках залу.

Дівчина: - Ну то що ж,
Ви всі веселі, жартівливі
Дозвольте вам журі представить,
Хоч і серйозним воно є
Та голос свій, свою усмішку
Дотепним жартом віддає.

Представляє журі (3 чол.)

Хлопець: Ну що ж – команди готові, журі також готове, а де ж болільники. Отож просимо болільників щиро Вам у грі допомагати. Свято козацької слави оголошуємо відкритим. (звучать позивні). Виходять дівчата танцюють танець вболівальників.

Ведуча Оголошуємо перший конкурс. Розминка (по 3 питання для команди)

Командам по черзі зачитується перелік питань, на які за 30 секунд потрібно дати відповідь

1. Що означає слово «козак» (вільний)
2. Яка зброя водночас є символом казкових героїв і символом козацької влади (булава)
3. Хто такий кобзар? (народоспівець). На чому він грав окрім кобзи? (ліра, кобза). Як його ще називали? (ліриком, бандуристом).
4. Назвіть символи козацької влади (булава, корогва, військова печатка, срібний каламар, пірнач – клейноди).
5. Який клейнод вважався символом влади усього Козацького Війська (козацький прапор)
6. Як називалися рухливі вправи зі списами, шаблями, топірцями під музику (гопак)

Питання для капітанів команд

7. Хто такий гетьман? (головний командувач Українського Козацького Війська)
Назвіть видатних українських гетьманів (Дмитро Вишневець, Богдан Хмельницький, Дмитро Полуботко, Іван Мазепа)
8. Як називалась зачіска у козаків? (оселедець)
9. Як називались козацькі човни? (чайка, дуби, каюк)
10. Чому Запорізька Січ називалася Запорізька (за порогами Дніпра).
Що означає слово Січ (засіка повалених дерев)
11. Назвіть ім'я української жінки, яка зробила багато корисного для України? Як називали її турки? Як її справжнє ім'я? (Роксолана, султанша, Настя Лисовська)
12. Що таке гринджоли? (сани)
Ведуча Журі, будь-ласка, визначте команду переможця, а ми тим часом розвеселимо Вас.
На сцену виходять Кайдашиха та Проня (одягнені по сучасному). Грає музика. Кайдашиха сідає на лавочку.

Проня (оглядає себе)

Ведучий.

Журі оголошує результати I конкурсу

Другий конкурс (музичний)

Грає музика: українських пісень. Команди визначають назву пісні і продовжують рядок (6 пісень) «Повів вітер степовий»

«Ой на горі тай женці жнуть»...

«Ой у лузі червона калина» (сл. Чернецького)

Журі оголошує результати II конкурсу

Ведуча.

Третій конкурс. Історичний, конкурс ерудитів.

Командам роздано листівки з іменами видатних людей України. На кожне питання ви повинні дати правильну відповідь – підняти правильне прізвище.

I команда

1. Богдан Хмельницький
2. Петро Полуботок
3. Іван Сірко
4. Петро Калнишевський
5. Іван Сулима

Запитання

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Ведуча. Прошу шановне журі підвести підсумки, капітанам підготуватись до силового конкурсу.

Четвертий конкурс.

Ведучий. Як відомо козаки любили добре і весело відпочивати. Серед різних ігор популярними були ігри: перетягування канатів, швидкі вершники, гра з булавами.

Зараз ми пропонуємо деякі ігри:

1. Амреслінг «Сильна рука у козака» (з команд по 2 чоловіки)
2. Підняття гирі 16 кг. по 4 учні з команд.
3. Стрибки «жабкою» (тримаючись за коліна, 4 чоловіки)
4. Естафета з м'ячем між колінами «Кенгуру» (по 4 учні з команди)

Журі просимо назвати команду переможця.

Ведуча. А зараз ми проведемо перед останній конкурс:

Увага I команда, Загадкова скринька!

Тут лежить водночас і ліки, і жіноча прикраса і символ України. Що це? (калина)

Ведучий. У цій скриньці лежить предмет, який кожен козак зберігав у шкіряному футлярі, дехто вважав, що козаки носили його за халявою чобота, але це не так. Що це за предмет? До речі ми цей предмет держимо в руках кожний день (ложка).

Ведуча. Слово журі:

Завершуємо конкурс.

Останній конкурс, конкурс капітанів команд «кошових» (по 7 питань)

Дівчина і хлопець виходять на середину сцени. Команди вистроюються по боках.

Дівчина: Ну ось і закінчився наш конкурс і журі зараз визначає переможців.

Хлопець: Головне в боротьбі за призи це відданість своїй команді, чесність і справедливість.

Дівчина: оголошує переможців конкурсу, вручає призи, грамоти.

Дівчина: Цвіт України і Краса
Скопів орлиний ми рід,
Любимо сонце, рух, життя.
Любимо волю і світ.

Хлопець: В яку б не пішли ми дорогу –
Ти пісне, над нами злітай
Крокуючи гордо і в ноги,
Ми славимо рідний наш край.

Дівчина: Наш приятель – сміливий вітер
Відвага – це наш заповіт.
Ми роду козацького діти,
Землі української цвіт.

Звучить пісня Тараса Петриненка «Господи, помилуй нас!» Опускається за навіс.

ДЕНЬ СТУДЕНТА

(Сценарій спортивного свята до дня студента (спартакіада))

Канчій Е.А., заступник директора з навчально-виховної роботи ВПУ №3 м. Мукачево

Ведуча: Всім привіт. Сьогодні ми зібралися для того, щоб відмітити велике свято всієї молоді – ДЕНЬ СТУДЕНТА!!!

Ведуча: Кажуть, що у студентів є два свята: день студента і кожен день. Тому бажаю всьому студентству успіхів у навчанні, здоров'я та наполегливості, а все інше у Вас і так є.

Ведуча1: Перед тим, як розпочати нашу спартакіаду, хочу представити команди, які боротимуться за перемогу:

1 курс – опис, девіз, учасники.

2 курс - опис, девіз, учасники.

3-4 курс - опис, девіз, учасники.

Команда педпрацівників – назва, опис, девіз, учасники.

Ведуча: А обирати переможця будуть наші судді у такому складі:

Ведуча: Учасники спартакіади повинні пройти 8 випробувань, між якими відбудеться ще і брейн-ринг на спортивну тематику. Скільки правильних відповідей дадуть команди, стільки балів вони і зароблять.....

Ну що, готові? Ми розпочинаємо!

Для хорошого настрою –

1) Розминка

Гравці стоять у колонці один за одним. В останнього гравця-м'яч. По команді останній гравець з м'ячем вибігає вперед, прогинається задом над головою передає м'яч через кожні руки до останнього гравця. Той виконує так само, перейшовши з кінця на початок, таким чином команда рухається вперед. Закінчується естафета коли команда підійшла до визначеної лінії. Але не забувайте, команда повинна стояти на місці, рухається тільки гравець з колони до якого дійшов м'яч. М'яч проходить через кожні руки.

Танець групи підтримки (Кеті Пері).

2) Естафета з мішками

Команда стоїть у колоні. У першого гравця знаходяться мішок і м'яч волейбольний. Гравець по команді залізає в мішок, йому дають м'яч. Він стрибає з м'ячем до визначеної лінії, обстрибуючи фішки. Після останньої фішки гравець прямо стрибає до своєї команди і передає естафету наступному гравцеві. Обов'язково треба обстрибати кожну фішку.

•гравець, який прибіг, може допомогти наступному залізти в мішок і дати м'яч у руки.

3) Спортивний художник

-ватмани-4

-маркери-4

4) Конкурс на спритність

Ось вам тенісні ракетки, м'ячі. Ви будете відбивати м'яч від ракетки стільки, скільки зможете, аж поки він не впаде дотолу. Гравці кожної команди вголос рахуватимуть, скільки ударів ви зробите. За кожен удар нараховується 10 очок.

Танець (поєднання хіп-хопу з українським народним танцем).

5) Біг з обручем + м'яч.

Команда стоїть в колонці один за одним, у перших двох гравців знаходяться обруч і м'яч. По команді вони залазять в обруч, один гравець кладе м'яч за спину, а другий притримує його животом. Таким чином вони рухаються по дистанції до визначеної лінії, оббігають фішку і повертаються до СТАРТУ. Перший гравець виходить, другий залишається і забирає наступного, вони продовжують естафету так само. Таким чином кожен гравець бере участь два рази, крім першого та останнього.

Танець групи підтримки

6) Футбольна естафета

Команда стоїть в колоні. У першого гравця під ногами футбольний м'яч. За сигналом гравець обводить носком фішки і робить удар по воротах. Потім гравець бере м'яч у руки і біжить до своєї

команди в кінець колонки і ногами котить м'яч першому гравцеві, який продовжує естафету. Перший гравець має зупинити м'яч і рухатися так само. Виграє та команда, яка заб'є найбільшу кількість м'ячів у ворота.

Інтелектуальна гра

Брейн-ринг

- 1) У якій грецькій державі проводили Олімпійські ігри?
а. Атиці б. Беотії
в. Еладі г. Німеї.
  - 2) У якій частині Греції розташоване шановне греками святилище Олімпія?
а. Острів Крит б. Острів Родос
в. Півострів Пелопоннес г. Острів Ітака
  - 3) У долині якої річки відбувалися Олімпійські ігри?
а. Алфея б. Алтея
в. Піней г. Ахелоос
  - 4) Біля підніжжя якої гори проводили стародавні Олімпійські ігри?
а. Олімп б. Кронос
в. Парнас г. Афон
  - 5) Який рік вважають датою проведення перших Олімпійських ігор у Стародавній Греції?
а. 1206 р. до н.е. б. 776 р. до н.е.
в. 334 р. г. 1050 р.
  - 6) Скільки суддів обслуговували Олімпійські ігри в період їхнього розквіту?
а. 10 б. 12
в. 5 г. 7
  - 7) Скільки часу навчалися в Еладі обрані судді (елландики), перш ніж починали виконувати свої обов'язки в Олімпії?
а. 10 тижнів б. Тиждень
в. 10 місяців г. 1 місяць
  - 8) Як часто відбувалися Олімпійські ігри у Стародавній Греції?
а. 1 раз на два роки б. 1 раз на чотири роки
в. Кожен рік г. Згідно з рішенням жерців храму Зевса.
  - 9) Як довго тривали перші Олімпійські ігри у Стародавній Греції?
а. 1 день б. 3 дні
в. 1 місяць г. 5 днів
  - 10) У якому виді спорту змагалися атлети під час перших Олімпійських ігор?
а. Біг б. Кулачний бій
в. Стрибки г. Кінні перегони.
- 7) Канат

Дві команди – супротивники, стають колонами одна навпроти другої. Беруть канат на визначеному розмірі, на канаті є червона позначка. По сигналу команди починають перетягувати канат. Виграє та команда, яка перетягне до себе червону позначку до фішки.

8) Велика естафета

Велика естафета, її умови: повзком пролізти по гімнастичній лаві, потім встати, залізити у мішок, дострибати до корзини з м'ячем у руки і на бігу вцілити у визначену мішень. Тоді бігом повернутися назад. За швидше виконане завдання команда отримує 100 очок, за пізніше – 50.

МІС ТА МІСТЕР ВПУ №3 – 2012

(Конкурсно – розважальна програма)

Канчій Е.А., заступник директора з навчально-виховної роботи ВПУ №3 м. Мукачево

(МУЗИКА Вихід ведучих)

Ведуча. Доброго дня, любі друзі! Раді вітати вас у нашій затишній та світлій залі. Сьогодні ми зустрічаємося з вами на святковій конкурсній розважальній програмі «Міс та Містер ВПУ №3 - 2012».

Ведуча. Наше свято незвичайне тим, що ми пропонуємо вам здійснити чудову мандрівку в дивовижний світ чоловічої сили і краси та обрати Містера Вищого професійного училища № 3.

Ведуча. А також переконалися в тому, що найвродливіші, найсміливіші дівчата навчаються саме у нас. І лише їм може підкоритися світ! Сьогодні ми визначимо незрівнянну Міс ВПУ-2012!

Ведуча. Шановні друзі, колеги, гості! Розпочинаємо нашу конкурсно – розважальну програму. (музика)

А оцінювати виступи наших конкурсантів буде компетентне журі: (представляють членів журі)

Ведуча. Запрошуємо на сцену наших учасників – сильну половину.

(Звучить музика. Виходять хлопці.)

Ведуча. А тепер зустрічайте наших чарівних учасниць.

(Звучить музика. Виходять дівчата.)

Ведуча. Напевно, шанувальники дівочої вроди і чоловічої логіки не можуть дочекатися тієї хвилини, коли можна буде ближче познайомитися з нашими претендентами на високі звання.

Ведуча. Тому оголошуємо перший конкурс - „**Представлення**”. Кожен учасник повинен розповісти про себе у довільній формі, а журі попросимо оцінити за дванадцятибальною шкалою лаконічність, творчий підхід, політ фантазії. Що ж почнемо!

(Представлення)

Ведуча. Дякуємо нашим учасникам за виступи. Наступний етап конкурсу «**Таланти, хобі, пристрасті**». Хочемо вам повідомити, що наші учасники – це молоді люди з найрізноманітнішими пристрастями і хобі: вони і художники, і артисти, і музиканти. Зараз ви самі у цьому переконаєтеся.

Ведуча почергово запрошує учасників конкурсу на сцену.

Ведуча. У наступному конкурсному номері під назвою «**Дизайнерське мистецтво**» візьмуть участь тільки дівчата. Зараз юні леді будуть мати змогу продемонструвати свої здібності у галузі дизайну. Їм запропоновано із підручних засобів створити шедевр та надати йому характеристику. Запрошуємо на сцену наших учасниць.

Ведуча. Ви подивіться, яка майстерність, які оригінальні, ексклюзивні композиції підготували наші учасниці. Можливо, ви поділитесь з нами, як вам це вдалося. (Кожна учасниця захищає свою роботу.)

Ведуча. Ставить питання учасницям

1. Якою, на твою думку, повинні бути жінки майбутнього?
2. Чи подобаються тобі нові знайомства, чи ти, навпаки, надаєш перевагу старим друзям? Чому?
3. Уяви собі, що у тебе з'явилася унікальна нагода зустрітися з будь – якою знаменитістю сучасності чи минулого. З ким би ти зустрілася? Чому? Що б ти запитала у нього чи неї ?
4. Як би ти пояснила прислів'я: Встречают по одежке, провожают по уму?
5. Хто за тебе вболіває у залі? Що б ти хотіла їм зараз сказати?
6. Федір Достоєвський говорив: «Світ врятує краса». Що, на вашу думку, означає бути красивою?
7. Якби ти стали мільйонеркою, куди б ти вклала свої гроші? Чому?
8. Якби ти стала винахідником, до якої сфери людського буття доклала б зусиль та силу свого таланту?

Ведуча. Дякуємо вам, дівчатка, можете готуватися до наступного конкурсу. А на сцену запрошуємо наших молодих людей для участі у наступному конкурсній святковій програмі, який називається «**Імідж - все**». Кожен учасник розповідає про образ, який він обрав та аргументує, чому саме.

Ведуча. Ставить запитання до учасників

1. Панує думка, що справжня дружба властива тільки чоловікам. Чи погоджуєшся ти з таким твердженням.
2. Чи подобається тобі привертати до себе увагу інших людей? Яким чином ти цього досягаєш?
3. Уяви собі ситуацію: ти пішов порибалити і спіймав золоту рибку. Які три бажання ти б їй загадав?
4. «Життя – театр, а люди в ньому актори», - сказав свого часу Шекспір. Яку саме роль у дорослому житті ти хотів би зіграти?
5. Якою ти собі уявляєш ідеальну дівчину? Якими рисами вона має бути наділена.
6. Як ти гадаєш, які риси характеру роблять хлопця «справжнім»?
7. Які перспективи на майбутнє ти собі накреслив?
8. XXI сторіччя – сторіччя нових інформаційних технологій та інформацій. Чи замінять вони природне, живе спілкування між людьми? (музика, учасники виходять)

Ведуча. Подякуємо нашим учасникам і поки вони підготуються до урочистого виходу на підсумковий конкурс, давайте, напередодні гарного весняного свята, привітаємо чарівну половину залу із Міжнародним жіночим днем. Бажаючи в залі є? (Вітання із зали)

Ведуча. Зустрічаймо наших конкурсантів, які готові до урочистого виходу (музика)

Ведуча. Наш останній виступ – це «**Власна думка**» учасників про те, чому саме вони повинні стати переможцями нашого конкурсу.

Ведуча. Зараз ви повинні переконати у цьому журі і глядачів. Запрошуємо учасників під номером 1,2,3,4,5,6... (музика)

Ведуча. Дякую залу за підтримку. І звертаюся до нашого журі: „Шановні судді, приступайте до оцінювання”. Дякую вам, дівчата, юнаки, ви гідно попрацювали сьогодні, дивуючи нас своєю винахідливістю, фантазією, талантами та розумом. Можете трішки відпочити, поки журі підведе підсумки. (музика)

Ведуча. Журі працює, а у нас музична пауза
(виступи)

Ведуча. Ми підійшли до найхвилюючого моменту нашої програми, коли довідаємося про результати конкурсу, почуємо імена переможців.

Ведуча. Ще раз вітаймо на цій сцені найвродливіших, найпривабливіших, найсміливіших дівчат нашого училища і найсміливіших, найвишуканіших, найкмітливіших молодих людей.

(музика Виходять конкурсанти)

Ведуча. Розпочинаємо церемонію нагородження учасників конкурсу «Міс і Містер ВПУ №3 – 2012». А зараз запрошую до слова журі. (Виступ журі, оголошення переможців і вручення стрічок з надписами).

Вітання переможців та лауреатів.

„ЗАПОБІГАННЯ НАРКОТИЗАЦІЇ СЕРЕД МОЛОДІ” (Тренінг з профілактики наркоманії)

Шпілька О.М., куратор групи

Ужгородського вищого комерційного училища КНТЕУ

Мета: підвищити рівень інформованості учнів щодо проблем, пов’язаних з наркотиками; з’ясувати причини їх уживання; виробити і розвинути навички, що запобігають уживанню наркотичних речовин.

Завдання:

- з’ясувати рівень інформованості учнів щодо зазначених проблем;
- надати інформацію про причини і наслідки вживання наркотиків;
- перевірити рівень засвоєння інформації.

Форма проведення: бесіда-тренінг

Обладнання: різнокольорові папірці, картки з твердженнями, картки з ситуаціями, ручки, маркери, ватман з надписом „Чому молодь починає вживати наркотичні речовини?”, ватман з надписом „Причини і наслідки вживання наркотиків”, схема „Стадії залежності”.

Питання для обговорення:

- Що таке наркотики?
- Які стадії залежності?
- Чому молодь починає вживати наркотичні речовини?
- Які причини і наслідки вживання наркотиків?
- Яким чином слід будувати стосунки з другом, який вживає наркотики?

Вчитель просить відповісти на запитання.

1. Чи існує проблема наркоманії в нашому суспільстві?
2. Чи стикалися ви або ваші друзі з цією проблемою?
3. Наскільки це явище небезпечне для підлітків і молоді?

(Заслуховуються відповіді учасників тренінгу)

Основна частина

1. Повідомлення: „Наркотичні речовини”

Вчитель: Наркотики – це речовини, які викликають токсичне отруєння, психологічну і фізичну залежність. До переліку наркотичних речовин включено: алкоголь, опіати, канабіс, седативи (гіпнотичні), кокаїн, стимулятори, галюциногени, тютюн, легкі речовини (клей, аерозолі, розчинники), неідентифіковані (речовини, що вживаються з наркотичною метою). Головна ознака наркотичних речовин – наявність визначеного або невизначеного психоруйнівного ефекту. Легалізовані наркотичні речовини: тютюн, алкогольні напої, ліки, кава, засоби побутової хімії тощо.

Нелегалізовані наркотичні речовини: коноплі, героїн, кокаїн та всі, що внесені до міжнародного й національного переліків заборонених наркотичних речовин (наркотиків). Нелегальні наркотики умовно поділяють на «легкі» та «важкі». Наркотики, які виготовляють з певних видів конопель, мають особливе поширення (анаша, гашиш, марихуана тощо).

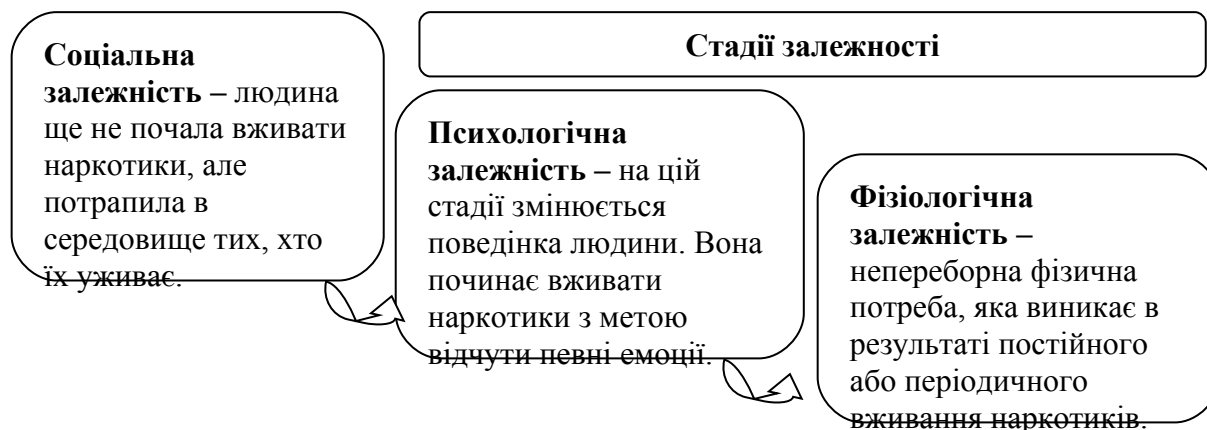
Наркоманія – це захворювання, за якого психічні і фізичний стан людини, її самопочуття та настрої цілком залежать від наявності наркотику в організмі.

2. Вправа: „Що ми знаємо про дію наркотичних речовин на організм людини?”

(Учні записують або зображають на різнокольорових маленьких папірцях те, що знають про дію наркотичних речовин на організм людини. Ці папірці приклеюються на ватман. Вчитель узагальнює отриману інформацію.)

Вчитель: Залежність стає згубною, коли вона:

- обмежує можливості особистості в самореалізації,
  - негативно впливає на стосунки між людьми,
  - руйнує сімейний бюджет,
  - створює конфліктні ситуації між особою і суспільством,
  - веде до постійного збільшення дози наркотику,
  - одночасно формує також психологічну й фізіологічну залежність.
- Робота з схемою: „Стадії залежності”

3. Мозкова атака: «Чому молодь починає вживати наркотичні речовини?»

(Вчитель на аркуші ватману записує всі думки, висловлені учнями – «від нічого робити, цікаво, за компанію, щоб отримати нові враження, на зло батькам, це модно, щоб зняти біль і т.д.)

Вчитель: Отже, основними причинами вживання наркотичних речовин є:

1. Цікавість до наркотиків, до нових відчуттів, до „забороненого”, яка базується на хибній впевненості, що вживання кількох доз ще не призводить до наркоманії.
  2. Утрата життєвих орієнтирів, а відтак – поява синдрому „безглузлого” життя, сильне душевне потрясіння, почуття самотності, відсутність уваги.
  3. Невдоволення життям, яке виникає на ґрунті постійних конфліктів у сім’ї, навчальному закладі, скрутного матеріального і соціального становища.
  4. Вплив оточення, друзів, компанії, що вживають наркотичні речовини.
  5. Простота переходу від сигарет до найнебезпечніших наркотиків.
  6. Кримінальна „романтика”.
4. Робота з таблицею: Причини і наслідки вживання наркотиків

(Вчитель на аркуші ватману записує думки, висловлені учнями щодо причин початку вживання наркотичних речовин і наслідки цього.)

Таблиця: Причини і наслідки вживання наркотиків

Причини	Наслідки
За компанію	Смерть від передозування
Модно	Втрата поваги оточуючих
На зло батькам	Гепатити та СНІД
Отримати нові відчуття	Конфлікти з оточуючими людьми

5. Гра: Погляд на проблему наркоманії

(На чотирьох картках написано одне з тверджень: *Цілком згоден, Зовсім не згоден, Важко відповісти*. Вчитель зачитує твердження щодо проблеми наркоманії, які можуть суперечити одне одному. Після того як твердження називається, учні відразу ж повинні підняти одну з карток, на якій відображено їхній погляд. Вчитель просить окремих учнів пояснити, чому вони обрали ці твердження. Почувши всі точки зору, учні можуть змінити свою думку і обрати іншу картку.)

Твердження:

- Легкі наркотики нешкідливі.
- Наркотики підвищують творчий потенціал.
- Наркотики потрібно легалізувати.
- Припинити вживати наркотики можна в будь-який момент.
- Наркоман може померти від СНІДу.
- Продаж наркотиків не переслідується законом.
- Залежність від наркотиків формується тільки після їх багаторазового вживання.
- За зовнішнім виглядом людини можна визначити, вживає вона наркотики чи ні.

6. Вправа: Відмова

(Учні діляться на три групи. Кожній з них пропонується: протягом 2-3 хвилин придумати аргументи для відмови в цій ситуації. Вчитель пропонує використати 3 форми відмови: упевнено, агресивно, невпевнено. Кожен стиль демонструє тільки один учасник з кожної групи. Тоді, вчитель бере шприц і пропонує його учасникові з кожної групи. Далі йде обговорення необхідності набуття таких навичок.) Ситуації:

- Однокласник (сусід, друг) просить дозволу приготувати наркотик у тебе вдома.
- Однокласник (сусід, друг) просить залишити в тебе вдома якісь наркотичні речовини.
- Однокласник (сусід, друг) просить тебе спробувати разом з ним наркотик.

7. Дискусія: Мій друг залежний від наркотиків

(Вчитель пропонує учням обговорити питання: Яким чином слід будувати стосунки з другом, який вживає наркотики? Учні висловлюють свої думки з цього приводу. Вчитель спрямовує хід обговорення, виявляє нелогічні та дискримінаційні моменти, уточнює правильність розуміння учнями деяких висловлювань.)

V. Заключна частина

(Вчитель підводить підсумки, робить висновки, дає поради)

Поради для тих, хто ще має сумніви, спробувати наркотики чи ні:

- Найголовніше – вміти сказати „ні”, коли тобі пропонують спробувати наркотик, не зважаючи на те, хто це – твій друг чи брат, адже вони теж можуть помилятися.
- Не бійся виглядати «білою вороною» у товаристві – це ж твоє життя, і саме ти вирішуєш свою долю.

VI. Завершення роботи

Вчитель пропонує учням відповісти на запитання

1. Які знання ви отримали?
2. Як ці знання ви використаєте у своєму житті?

РОДИНА – ДЖЕРЕЛО ПРОДОВЖЕННЯ РОДУ (Виховна година)

*Медулич О.М., класний керівник
Міжгірського професійного ліцею*

Мета : виховувати почуття любові й поваги до батьків, розширити, поглибити уявлення дітей про сім'ю, родину, рід, їх значення в житті людини, пробуджувати пізнавальний інтерес до історії своєї родини, родоводу, гордості за свій народ, його історію, культуру, традиції; навчити складати «родовідне дерево», розвивати активність мислення, творчу уяву. Виховувати любов до Батьківщини, зміцнювати почуття обов'язку, усвідомлення себе часткою свого народу й особистості до всього, чим живе народ .

Святково прибрана зала. Ікона Божої Матері, обрамлена вишиваним рушником. Заповідь: Шануй батька свого і матір свою, щоб довгими дні твої були на землі” (Кн. Вихід, 20,12).

Батьки і діти! Діти і батьки!
Нероздільне і довічне коло.
Ми засіваємо життєве поле.
І не на день минулий – на віки.
Бо наша кров пульсує в їхній долі,
Батьки і діти, діти і батьки.

Викладач. Шановні гості! Дорогі діти, запрошуємо вас на щире слово, на мудру бесіду.

Народились ми і живемо на такій чудовій, багатій мальовничій землі – Верховині. Тут жили наші прадіди, діди, тут живуть наші батьки - тут корінь роду нашого, що сягає сивої давнини. І де б ми не були, скрізь відчуваємо поклик рідної Верховинської землі, хвилюємося аж до сліз, зачувши рідне слово. Є в світі зваби немалі ,

Цікава стежка кожна...
Але до рідної землі
Збайдужитись не можна (В.Коломієць).

Я не можу учні не згадати про те, що єднає нас усіх у народі, ріднить, як матір дітей. Це – мова українська, батьківська, материнська. Відцуратися, забути її – все одно, що зректися матері.

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Тільки камінь має. (В.Воробкевич).

Серед усіх геніальних винаходів людства одне з провідних місць займає сім'я, родина. В народі кажуть: „Без сім'ї немає щастя на землі”. А що таке сім'я, родина, рід у вашому розумінні?

Учень: сім'я – це мати, батько, діти. Сім'я – святиня людського духу, благородних людських почуттів: Любові, Вірності, Надії. Це хранителька національних звичаїв і традицій, пам'ять предків, плекальниця найвищої цінності людства – дітей, майбутнього народу.

Учениця: родина – це мати, батько, діти, дідусь, бабуся. Людина є смертною, але рід, родина, народ – безсмертний. Як маленькі струмочки, вливаючись у більші, творять потічки, потоки, а ті – річки, а ріки – море, так і ми творимо сім'ї. родини, рід, а з родів складається велике, святе і рідне всім родам – народ.

Викладач: Отже, родина – джерело продовження роду. Сильна родина, рід, сім'я – міцна буде наша ненька Україна. Тож, мабуть, це зрозуміли, нарешті, всі. Тому потрібно не забувати про родинні свята, звичаї, традиції, а відтворювати їх, бо нам зараз, як ніколи, не вистачає родинного спілкування, підтримки у тяжку хвилину, та й хвилини радості повинні нас єднати. Сьогодні – на нашій виховній годині ми поговоримо про родину, як джерело продовження роду людського, будемо виховувати почуття любові й поваги до батьків, родини, гордості за свій народ, його історію, культуру, традиції. Для того, щоб відчути оце родинне тепло, ми запалили свічки, які символізують родинне вогнище. Отож хай воно горить, зігріває наші душі і серця, дарує тепло, радість, наснагу.

1. Українська сім'я

Викладач: Учні, в п'ятій заповіді Божій сказано: «Шануй батька свого і матір свою, щоб було добре тобі і щоб довго прожив ти на землі».

– Яку нагороду вона обіцяє при її виконанні?

Учениця: Нагороду довгих і щасливих років життя.

Учениця: Я думаю, що вона вчить нас шанувати своїх батьків, адже ми розуміємо, якщо шануватимемо своїх батьків то і наші діти будуть шанувати нас.

Викладач:

Шануймо і батька, і матір шануймо –

І нас шануватимуть діти колись,

Все те, що від Бога в душі, не марнуймо,

Щоб наші надії щоденні збулись.

Сьогодні нелегко знайти своє щастя

У грішному світі, де безліч тривог,

Та добре, що нас опікують так часто

І батько, і мати, і праведний Бог.

Учениця:

Згадаймо їх слово напутнє в дорогу,

Яка крізь роки у життя повела,

Їх слізну і щиру молитву до Бога,

Що нас неслухняних від зла берегла.

Учениця:

А як же їх теплу усмішку забути,

У погляді ніжнім зажуру не раз?

Бо як тоді їхнє бажання збагнути –

Щоденно щасливими бачити нас!

Учень:

Шануймо любов'ю і батька, і матір –

Два рівних крила, що підносять увись,

Тоді тільки щастя ми будемо мати,

І нас шануватимуть діти колись.

Викладач:

Повчання Володимира Мономаха

„Старих шануйте, як батька, а молодих, яко братів. Пам'ятайте: при старших годиться мовчати, премудрих слухати, старшим підкорятися, з рівними і молодими мати згоду і бесіду вести без лукавства, а щонайбільше розумом вбирати. Не лютувати словом, не ганьбити нікого в розмові, не сміятися багато. Очі тримати донизу, а душу вгору”.

Ці слова були сказані великим князем на початку XII ст., тобто дев'ять віків тому, але наскільки актуальними вони є в наші дні. Якби всі молоді люди прислухалися до цих простих порад, наскільки приємнішим було б наше спілкування.

Пропоную вам відгадати кінцівку прислів'я (учні відгадують).

1. Яке дерево, такі в нього квіточки, *Які батьки, ... (такі їхні діточки).*

2. . Який кущ, така й калина, *Яка мати, ... (така й дитина).*

3. Який дуб, такий тин, *(Який батько, такий син).*

4. Як під сонцем квітам..., *(Так з матір'ю дітям).*

5. Як мати рідненька..., *(То й сорочка біленька).*

6. Матері ні купити..., *(ні заслужити).*

7. Мати сильно замахне..., *(та легенько вдарить).*

8. Мати однією рукою б'є..., *(а другою гладить).*

9. Мене мати цілий вік дурила: Казала битиму..., *(та й не била).*

10. У дитини заболить пальчик, а в матері... – *(серце).*

11. Добрі діти — батькам вінець, А злі діти... – *(кінець).*

12. Коло батька чемно вітаються, Коло матері... – *(вклоняються).*

А тепер учні поговоримо про складові кожної родини.

У кожного з нас є три матері : Небесна Мати – Пресвята Богородиця, наша ненька Україна та рідна мати, яка нас народила і виховала. Ким для нас є Пресвята Богородиця ?

Учень: Як Добра Мати – Пресвята Богородиця веде нас по земному життю, постійно скеровуючи на добрий шлях. Заступається за нас перед Богом, коли ми грішимо, навчає нас, коли ми робимо безглузді вчинки, або ж впадаємо у відчай, терпеливо зносить хвилини, коли ми за своїми буденними клопатами забуваємо про Бога і про Неї. Потрібно цінувати нашу Небесну Матір. Наслідувати її терпеливість, красу почуттів, що наскрізь пронизані любов'ю до Бога і ближнього. Українці обрали своєю заступницею саме Богородицю. До неї звертаємось у щоденній молитві, про неї складено вірші, пісні.

Учениця: Мати Україна – це наша земля, на якій ми живемо. І в цьому ми єдині – ми - діти Матері України, з якої бере початок коріння нашого народу. Ніхто не вибирає собі місце народження, Бог вибирає його за нас. Отже, ми маємо любити і шанувати цей вибір, зберігати і примножувати надбання свого народу. любити свій край по-справжньому, пам'ятаючи про минуле, працюючи над теперішнім, дбати про майбутнє.

Учениця: І добра мати яка народила. Вона, мов палаюча свічка, яка поступово згорає у любові до своїх дітей, віддаючи їм своє тепло і світло, щоб освітити ним дорогу життя. І ми повинні пам'ятати про цю жертвну любов матері і не забувати про неї ні на хвилину.

Викладач: Ось перед вами сімейна реліквія учениці нашої групи і ми попросимо її розповісти про неї.

Учениця: Цьому образу вже більше 100 років. Він передавався у нашій родині з покоління в покоління. І коли жінкам нашої родини було дуже важко у житті, вони просили допомоги у Матері Діви.. І, дійсно, я відчуваю з ним глибокий духовний зв'язок. У молитві, у вдячності завжди звертаюсь до цього образу.

Викладач: Які слова заважають щастю родині? (учні знаходять серед слів)

Добробут	пошана	вірність
Затишок	виховання	кохання
Порада	байдужість	турбота
Сварки	повага	підкування
Допомога	розуміння	зрада

2. Українська сім'я тримається на жінці-матері. Ким вона є для кожного з нас?

Учениця: Слово мама росте з нами тихо, як ростуть дерева, сходить сонце, розквітає квітка, як тихо грає веселка і гладить по голівці рідна рука. І так же тихо воно приходить на згадку — промінцем маминої усмішки і ласкавістю її очей, листочком на вишні, пелюсткою квітки, голосом колискової пісні. Із букви-краплинки і звуку-сльозинки народиться одного дня слово М-а-м-о, мовлене устами дитини, і осяє хатину, як дар Божий, тільки не дано нам запам'ятати цю мить, як не згадати того дня, коли над нами вперше нахилилась мати. Але всі ми пам'ятаємо колискову, ласкавий голос і ніжні слова.

Учень: Мама!

Найдорожче слово в світі!
Де б не був ти, що б ти не робив,
назавжди вона твій шлях освітить
ніжним серцем, відданим тобі.
В дні важкі і в дні, на щастя щедрі,
не забудь: вона завжди – в тобі:
Тож живи, як мама щиро й чесно,
і, як мама, світ оцей люби!..

Викладач: Століттями виростили покоління, розправляли крила для праці, добра і любові. Мати має найсильніший вплив на дітей, оберігає їх від нещастя і деморалізації, вносить в їх душу любов до Бога, до України. Тому ми вдячні своїм мамам. Ми завжди повинні низько схилити голови перед їх мудрістю і добротою, ласкою і теплом.

У народі кажуть: “Материнська молитва з дна моря дістане”. Але кажуть і так: “Материнське прокляття і під водою знайде”. Справіку вважалося, що немає нещасливішої людини за ту, яку прокляла мати. Як не буде ніколи успіху в справі, що розпочата без материнського благословення. Саме тому благословення батьків відіграє таку велику роль при шлюбних обрядах.

До образу матері, жінки зверталось багато українських письменників. І завдяки їм зараз ми маємо чудові твори про прекрасних українських жінок:

Учениця : Іван Котляревський “Наталка – Полтавка”

Учениця : Тарас Шевченко “Катерина”

Учениця : Ліна Костенко “Маруся Чурай”

Учениця : Павло Загребельний “Роксолана”

Учениця : Іван Драч “Чорнобильська мадонна”

3. Роль батька у сім'ї.

Батько – це наша тверда рука, на яку можна сміливо опертись. Споконвіку батько вважався господарем сім'ї. Роль чоловіка-батька визначається його відповідальністю. Батьків приклад, батьків наказ завжди служили законом для родини. Які ж традиції виховання, батьківського прикладу збереглися у вашій родині?

Які риси характеру виховує батько?

Учень: неквапливе й розважливе слово батька завжди сприймалося всерйоз, змушувало глибоко замислюватися над життям, виховувало такі людські риси, як доброта, чесність і відповідальність. Батько вчив мене з дитинства, що чоловік повинен бути годувальником в сім'ї, опорою для жінки, дбайливим господарем.

Любий батько - глава мого роду,
Ти навчив розуміти і зло, і добро,
Де б не був я - до тебе прийду на пораду,
Знайду вірну стежину, як би там не було.

Учень: Справжній чоловік мусить бути відповідальним за себе, за свою сім'ю, роботу, свій народ. Батько – основний годувальник сім'ї. Він повинен навчати своїх дітей, а особливо хлопців, різних ремесел. Адже як вихована дитина, що вона знає, вміє можна судити про її батьків. Якщо вдома злагода, повага між батьками, то й діти так будуть ставитись до своїх майбутніх чоловіків чи дружин.

Горе чи нещастя, чи біда яка.
Всіх нас виручає батькова рука.
Татова правиця знає труд і піг,
Із руки цієї ми йдемо у світ.
Рідна, ніжна, щира, добра і міцна.
У житті дорога з нею не страшна.
Як підеш у люди, щоб там не було,
Хай в тобі не згасне батькове тепло.

Викладач: Батьківське серце здатне проїматися болем дитини на відстані, журитися за долю своїх дітей усе життя. Якби міг, кажуть у народі, то й сонце прихилив би.

Які прислів'я чи приказки ви знаєте про Батька?

Учень : Шануй батька та Бога – буде тобі всюди дорога.

Учениця: Батько краще догляне семеро синів, ніж семеро синів- батька.

Учень: Який дуб - такий тин, який батько – такий син.

Учень: У сокола і діти соколята

4. Родина завжди була великою.

Викладач : У сім'ях було багато дітей, вони допомагали одне одному, старші виховували, доглядали, молодших. І між братами і сестрами завжди існував міцний духовний зв'язок. Особливо, коли народжувались близнята чи двійнята.

Учні, а як виховувалися діти в давнину? Що розповідали вам ваші дідусі і бабусі про їх виховання в сім'ї?

Учениця: В сиву давнину життя кожного українця від народження до смерті регламентувалося двома поняттями : рід та лад. Все , що людина думала, говорила , робила мало бути направлене на підтримання життєдіяльності роду – родини, сім'ї. Мистецтву жити гармонійно дітей навчали з самого „пуп'янка”. Батьки починали займатися вихованням своєї дитини ще до її народження. Мати співала їй колискових, розповідала казки, просто розмовляла. І кожне слово було оповите добром і любов'ю.

Учениця: Молодій жінці, яка чекала на дитину, не дозволяли сваритися, лютувати, жорстоко поводитися з тваринами, нищити рослини. Вона мала шанувати старших та прислухатися до їх порад. Виховання в селянській родині вели за християнськими канонами, які перегукувалися із нормами громадянського права. До нього входили морально – етичні норми поведінки. Дитину, ще у словиточку, батьки майже кожної неділі носили до причастя. Із семи років діти повинні були

самостійно сповідатися та приймати причастя. Старші члени родини привчали їх до щоденної молитви.

Учениця: Вечорами чи у святкові дні бабка, дід або мати переповідали онукам Євангеліє та „Житіє святих”. На них покладалося виховання дитини в сім’ї. Статус жінки був високим. До її порад прислухалися не тільки діти, а й чоловік радився із дружиною. Атмосфера пошани до батьків, старших людей, що панувала в сім’ї була зразком поведінки для дітей. У родинях не дозволяли собі вживати лайливих слів. Дитина мала рости доброю і чуйною. Жорстокість була великим гріхом.

Учень: Працювати дітей учили змалечку. З п’яти років діти пасли гусей, качок. З восьми років пасли худобу в череді. З десяти, дванадцяти років хлопці допомагали батьку майструвати, лагодити реманент. А дівчат – шити, вишивати, поратися по господарству, обробляти город. Якщо діти не хотіли або не вміли працювати, то це був сором на все село. Односельці дорікали батькам, що виростили дармоїдів, насміхалися над ними.

Викладач: Кажуть, є три біди у людини: смерть, старість і погані діти. Добрі діти – батькам вінець, а злі діти батькам кінець. Старість неминуча, смерть невблаганна – перед нею не можна зачинити двері свого дому, а від поганих дітей можна дім вберегти, як від вогню. І це залежить не тільки від батьків, але й від нас, дітей. Тож нам потрібно дбати про своїх батьків, берегти їх, примножувати славні родинні традиції. Хоч ми ще зовсім молоді і нам далеко до старості, але пам’ятаймо народну мудрість: „Все, що робимо для когось, робимо для себе”. Все колись повернеться до нас, зроблене нами – і погане, і добре. Отже ми повинні робити тільки добро.

Я надіюся, що після сьогоднішньої виховної години дехто з вас суттєво змінить своє ставлення до батьків, адже ви повинні знати, що як ви ставитесь до своїх батьків, так і ваші діти будуть ставитися до Вас.

Якщо ти батька й матір поважаєш,
Піклуєшся про їх життя,
Знай, що перед Богом чисту душу маєш,
Ото твоє прощення й каяття.
/ Генріх Акулов /

Викладач: Родина – це не тільки батьки і діти. Якщо сім’я зосереджується у трикутнику батько – мати – дитина, що символізує Трійцю, то родина охоплює сім’ї родичів і означає дім, наповнений ріднею – далекою і близькою, живими і померлими.

Кого ми називаємо родиною ?

Учениця : Це далекі і близькі родичі по батьковій і материній лінії, що об’єднані на основі шлюбних та кровних зв’язків і знаються впродовж багатьох років. Родичами вважались і куми, хресні мами і батьки дітей. Вони повинні допомагати рідним батькам у вихованні похресників, завжди бути поруч. Але зараз часи змінилися. І мало хто з нас знає своїх хресних батьків і спілкується з ними.

Викладач: Які традиції є у ваших родинях. (учні розповідають про свої сімейні традиції).

5. Родовідна пам’ять.

Вчитель. А що таке, учні, родовідна пам’ять ?

Учениця: У давнину було за обов’язок знати свій родовід від п’ятого чи сьомого коліна. За кожним членом роду стояли цікаві історії, реальні події. Люди повинні триматися свого родоводу, оберігати сімейні традиції, передавати їх у спадок своїм дітям. Споконвіку в сім’ї існував тісний взаємозв’язок: батьки намагались передати у спадок не тільки навички до праці й поведінки, а й залишити добру пам’ять про самих себе. Звідси і таке шанобливе ставлення до могил своїх предків.

Учениця: Пам’ять родоводу – це і пам’ять про дідуся чи бабусю, і їх портрет на стіні, і документи роду, листи. Це і пісні та обряди, це і наша мова, культура. Недарма говорять, що сім’я – це домашня церква, на якій увесь світ стоїть.

Людське безсмертя з роду і до роду
Увись росте з коріння родоводу.
І тільки той, у кого серце чуле,
Хто знає, береже минуле
І вміє шанувати сучасне, -
Лиш той майбутнє
Вивершить прекрасне!

Учениця: Стародавній звичай наших предків зобов'язував кожного члена роду, який набув зрілості, знати свій родовід до сьомого коліна. В основі генеалогічного Дерева роду було ім'я родоначальника. Про свій родовід я знаю багато. Ось у мене родовідне дерево, яке я складаю вже кілька років. Я дослідила свій рід до четвертого коліна.

Викладач: Родина – це не тільки родичі, це друзі, наша група, ліцей та й увесь народ. Тему родини ми продовжимо наступної виховної години, де поговоримо про нашу маленьку родину – групу.

А закінчити сьогоднішню виховну годину я хочу словами великого педагога К.Д.Ушинського, який писав: „ Важко передати словами те, щось особливо світле, коли ми згадуємо теплоту рідного сімейного гнізда. До глибокої старості залишаються у нас якісь задушевні зв'язки з тією сім'єю, з якої ми вийшли. Нам якось важко уявити собі, що ці зв'язки вже розірвані назавжди, але це сімейне почуття час від часу пробуджується в нас і так до останніх днів життя”.

Одна Батьківщина, і двох не буває,
Місця, де родилися, завжди святі.
Хто рідну оселю свою забуває,
Той долі не знайде в житті.
Чи можна забути ту пісню, що мати
Співала малому, коли засинав?
Чи можна забути ту стежку до хати,
Що босим колись протоптав?

Дякую Вам, учні, за щирі слова, за мудру бесіду. І хай Бог допомагає вам у свій час створити міцні сім'ї, де буде панувати добро, любов, мир, злагода, взаємопорозуміння.

«БАРВІНКОРУБАННЯ. ВІНКОПЛЕТІННЯ»

(Сценарій весільного обряду)

Шандор О.М., керівник фольклорно-театральної студії Міжгірського професійного ліцею

Верховина красна,
Верховина – рай,
Верховина – гори,
Чудовий то край.

Нема таких долиночок,
І такого гаю,
І такого весіллячка,
Як то в нашім краю!

Дівчина. Міжгір'я – це тихий земний рай. Ним зачарований кожний, хто хоч раз побував тут, вдихнув свіжого повітря, милувався синьою перлиною гір – Синевирським озером, слухав тужливий голос трембіти чи веселий спів сопілки. Та не тільки неповторною красою своїх гір відомий наш край, але й своєрідною культурою, побутом, звичаями та обрядами. Одним з найулюбленішим і найколеритнішим обрядом Верховини є весільний обряд. Здавна він відзначався своєю різноманітністю барв і такими його обов'язковими елементами як барвінкорубання і вінкоплетіння.

Хлопець. Ці два обряди передували весіллю і обов'язково були пов'язані із барвінком, цією вічнонозеленою і привабливою рослиною. Використовували її масово і в інших обрядах: ворожіннях, заклинаннях, похоронах тощо. Говоримо: „використовували”, бо на жаль, вона поступово почала забуватись. А нам так хочеться, щоб цього не сталось. Саме це змусило нас взятися за відродження звичаїв та обрядів нашого мальовничого краю.

Дівчина. Отож, стелися, хрещатий барвінку, по землі низенько, весели наші душі й серденька!

Барвінкорубання

(Перед весіллям заздалегідь вибирається місце рубання барвінку для цього обряду. Мати молодої приготує для складання барвінку домоткану білу скатертину, ножниці, вовняну рукавицю, хліб, склянку паленки, вовняні нитки та копійки, окремо має могорич для власниці барвінку).

(Розмова матері молодої з власницею городця, яка має у квітнику нев'янучий цвіт барвінку)

Мати молоді. Добрий день, кумочко. Як ся маєте?

Господиня. Доброго здоров'я. Слава Богу, непогано.

Мати молоді. Та що Ви там робите?

Господиня. Дивлюся, чи порядок у моєму городчику, бо знаєте, кумо, паде дощ, а бур'ян росте, як із води.

Мати молоді. Знаєте, що я до Вас прийшла? У нашій родині скоро буде весілля, і нам би треба нарізати барвінку молодятам на віночки.

Господиня. Видите, в мене барвінку є много. Ще бабка моєї мамки насадила зеленого цвіту, а він з кожним роком розростається. Правда його много ріжуть на вінки, але його й так є много. І мені ся видить, що молодята, котрі мали вінки з нашого барвінку, живуть дуже щасливо.

Мати молоді. Ага, і я се чула, що вони живуть щасливо, ніколи не вадяться. Одним словом – благополучна сім'я.

Господиня. Та скажіть, коли Вас чекати, бо ще хтось прийде різати барвінок.

Мати молоді. Ми прийдемо своєї суботи, вдосвіта.

Господиня. Добре, приходіт.

Мати молоді. Бувайте здорові!

Господиня. Ходіт здорові!

(Розмова матері з дочкою перед різанням барвінку)

Мати молоді. Ну що, доню, завтра йдеме різати барвінок?

Молода. А Ви, мамо, дивили, чи файний барвінок, бо деколи буває, що господиня нахвалює, а на нього не можна дивитися.

Мати молоді. Я дивилася, барвінок файний, хоча в давнину молода сама йшла дивитися барвінок. І коли поверталася додому, якщо зустріла першого чоловіка, то народить першого хлопчика, якщо жінку – то дівчинку.

Молода. Мамо, зараз зовсім не так.

Мати молоді. А ти, Марічко, запросила подружок плести вінки, а про нанашок не забула?

Молода. Запросила. А Ви, мамо, напарували мені вовняні рукавиці та Свячену воду?

Мати молоді. Напарувала, все готове: і відро з Свяченою водою, нитки, вовняна рукавиця, пляшка горілки. Не журися, Марічко, лягай спати. бо вдосвіта треба вставати.

Молода. Мамо, а Ви про музикантів забули!

Мати молоді. Про музикантів молодий подбає. Я музикантів добре знаю, вони цілу ніч би вигравали. Все, доню, лігай спати.

У вівторок, четвер, або суботу перед весіллям, на зорі йдуть різати барвінок. На городець йде староста з музикантами, молоді з друзьбами і дружками, нанашки (хрещені матері) молодих і хлопчик років 5-10. Заходять до хати молоді.

Староста вітається з матір'ю молоді.

Молода. Слава, Богу, що Ви прийшли! Я так переживала, чи не проспите! Цілу ніч не спала!

Молодий. Не треба було журитися, мої цімбори не підведуть.

Перший дружба. Ми не самі прийшли, ми музикантів із собою привели.

Другий дружба. Хай грають, оби все село чуло, що Іван ся женить.

Перша дружка. А я думаю, що не так треба казати. Грайте, музиканти, хай уся Верховина чує, що одружується найкраща пара у світі – Іван та Марічка!

Друга дружка. Та не вадьтєся! Ми прийшли барвінок різати, а не вадитися! Музиканти до роботи! Усі в святковому одязі йдуть селом у супроводі музики (здебільшого протяжної весільної) і співають:

Ой ідеме молодятам

різати барвінок.

Будеме вити, вививати

зелененький вінок!

Ой, ідемо Марічині

рубати барвінок,

Бо віночок доносила

в чести без ширінок.

(Всі присутні прямують до городця, де росте зелене зілля, господиня їх радо зустрічає і дає дозвіл рубати.)

Нанашка молодій. Спочатку я покроплю куш барвінку свяченою водою. Оби їм було добре і із води, і із роси. із рідної землиці (кропить навхрест куш барвінку свяченою водою).

Нанашка молодого. Оби вбоїчко довго цвіли, як у городці косиці. (Розстеляє білу скатертину в городі біля барвінку, ставить на неї дві, перв'язані повісом, хлібини і пляшку горілки. Звертається до хлопчика) А тепер, хлопче, надівай вовняну рукавицю і копійками притискаючи до хліба починай різати барвінок, а ми продовжимо.

Хлопчик. Спершу коли добре діло починати, годилоби ся молодим щось побажати. Бажаю їм, оби були здорові і щасливі, і оби мали діточок, як у полі квіточок! (Натягає рукавицю на праву руку і монетою зрізає першу гілочку барвінку та кладе на хлібину. Потім дружби і хресні матері ріжуть по черзі, перед цим зробивши три ковтки горілки з пляшки.)

Перший дружба. Зрізаю барвінок на щастя, на долю моему цімборові та його молодій, оби ся любили і біди не знали.

Перша дружка. Зрізаю барвінок на щастя і на долю моїй цімборці та її молодому, оби файно і довго жили.

Нанашка молодій. Марічко, ти добре подумала за кого ся віддаєш, оби не було як у тій співанці співається? (починає співати, її підтримують інші)

Заплакала дівчинонька та в той понеділок,
Як їй прийшли із городця рубати барвінок.
Заплакала дівчинонька та у той вівторок,
Як їй прийшло у головку гадочок аж сорок.
Заплакала дівчинонька та у ту середу,
Вдарила її лиха біда у личко спереду.
Заплакала дівчинонька раненько у четвер,
Мамко моя солоденька, що діяти тепер?!
Заплакала дівчинонька раненько в п'ятницю,
Як їй прийшло виганяти із корчми п'яницю.
Заплакала дівчинонька раненько в суботу,
Як їй прийшло виганяти газду на роботу.
Заплакала дівчинонька раненько в неділю,
Ой, уже я люба мамка, з бідов нич не вдію.

Другий дружба. Ану, відступіться, най іду різати барвінок молодим на щастя! Оби були такі багаті, як дощами хмара. Щоби свій вік звікували, як голубів пара.

Всі співають: Рубай, дружба, барвіночок, та клади в рядочок.

Бо се перший і послідній на дівці віночок.
Ой любку солоденький, та любку, та любку.
Чи будеш ня так любити, як голуб голубку.

Староста. Ану, нанашки, рубайте барвінок, бо дружба вже не береє, та співайте май голосно. оби усі чули, що Іван ся женит!..

Всі співають: Ой чиє се веселічко, чи не молодого.

Молода ся обзиває, половина мого.
Ой плачте вічка, плачте, та не висихайте.
Та кого ви полюбили, тому ручку дайте.
Не самі ми сюди прийшли, молоді просили,
Дай їм Боже здоров'їчка, оби щасливо жили.

(Нарізвавши вдосталь барвінку, його загортають в скатертину, дякують господині за нев'янучий цвіт, залишають їй могорич, а недопиту пляшку забирають із собою і йдуть до молодій плести вінки.)

Староста. (Звертається до газдині, яка дала різати барвінок в своєму городці) Здоров'я би ти мала, що барвінок кохала. Рано вставала, барвінок поливала, раненько з росицьов, і водицьов-Йорданицьов. (дає кожному пити горілки) За її роботицю, даємо їй паляницю.

Газдові даємо півлітру, бо він любить горілку!

Староста. А тепер, дорога мамко молодій, складіть файно барвінок у скатертину і міцно зав'яжіть, оби не дай Боже не розсипався по землі. Та покладіть собі на голову і тричі затанцюйте на щастя, на долю молодим. Оби так ся файно мали, як у Святій неділі земля ся має. Ану, гудаки, заграйте, мамка молодій танцює.. Всі співають.

II частина :

Вінкоплетіння

Всі, хто був на барвінкорубанні разом із музикантами заходять до хати молодой. Нанашка молодой ставить скатертину з нарізаним нев'янучим цвітом посеред столу на нього ставлять хлібину і недопиту горілку. Мати запрошує всіх до столу. Вони домовляються про те, хто кому буде плести вінки.

Мати молодой: Но! Ставайте собі дівочки й жіночки кругом стола, кладіть скатерть із барвінком на стіл, а посеред барвінку кладіть хлібину, оби молоді були багаті. Тепер нанашки беріть вовняні нитки і міряйте з кута в кут. З цих двох ниток будете плести вінки для наших молодят. Дівчата, беріть барвінок, складайте в купочку і подавайте нанашкам. Нам треба виплести два вінки молодим, а ще на відро і на горня. Ану кажи чоловіче, що маєш казати при сьому ділі?

Батько молодой: Поможи нам Боже, великоє діло почати, поможи всім добрим людям, тай нам при сьому ділі. (Частує всіх горілкою)

Нанашка молодого: Я буду плести вінок Іванкови, я так давно сього дня чекала.

Нанашка молодой: Ну а я буду молодій, бо Марічка – моя перша похресниця!

Мати молодой: Дивіться кумоньки, плетіть файно віночки. Та давайте, заспівайте, бо лише з піснею спориться всяка робота.

Всі співають пісню:

Ой у лісі-лісі, під дубиною,

Найшли барвінок під ожиною.

Найшли барвінок, ой зелененький

На два віночки ой молоденьким.

Найшли барвінок, його зірвали,

Двом молодятм вінки сплітали.

На тім барвінку синенькі квіти,

Іван з Марічков – злучені діти.

Перша дружка: Яка чудова старовинна пісня! Давайте заспіваємо нашої, латканой!

Молода. Заспівайте мені латканой (протяжно), бо більше не будете.

Всі співають: Нарізалисьме зілля (2)

Молодим на весілля,

Ой занесено зілля (2)

Із городця на подвір'я.

Ой занесено, занесено (2)

Тай на столик положено.

Бдеме з нього вінки вити (2)

Вби молодих сподобити.

Перша дружка (до молодой): Ну що, подружечко, прийшли ми тобі та Іванкові віночка виплести, шкода тільки, що не будеш ти з нами свої секрети ділити.

Друга дружка: Ой як мені за тобов жаль.

Молода: І не кажіть, любі та милі мої подружечки. Мені буде без вас тяжко. Така туга мене за дівоцтвом хапле...

Перший дружба: Ану хто туй кого хапле? Ви мені, цокотухи дивіть, щоб хто молоду вже сьогодні не вкрав, бо всякі люди бувають...

Другий дружба: Дівочки, ви туй не теревеньте, роботи много, а вони вже жалі виливають!

Молодий: Добре, що в мене такі вірні цімбори. Та я хотів зазвідати, чи будеме прапор прибирати?

Перший дружба: Но айяк! Що то за перший дружба без курагова (весільний прапор)? Зараз дівочкам даме роботу, най лише вінки доплетуть.

Перша дружка: Я буду плести вінок на відро, мене бабка навчила. Вона кожний раз говорить, що дівчина повинна вміти робити всяку роботу, бо в житті все пригодиться. Моя бабка часто ходила на вінкоплетіння, бо має много похресників.

Друга дружка: А пришию барвінок на фату, я тоже знаю плести вінки. Коли я була мала, то ми із сестрою часто ходили на поле, де росли різні квіти. Там були і чебрець, і фіалки, і волошки, і ромашки. Я зрізала їх, а сестра файно вплітала їх у віночок – для мене і для себе.

Молода: А я поможу хлопцям прапор прибрати разом із другими дружками.

Староста: Ану заспівайме собі якоїсь, бо ще заспите за роботом!

Всі співають: Ой старосто, старостику, дай горілки пити,
А ми будем веселічко сесе веселити!

Ой дай Боже, здоров'ячка цьому старостові,
Чи би дав нам палиночки хоч по погарові!
На високій полонині котилося пластя,
Позад кого гуляємо – дай їм Боже щастя!
(Староста частує всіх горілкою
Мати молоді: Дай вам Боже здоров'я, так файно співаєте. Ану ще даяку заспівайте!
Всі співають пісню «Ой, Марічко, чічері»
Нанашка молодого: Ану, Іванку, йди сюди, я вже виплела тобі вінок, та приміряй його! Диви, як ти штимує!

Молодий: Дякую вам, нанашечко за вашу ласку і тепло.

Нанашка молоді: Марічко, приміряй і ти свій віночок, ану ци файний?

Молода: І я вам дякую, нанашечко. Мені ся дуже любить. Най вам Бог помагат виплітати ще багато-много вінків і другим молодяткам.

Мати молоді: Які красні наші діти.

Перший дружба: Дружки, а на відро вінок готовий?

Перша дружка: Готовий! Все готово!

Друга дружка: Такі файні вінки, як наші молодята! Тепер поставимо їх на холодний камінь і змастимо олією, щоб довго не в'яли і не втрачали блиск. У них підуть наші молодята вінчатися до церкви.

Староста: Дай Боже, щоби молодята щастя і добра зазнали, і щоб у наших дружбів і дружок ми скоро такі вінки справляли!

Перший дружба. Дивіт, уже і курагов готова, файно постаралися наші дружечки.

Перша дружка: Думаємо, що не буде наш дружба ганьбитися йти з нив горі селом, бо старалися ми від душі! (Дає прапор першому дружбові)

Всі співають:

Ой, дружбо молоденький, яло ти дружбити,

Та яло ти горі селом курагов носити.

Чия сисе кураговця горі селом має,

Того, того легіника, що жони немає?

Треба сисю кураговцю файно прикрасити,

Треба сього легіника, вженити, вженити.

Староста. Отже, добрі дюдиди, зробили ми своє діло, а тепер можна й погуляти сміло! Музиканти, до роботи!

Дружби співають: Загусляй ми гудаченьку, у струну тоненьку,

Бо, я беру танцювати дівку молоденьку.

Загусляй ми гудаченьку, я буду играти,

Щоби моїй файній рибиці легко танцювати.

(Грає музика, танцюють усі коломийку і частуються. Після частування розходяться, щоб зібратися після обіду вже на весілля – починається масове гуляння)

ПРИГОДИ ЕНЕЯ

(сценарій театралізованого свята)

Жабляк Е.М., керівник гуртків

ДПТНЗ „Мукачівський професійний аграрний ліцей

ім. Михайла Данканича”

Мета: поглибити знання учнів про творчість українських класиків та сучасних майстрів прози, розвивати творчу уяву, фантазію, почуття гумору, залучати до активної участі у театральних гуртках, сприяти організації їх активного дозвілля.

Оформлення сцени та необхідний інвентар: новорічна ялинка, декорації із зображенням морських хвиль, дерев, кущів, трави; стілець, стіл, приладдя для письма.

Аудіозаписи: мелодія „Сиртаки” та новорічні мотиви.

Зала святково прибрано. На сцені збоку столик і стілець. Звучить музика. З'являється учень в образі Котляревського (одягнений в український народний костюм). Сідає до столу, бере перо, починає записувати. Музика виключається.

Учень (декламує): Еней був парубок моторний. І хлопець хоть куди козак. (пише, звучить музика. Перестає писати, музика виключається). Удавсь на всеє зле проворний. Завзятий од всіх бурлак (декламація).

(Музика Сиртакі) (Під музику з'являються дві дівчини, вони веселі, щось між собою розмовляють. Несподівано із-за спини до них підбігає Еней, починає до них залищатися: Дівчата його відштовхують, Еней Падає. Дівчата тікають, Еней біжить за дівчатами. Музика виключається.)

Учень – Но греки, як спаливши Трою, зробили з неї купу гною! Еней взявши торбу, тягу дав. Забравши деяких троянців, осмалених як гиря, ланців. П'ятами з Трої наживав. (Звучить музика. На сцені Еней, троянці з торбами. Переговоривши між собою рушають у дорогу). (Музика мікширується)

Учень – З троянством голим всім своїм, не знаючи, куди слонявся. Аж гульк і в город причвалав.

(Музика грає тихо. Автор пише і декламує події. З'являється Еней і парубки знесилені, обідрані. Легають хто де і як. Еней виходить) .

Учень – В тім городі жила Дідона. А город звався Карфаген. (З'являється Дідона) Розумна пані і моторна. Для неї трохи сих імен: Трудяща, дуже працююча, весела, гарна, самовита.

Бідняжка – що була вдова. По городу тоді гуляла, коли троянців пострічала... (Дідона зустрічається з троянцями)

(Музика виключається)

Дідона – (до троянців) Звідкіль такі се гультипаки? Чи рибу з Дону везете? Куди прочани ви йдете? Який вас враг сюди направив? І хто до города причалив? Яка ж ватага розбишак?... (Хлопці швиденько підводяться, вклоняються Дідоні. Один промовляє до неї):

1 Троянець – Ми всі, як бач народ хрещений. Волочимся без талану. Ми з Трої, знаєш, породжені, Еней пустив на нас ману. Дали нам греки прочухана, в три вирви вирвали відтіль.

2 Троянець – Звелів покинути нам Трою, підмовив нас іти з собою. Тепер ти знаєш ми звідкіль. (Троянці стають на коліна).

3 Троянець – Помилуй, пані благородна. Не дай загинуть головам, будь милостива, будь не злобна. Еней спасибі скаже сам.

Дідона – (втирає сльози) Коли б молодця Енея вашого зачала, уже б тоді весела стала, тоді б і празник був би нам. (З'являється Еней)

Еней – Ось, ось де я! Коли вам треба? Дідоні поклонюся. Сам!

(Вклоняються, обнімаються. Звучить весела музика. Дія: святкова трапеза. Цілюються, обнімаються. П'ють, веселяться. П'яні вкладаються спати. Музика виключається)

Учень: Боги з небес поглянули на землю. Побачили Енея і троянців у іграх і веселощах, у п'яні, у любовощах з Дідоною. Послали вмить гінця – Меркурія на землю. З Енеєм розібралось. (Грім. Виходить Меркурій.)

Меркурій – (за виворіт виводить Енея на перед сцени) Чи так то, гадів син, ти слухаєш?! Убрався в патоку мов муха. Засів, буцім в болоті чорт. (троянці розбігаються, хто-куди). А що ти робиш, п'єш сивуху? Ану лиш швидше убирайся. З Дідоною не женихайся. Зевс в поход тобі сказав.

(Меркурій забирає Енея, силою уводить, Дідона плачучи йде за ними. Лине музика.) (На сцену виходить Сивілла. Вибігає Еней, оглядаючись, він утік від Меркурія. Налітає на Сивіллу.)

Еней – О, хто це ще за диво? Ти хто? І звідки тут взялося?

Сивілла – Я? Я твоє спасіння. Зовуть Сивілою мене. Тобі допомогти бажаю я.

Еней – Чим можеш, ти мені допомогти? Боги розгнівались на мене. Я і сам собі не можу вже нічим допомогти.

Сивілла – Е, ні. Не так мудруєш ти. Тобі знайти самого себе настав вже час. Життя прекрасне і його побачиш ти.

Еней – Життя прекрасне. Ага. Як би не так. Де б не пішов я, звідусіль тільки проганяють мене. Ніхто мене не любить, не жаліє.

Сивілла – Пошлю я тебе в інші часи. Побачиш як живуть в майбутньому часі люди. Можливо, щось собі ти знайдеш там.

(Сивілла й Еней виходять)

Учень автор – (тихо грає музика) Ворота самі відчинились, у інший світ Еней з Сивілою пустились. Не смів ніхто їх зупинить.

Музика виключається. На сцені уривок із дії М. Старицького „За двома зайцями”

(З’являється Проня Прокопівна за нею Химка.)

Проня – Химко! Я жду поважного кавалера. Свирида Петровича Голохвастова .

Химка – Добре!

Проня – Химко, та не добре, а мовчи і слухай (Химка знизує плечима, шморгає носом)

Проня – Не шморкай носом. І слухай. Як би краще зустріти мені мого кавалера? Стоя? Чи може льожа? Мабуть стоячи. Ні лежачи з книжкою. (лягає) Химко. Подай мені книжку. Іди вже. Як прийдуть Свирида Петрович Голохвастов, проси його до мене сюди. Та скажи, що пані чекають його.

(Химка уходе. З іншого боку виходить Еней. Перелякано роздивляється.)

Еней – Куди це я, потрапив? Ну ж бо, клята Сивілла, обманула мене, запроторивши до пекла.

Проня – (учувши, побачила Енея, схоплюється) До якого ще це пекла. І хто ти такий, що тут робиш? Так (хапає віник). І дивно ти одягнений, ти хто вор?(замахується віником) ану признавайся.

Еней – О ні, ні шановна пані. Я не вор. Я Еней. (переходить до залицяння) Із Трої. Може чули? Ні не чули. Знаєте я дуже нещасний. Мене ніхто не любить. Сивіла відьма з пекла взялась мені допомагати. Відправила мене в ваш час. Щоб я щастя знайшов.

(з’являється Химка)

Химка – (до Голохвастова) Заходьте шановний. Пані вже уляглись. І вас дожидаються. (повертається до Проні) Свирид (помічає Енея, здивовано, притихши говорить) Петрович Голохвастов. (входить Голохвастов)

Голохвастов – Життя моє, любов. (побачив Енея) А це хто? Що за один?

Проня – Свирид Петрович - це Еней. Із Трої.

Голохвастов – (сердито) Із якої іще Трої. Проня Прокопівна, а я женитись хотів на вас, а ви... я ж до вас із симпатією.

(з’являється Дідона до Енея хапає його за чуба)

Дідона – Поганий, мерзкий, скверний, бридкий, нікчемний, ланець, гувльвіса. Згадаю, який прийшов до мене, що ні сорочки не було.

Проня – Хто це? Що тут відбувається? Хто ви така і звідки тут взялися?

Дідона – Хто я? Та ти мене питаєш. Ось я тобі зараз покажу і твого носа відкушу, щоб ти не краля женихів. (Хоче бити Проню, за неї застаються Еней і Голохвастов)

Дідона – (до Енея) І постолів чорт мав у тебе. В кишені ж пусто аж гуло.

(Голохвастов уходить з Пронею, за ними Химка.) (Еней хоче тікати. Дідона хапає його.)

Дідона – Постій, прескурвий, вражий сину! Зі мною перше розплатись. От задушу як злу личину. Ось ну лиш тільки завернись. (з’являється Сивілла із нею два чорти.)

Сивілла – (до чортів) Дідону ви тепер схопите і в пекло ви її тягніть.

(Музика. Чорти хапають Дідону, виносять її.)

Сивілла – (до Енея) А ти ступай у інший час, дорога кличе. Не барись. У двадцять першому сторіччі побувай. (виходять)

(музика із кінофільму «Бригада» на сцені двоє одягнені в кожани куртки, бриті голови.)

1 – (нервує) Ну що там, не дзвонив «Бос»? Чи буде діло? Бабки треба!

2 – Його дружина має зараз підвезти.

1 – Добре. (дивиться на годинник) Скоріше би вона прийшла. (дзвонить телефон)

2 – Добре. Заспокойся. Зараз буде (радісно). І гроші будуть у нас.

1 – (радісно, замріяно) Заживемо! І айда звідси.

(з’являється жінка одягнена багато)

Жінка – І де це ви, зібралися? (усміхається) Айда?!

2 – (підходить до неї) О ми і не чули як ти підійшла... Є справа? Будуть гроші?

1 – Зачекай я подивлюсь чи нікого немає. (Знаходить Енея, виводить його) Дивись кого я тут знайшов. Сидів тихо як миша. Мабуть ...

Жінка – (до Енея) Ти то такий? І звідки? (оглядає) Одягнений ти дивно.

2 – Та що ти возишся з ним. Кінчай його, це переодягнений. (Налітають на Енея, хочуть його бити. Жінка захищає Енея.)

Жінка – (до юнаків) Замовчіть! Не смійте. Ви бачите що він боїться. А де ви бачили..., щоб боявся. (до Енея) Дивак! Ти, дійсно, звідки? І хто такий? Розкажи мені про себе.

Еней – (виходить на сцену) Еней – я. Парубок моторний. Із Трої знаєш порожденний. Іду мандруючи по світу, Сивілла, відьма з пекла, кидає мене з часу в час, що я вже сам нічого не розумію. А ще Сивілла сказала так мені: «Якщо пізнаю я життя, знайду самого я себе, то буде добре у житті мені».

Жінка – Знайти самого себе? Як то? (заігрує з ним, розглядає його з інтересом). Ти гарний, і в тебе сильні руки.

(Музика. Залицяння переходить у танго. У танці Еней ловить мить – тікає. Жінка наказує юнакам бігти за ним.)

Жінка – Мерщій за ним. Поверніть мені його.(З'являються чорти, перегороджують шлях, всі злякалися і тікають). (уходять чорти)

На сцену виходять дві жінки з кошиками квітів та ялинками. Вони їх продають.

1 жінка – Ялинки, новорічні ялинки. Купуємо, не дорого.

2 жінка – Не дорого квіти, ялинки, купуємо.

1 жінка – Новий рік будемо зустрічати у Вірки?

2 жінка – Думаю що так! У неї і просторніше. Є що випить, закусить. Щось не йде вона. Скільки годин? Подивись. (жінка дивиться на годинник)

1 жінка – Та вже б мала бути. (з'являється дівчина з лотком)

1 жінка – А ось і Галя, дочка її.(з'являється Вірка)

Вірка – Галю, чи продала, ти сьогодні хоч щось, хоч трохи серпантину? (роздивляється лоток) Ой, Галю, Галю, зведеш в могилу ти мене. Чого стоїш немов укопана. (кричить) Серпантин, серпантинчик на Новий рік. Купить, (до глядачів) не хочете, чого це ви не хочете? Грошей жалко? Для такої красуні як я. Серпантинчик. Галю не стій, як укопана, кричи. (підходить до жінок)

Ой дівчата, подруженьки мої, як у вас справи, теж нічого. Ходімо погріємось. Щось гарячого прийемо. (до Галі) А ти, Галю, працой, працой. Мама піде но-шпу прийме. (жінки і Вірка уходять)

Галя – Серпантин, серпантин. Купить серпантин. (виходить Еней).

Галя – (до Енея) Купить серпантин. На свято до Нового року.

Еней – Навіщо мені серпантин. І хто такий Новий рік.

Галя – Новий рік? Свято таке. Всі люди його святкують, бо це початок всього життя заново. Святкують його з 31 грудня на 1 січня. І з 1 січня можуть розпочати життя по новому. А чому ти мене запитуєш?

Еней – Не знаю. Бо не звідси я, з далеку.

Галя – Ти дивний одягнений по дивному і мова твоя дивна. Хто ти?

Еней – Із Трої я. Троянець. А звуть мене Еней.

Галя – Оце так диво. Це про тебе? «Еней був парубок моторний. І хлопець хоть куди козак»

Еней – Який тепер вже моторний. Зробив багато лиха я. Із Трої вигнали мене. Пішов у світ я мандрувати. Але так і не знайшов того чого найважливіше треба знайти, щоб добре жити. У добрі і честі перебувати.

Галя – (декламує) «Удавсь на все зле проворний. Завзятіший од всіх бурлак». Знаєш, тобі лишитися потрібно злого, завзятим бути до добра. І буде добре у житті твоїм.

Еней – Усе це я вже зрозумів. І меч я свій вже опустив. Додому хочу повернутись. У свій час. У Трої жити для добра.

Галя – Тобі допомогти ми можемо в цьому, бо що під Новий рік ти побажаєш, то все збудеться. Ось зараз сюди прийдуть люди, а також Дід Мороз і Снігурочка, вони тобі допоможуть.

(Музика «Новорічна» виходять всі учасники вистави з ними Дід Мороз і Снігурочка)

Дід Мороз – Багато років ми мандруємо із часу в час і все це для добра. Ми всіх бажання здійснимо, якщо бажання те на благо, на добро.

Галя – Діду Морозе познайомтесь це Еней, йому потрібна допомога.

Дід Мороз – Він сам за себе нехай скаже.

Еней – Еней я парубок моторний..... Із Трої ходив по світу блукаючи, стрибаючи із часу в час. Тепер багато я чого побачив, чомусь навчивсь, пізнав добро і зрозумів, додому хочу повернутись і зло яке я там робив, то виправити на добро.

Дід Мороз – Скажу тобі, я хлопче, що добре знаю я тебе. І бачив всі твої діла, і що проходив ти часи, і як потрапив ти сюди. Ти дійсно дечому навчився. Иди дорогою добра, ось у цей бік і там зустрінешся з Сивіллою, вона чекає вже на тебе, щоб повернувся ти додому. Нехай щастить тобі.

Еней – (вклоняється) Дякую вам, люди добрі. (до Галі) Дякую тобі дівчино. Всього вам доброго. Прощайте. (уходить)

Дід Мороз – Що ж от і час розпочинати святкувати. Адже Новий рік вже не за горами. Він ступає на поріг. І ми бажаємо всім добра, достатку, миру...

Снігурочка – Радості, здоров'я, щоб столи ваші були вкриті смачними стравами, ялинки світилися яскравими, різнокольоровими лампочками. Нехай у вашому домі завжди світить яскраве світло доброти і тепла.

Всі разом: З Новим роком!

(У зал летять шарики, серпантин. Всі виконують колядку «Як на Новий рік»)

Після закінчення колядки, всі учасники залишаються на сцені. Виходить Еней, Сивілла.

Учень у образі Котляревського встає із-за столу виходить на середину сцени:

– Ну що ж на славу, моторний хлопець наш Еней, подорожував із часу в час. І дійсно він зрозумів усі свої помилки. Коли до Трої повернувся, здійснив багато славних битв, боровсь за Трою немов лев. Прожив від довгії літа, але найбільше пам'ятав час в 21 сторіччі й мені тихенько у вогню про це розповідав. З Новим Роком! (Всі вклоняються)

Снігурочка – Дякуємо за увагу. Святкова вистава закінчена. Веселих Вам свят.

БЕЗПЕЧНЕ СПІЛКУВАННЯ В ІНТЕРНЕТІ

(Виховна година)

*Раковці О.М., майстер виробничого
навчання*

Хустського професійного ліцею сфери послуг

Мета: повторити і закріпити відомі правила спілкування в Інтернеті; вивчити ще невідомі правила, показати красу культури спілкування, виховувати навички культури спілкування в Інтернеті; розширити й поглибити знання про безпечний Інтернет; ознайомити з сайтами бухгалтерському обліку.

Обладнання: комп'ютерний клас, комп'ютер, мультимедійна дошка.

Вступне слово.

Вчитель. Дорогі учні! Шановні гості! Тема нашої виховної години „Спілкування в Інтернеті” У зв'язку із щорічним подвоєнням обсягу інформації надшвидкими темпами розвивається мова і особливо її лексичний пласт. Хто, скажімо, з наших батьків вільно користувався такими поняттями, як комп'ютер, сайт, чат, Інтернет? А тим часом усе в житті еволюціонує, трансформується, розвивається, рухається... Згадаємо, чим був для нас Інтернет вчора – для більшості, засобом поширення інформації. Що таке Інтернет сьогодні? Це електронна комерція, де належне місце посідає електронна торгівля; це IP-телефонія; потужні пошукові системи; електронна преса; дистанційні освітні ресурси; різноманітні мережеві розваги. Іншими словами, сучасний Інтернет – це робота, освіта, самоосвіта, дозвілля і засіб спілкування.

Показ презентації «Спілкування в Інтернеті».

Вчитель. Інтернет – перспективний сектор економіки, який швидко розвивається.

Учень. У наш час сучасна молодь вільно володіє можливостями Інтернету та мобільних телефонів, а школярі, можливо, не розуміють, як без цього жив світ 20-22 роки тому.

На початку 1996 року по всьому світу нараховувалось 30 млн. користувачів Інтернету. У даний час Інтернетом користується 710 029 070 людей. Найбільше зростання користуванням Інтернетом відбувається серед молоді.

Учень. У всьому світі діти та підлітки є найбільшими користувачами інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ). Вони широко користуються мобільними телефонами, включаючи пересилки MSM і SMS, шукають інформацію на Інтернет - сторінках, розвивають свій кругозір знань. Прочитують письменників твори, мають гарну підготовку до кожного уроку з різних предметів.

(Виступ учнів)

Вчитель. Назвемо основні риси Інтернет - спілкування:

Учні.

1. Анонімність, яка може призвести до безкарності, розкутості, і безвідповідальності поведінки учасників спілкування.

2. Відсутність невербальної інформації. Як правило, спостерігається установка на бажані риси партнера.

3. Добровільність контактів. Користувач добровільно зав'язує контакти чи може перервати їх у будь-який момент.

4. Стійке прагнення до емоційного наповнення тексту, що виражається у створенні спеціальних знаків для позначення емоцій.

5. Прагнення до нетипової, ненормативної поведінки. Найчастіше користувач презентує себе по-іншому, ніж у реальному житті, програє не реалізовані в діяльності поза мережею ролі, сценарії, і, не знаючи співрозмовника, створює його образ, відмінний від реального.

6. Більша, ніж у реальному світі, залежність від співрозмовника у спілкуванні. Наслідком є порушення безпосереднього живого спілкування.

7. Відсутність єдності простору і часу, тобто Інтернет дає можливість бути одночасно у різних місцях, а також спілкуватися з людьми з інших годинних поясів.

8. Характер спілкування – майже завжди письмовий.

Учень: Виділяють наступні форми спілкування в Інтернеті:

- телеконференцію (Skype);
- соціальні мережі (Однокласники, Вконтакте, Facebook)
- веб-пейджери (наприклад, ICQ, Instant Messenger);
- листування електронною поштою (e-mail, Rambler).

Вчитель. Ніколи раніше не було так легко, швидко та зручно знайти людей будь-якого віку, соціального статусу, статі, національності, рівня досвіду й дискутувати з ними на які завгодно теми, що є цікавими для певних груп. Але безумовно, Інтернет є не тільки безпечним, але й небезпечним.

Учень: В Інтернеті швидко розвивається злочинне спілкування. Агресивно налаштовані особи у своїй діяльності. Вони розповсюджують віруси, торгівлю людьми та дітьми через онлайн, розповсюджують фільми з насильства та жорстокості над неповнолітніми, порнографії, зокрема, дитячої, залякування та приниження. Намагаються залучити неповнолітніх дітей до наркотичних засобів, суїциду, міжнаціональну та релігійну ворожнечу, расизм, фашизм, молодіжну агресивну течію, ігрову залежність з негативним змістом. Небезпечні в Інтернеті контакти з незнайомими людьми та зустрічі з ними в реальності.

Вчитель. Інтернет можна використовувати не тільки для спілкування, а й для пошуку інформації для написання рефератів, курсових та дипломних робіт, підготовки до уроків, для цього ви можете використовувати такі сайти професійного спрямування:

- Дт-Кт;
- Все про бухгалтерський облік;
- Податки та бухгалтерський облік.

Також популярності набуває сайт ліцею, де ви можете ознайомитися з історією ліцею, працівниками, виховною та методичною роботою, конкурсами проведеними в ліцеї.

Підсумки бесіди. Висновок:

Сьогодні ми проаналізували ті риси та форми Інтернет спілкування, з якими зустрічаємося дедалі частіше в повсякденному житті; повторили правила спілкування; розширили знання про безпечний Інтернет; ознайомилися з сайтами присвяченими бухгалтерському обліку. Але це дуже мала частка того з чим людина може насправді зустрічатися в мережі Інтернет.

Підсумовуючи вище наведене, можемо відмітити, що Інтернет це потужний інструмент, який відкриває величезні можливості в плані спілкування, самопідготовки, розвитку.

КНИГА – КЛЮЧ ДО ЗНАНЬ

(усний журнал)

*Герич М.В., заступник директора
з навчально-виховної роботи
Зганич М.М., бібліотекар
Перечинського професійного ліцею*

Тема. Історія книги

Мета. Ознайомити учнів з історією виникнення книги; залучати їх до самостійного читання; виховувати шанобливе ставлення до книги, до досягнень людства.

Книжкова виставка: Книга та бібліотека в твоєму житті.

1 сторінка журналу

Бібліотекар: Існує вираз: «Скажи мені, хто твій друг, і я скажу, хто ти». Так само можна сказати: «Скажи мені, що ти читаєш, і я скажу, хто ти». Людина, яка любить і вмє читати – щаслива людина. Круг неї завжди багато розумних, вірних і добрих друзів. Ці друзі – книги... У світі існує безліч різних книг. Про історію книги ми поговоримо сьогодні.

Учень: Перша книга з'явилася в 4 тис. до н.е. у вигляді сувою – згортку. В Стародавньому Єгипті писали на папірусі – матеріалі, що виготовляли з нільського очерету. Єгипетські писарі писали загостреними очеретинками.

«Зверни своє серце до книжок. Немає нічого кращого за книгу» (Із тексту на стародавньому папірусі).

Папірус Еберс, видатний зразок ієратичного письма. У цьому фрагменті описується лікування астми.

2 сторінка журналу

Бібліотекар: Цікава історія ще однієї книжки – глиняної.

Учень: У Межиріччі (сучасний Ірак) не ростуть ліси, там мало рослинності. Багато лише глини. З глини робили все, навіть серпи для збирання врожаю і цвяхи. Книжки в Межиріччі теж були глиняні – у вигляді табличок.

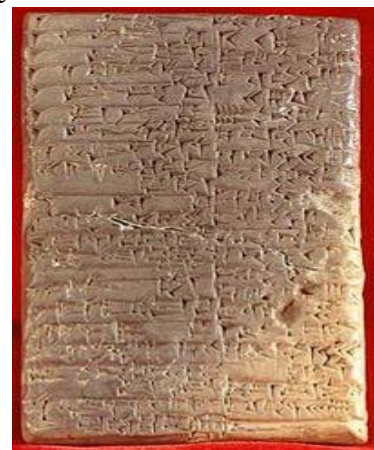

Під час розкопок міста Ніневії вчені знайшли цілу

бібліотеку, яка складалася з 30 тис. глиняних табличок. Сама бібліотека в давнину згоріла, але таблички від вогню тільки затверділи. В глиняних книжках були записані легенди та казки стародавнього Шумеру, збереглися накази царя та господарські документи.

Глиняні таблички, датовані 2041 чи 2040 роком до нашої ери.

Табличка з амарнського архіву — дипломатичний документ, лист від

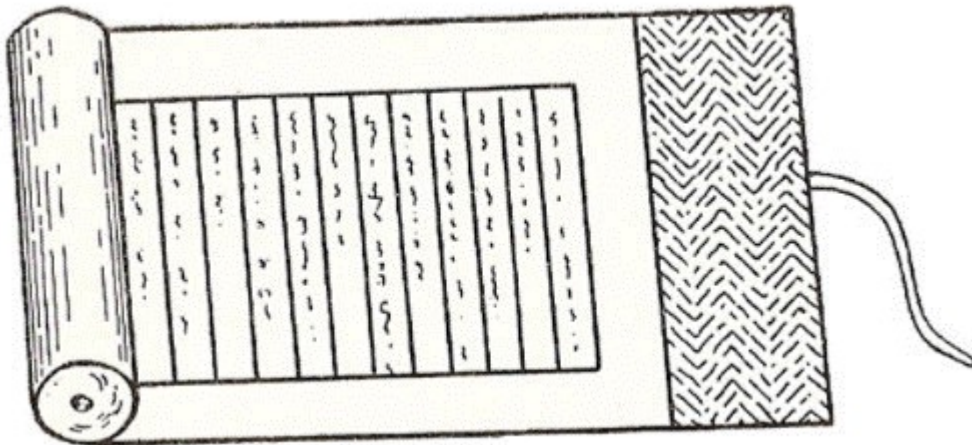
3 сторінка журналу

Бібліотекар: Третя сторінка нашого журналу розповість нам про бамбукові, шовкові та паперові книжки Китаю.

Учень: В Китаї книги теж мали незвичайну форму.

Китайці з глибокої давнини високо цінували вченість. Писати вони навчились дуже давно, ще 4 тис. років тому. Відтоді їх писемність майже не змінилася.

Писали китайці на кістках тварин і на панцирах черепах, але не можна було на них записати великий текст. Для цього стали використовувати бамбукові пластини. На них писали дерев'яною паличкою, вмочуючи її у лак, зроблений із соку певного дерева. У верхньому краї дощечок просвердлювали дірочки і зв'язували їх до купи шкіряним чи шовковим шнурком. В бамбукових книжках записували народні перекази, пісні, документи. Ці книжки мали значну ваду – вони були занадто важкі. Наприклад, бамбукові книги одного вченого III ст. до н.е. перевозили на 5 возах. Коли з'явився шовк в Китаї, то накази імператора, важливі документи, твори вчених писали про нього. У 1 ст. китаець Цай Лунь придумав як робити папір із кори дерев, конопель, ганчірок, старих рибальських сіток. Відтоді папір став широко використовуватись. Китайські паперові книги нагадували гармошку, тому що аркуш паперу не розрізували, а складали.

Книжка-сувій

4 сторінка журналу

Бібліотекар: Стародавні греки у IX-VIII ст. до н.е. запозичили у фінікійців алфавіт і на його основі склали свою азбуку. Вона мала 24 літери – для голосних і приголосних звуків. Греки писали на папірусі, який привозили з Єгипту. Папірус згортали у сувої і вкладали в циліндричний чехол. Така книга звалася «біблон», бо папірус привозили з міста Бібл. Звідси походить слово «Біблія», яке з грецької означає «книга».

На сувоях папірису записували історичні твори, праці філософів, поезії.

5 сторінка журналу

Учень: В Київській Русі за часів правління Ярослава Мудрого (1019-1054) особливого значення набули книги. Писали на пергаменті з вичинених телячих шкур, гусячим пером. Чорнило виробляли з дубової або вільхової кори, квасного меду. Давні книги прикрашали орнаментами, зображеннями фантастичних птахів, звірів. Великі літери на початку рядка писали червоною фарбою.

Книги створювали писці, переписувачі, здебільшого духовні особи. Праця переписувача була важкою й виснажливою. Книгу старанно опрацьовували в дошки, покриті шкірою, або у срібну оправу, на якій власник писав своє ім'я. Крім писців над книгою працювало багато людей: палітурники, редактори, перекладачі, художники, ювеліри.

Про повагу до книг свідчить той факт, що створювалися бібліотеки. Князь Ярослав Мудрий зберігав книги у соборі Св. Софії. Його бібліотека була найбільшою в світі на той час і нараховувала 500 томів.

6 сторінка журналу

Учень: У середині XV ст.. німець Йоганн Гутенберг винайшов книгодрукування. Він почав виливати з металу окремі літери: з них винахідник складав рядки і сторінки набору, з якого робив відбиток на папері. За допомогою розбірного шрифту можна було набрати скільки завгодно сторінок будь-якого тексту. Гутенберг винайшов також друкарський верстат.

В 1450 р. Гутенберг випустив першу друковану книжку так звану 42-рядкову Біблію. З того часу книгодрукування швидко поширилося в Європі.

В Україні перша друкарня з'явилася у кінці XV ст.. і першим українським першодрукарем вважають Швайпольта Фіоля.

Перша друкарська Біблія Гутенберга
7 сторінка журналу

Бібліотекар: Українська перша книга створена руками пересопницьких монахів і писалася вона з серпня 1556 р. по 1661 р. Ченці взяли собі за мету написати твір, в якому мова українського народу, жива мова наших країн уперше оформилася у високому, поважному стилі.

2011-й – рік української першокниги

Пересопницьке Євангеліє (1556–1561)

Визначна рукописна пам'ятка староукраїнської мови та мистецтва XVI ст. Один із перших українських перекладів канонічного тексту четвероєвангелія. Найдорожча духовна святиня українського народу.

Учень: Першодрукарем у нашій країні став Іван Федоров, що у 1564 році в Москві разом з Петром Мстиславцем випустив першу книгу «Апостол».

В Україні, у власній типографії у Львові, виданий ним «Буквар» (15 лютого 1574 р.) - перший в Європі друкований підручник. Потім він друкує слов'яно-грецьку «Азбуку» (1574 р.), «Біблію».

Спадкоємцем традицій першодрукаря Івана Федорова стала друкарня Львівського братства, що з невеликими перервами діяла, починаючи з 1591 року, впродовж кількох століть.

Незважаючи на важкі умови, в яких доводилося працювати, місцеві українські друкарі випустили чимало цікавих за змістом, цікавих за художнім оздобленням книг, які, як видання інших видавничих осередків, відіграли значну роль у розвитку української культури міжслов'янських і міжнародних зв'язків.

ХЛІБ – УСЬОМУ ГОЛОВА (Виховна година)

*Петак В.Й., класний керівник ДНЗ
„Мукачівський професійний ліцей”*

Мета: Вшанувати працю хліборобів, виховувати повагу до праці та шанобливе ставлення до хліба.

Обладнання: вислови про хліб, стінгазети про хліб та дари осені, хлібний коровай на рушникові, дари осені. (Звучить пісня «Хліб - усьому голова»)

Ведучий. Облітають квіти, обриває вітер Пелюстки печальні в синій тишині. По полях пустинних іде гордовито Осінь жовтокоса на баскім коні.

Ведучий. Дорогі друзі! Навколо золота осінь. Повіяло осінньою прохолодою і запахло заморозками вночі. Дерева змінили своє зелене вбрання, а птахи покинули свої домівки. Все частіше і частіше вітер несе дощові хмари, все частіше і частіше іде дощ.

Ведучий. Осінь – це пора врожаю. І сьогодні ми поговоримо з вами про найдорожче золото на землі – хліб. Ми зустрічаємось з хлібом кожен день. Без нього не обходиться ні скромний сніданок, ні щоденний обід, ні святковий стіл.

Ведучий. Він супроводжує нас від народження до глибокої старості – добрий нам товариш, ім'я якого люди на всіх мовах промовляють з любов'ю та теплотою. Хліб є для нас вічним символом благополуччя та достатку.

(пісня Раїси Кириченко про хліб з відео треком «Хліб - усьому голова»)

Ведучий.

Радіє, квітує закарпатський наш край -

На диво зібрали рясний урожай

Сьогодні з казковим ужинком труда

Нас осінь віта золота!

Золота Осінь.(дівчина в костюмі осені)

За серця і справи чисті

За звитяги трудові

За пшеницю колосисту

Вам від Осені – привіт.

За ячмінь, за кукурудзу,

За рясний, медовий сад,

І за рис, шановні друзі,

За троянди, виноград.

З «робочу чесну вроду»,

За досягнення нові

Всіх бійців сільського фронту –

Всім подяка і привіт!

Складаю людям побажання

Піснями, хлібом і добром,

Я славлю свято урожаю Людським звеличеним трудом.

Ведучий.

„Як вродить жито, то будемо жити”, - говорить народне прислів'я. Хліб із людиною від народження до смерті. З хлібом ідуть на родини, хрестини, весілля, сватання. Хлібом мати благословляє до вінця і зустрічає молоде подружжя.

Давайте згадаємо прислів'я про хліб:

- Хліб – усьому голова.
- Яка пшениця, така й паляниця.
- Аби хліб, а зуби знайдуться.
- Без зубів лихо, а без хліба ще гірше.
- Без хліба і без води погано жити.
- Без солі, без хліба немає обіда.
- Житній хліб пшеничному калачеві дід.
- Як є хліба край, то і в хліві рай, а як хліба ні куска, так і в горниці тоска.
- Коли хліб на столі, то стіл — престіл, а коли хліба ні кусочка, тоді стіл лиш гола дошка
- Коли б хліб та вода, то не буде голода.
- Де хліб-сіль-каша, там домівка наша.
- Як хліб буде, то і все буде.

Ведучий. В Україні з хлібом і сіллю зустрічають на вишитому рушнику найпочесніших гостей. Він – ознака гостинності українського народу.

(Хлопець із дівчиною виносять на рушникові хліб)

Дівчина.

Добрий день, любі друзі,

Я рада вас в цей день вітати

На світлому і радісному святі,
Що запросили мене до хати.
Гостей годиться хлібом-сіллю зустрічати,
Привітання гожим словом віншувати.
Прийміть же хліб на мальовничим рушникові,
Про цей рушник сьогодні йтиме мова.
Хлопець.

Із хлібом у нас зустрічають гостей,
Хліб на весіллях цвіте в короваї,
І кращих немає на світі вістей,
Ніж хліб уродився на славу.
Щирим словом, Хлібом та сіллю
Ми братів - гостей зустрічаєм,
Хлібом – новосілля й весілля,
І свято дружби – злагоди квітчаєм.

Ведучий. Коли ж хліб вперше прийшов на стіл до людини? Вчені-археологи з різних країн світу після вивчення багатьох матеріалів підтвердили, що першою «хлібиною рослиною» треба вважати не жито і пшеницю, а дуб. При розкопках знайшли висушені і розтерті на борошно жолуді, із яких пекли хліб більше ніж 5 тисяч років тому.

Ведучий. Далекий-далекий час. В печері біля вогню сидить старійшина племені. Чоловіки повернулися з полювання ні з чим. А запаси вичерпані. Що буде з плем'ям? На світанку старійшина вирішив шукати їжу. Довелося іти далеко, бо поблизу стоянки всі їстівні корені уже зібрали. Сонце піднімалось все вище. Старійшина продовжував пошуки. І раптом на протилежному схилі побачив він незнайомі рослини. На їхніх стеблах погойдувались колоски. що в них?

Мій пращур брів із проліску густого,
Як звір, голодний, бог не вполював.
І падаючи між високих трав,
Хапавсь у порятунку за стеблинку,
Здавалось, на самісінькім краю.
І ненароком у руці живинку,
Відчув, затис, як знахідку свою.
Тоді, можливо, і з'явилось жито
Коли мій пращур залишився жити
Коли на сито пальців – перше свято.
Зерно просіяв і наситивсь ним!

1. Певно так багато тисяч років тому, людина відкрила хлібні рослини. В усіх кінцях світу вчені археологи знайшли стародавні стоянки людини, а в них зерна. В Середній Азії, в Північній Америці – зерна пшениці, в країнах Сходу – рису. В Південній Америці – кукурудзу. Які б хлібні рослини не відкривала людина, знахідка виявилася щасливою. Борошністі зерна давали відчуття ситості, допомагали пережити тяжку зиму пору, коли так бракувало харчів. Випікати хліб тоді ще не вміли, та й печі не було. Та якось...

2. Важкі хмари облягли небо. Пішов дощ. Хлібороби повернулися додому рано. Жінки заходилися нашвидкуруч готувати юшку. І поспішаючи, розлили її трохи на розпечений у вогні камінь. Не встигли й оком змигнути, як тісто перестало розтікаться. Що таке? Старша із жінок схопила з каменя борошняне кружальце і хотіла була викинути його. Але ж кожна жменька борошна дорога. До того ж від маленького плоского кружальця так смачно пахло. Треба покуштувати! Жінка відщипнула шматочок від рум'яного кружальця. Смачно!

Ведучий. При розкопках стародавніх поселень учені-археологи багато разів знаходили камінці дека, на яких колись пекли хліб — круглі, як сонце, коржі. Але тісто це було тверде, не пухке. Коли ж і як навчилися пекти пухкі паляниці?

У далекій Африці в старих очеретяних халупах жили раби. Вони залишали домівку вранці, а поверталися ввечері. Один із рабів не встиг спекти тісто, і залишив його до вечора. А коли повернувся ввечері з роботи, то перед ним стояла миска з тістом, яке пузирилось, набухало, росло.

3. День був жаркий, тісто прокисло. Бідняк хотів викинути тісто та пожалів і змішав його з свіжим. Тісто далі почало пузиритися, рости , а коли його спекли, як завжди на розжарених каменях, то вийшов хліб особливий: пишний та пахучий.

Звичайно, безіменний бідняк і не думав про відкриття закваски, приготування дріжджового тіста. Та значення відкриття від цього не поменшало.

4. Є відкриття, яких не вкрила мгла,
Нехай минуть віки, тисячоліття,
Та жінка та, що вперше хліб спекла,
Залишиться безсмертною навіки!
І хоч згубилось в плині літ ім'я
І пам'ятника жінці тій немає,
А я її такою уявляю:
Вона, як бабуся, як мама моя,
Із добрими ласкавими руками,
Що творять хліб, щоденно творять хліб,
І все життя їх пахне колосками.

Ведучий. Ось з яких давніх пір піклувалися про хліб! Це було так давно, що нам уже ніколи не дізнатися ім'я першого сіяча.

Ведучий. 2 Хліб... Скільки тривог, скільки переживань випробовують хлібороба, поки він із маленького золотистого зерна виросте повний, наливний колос. Хлібороби – наші годувальники! Подивіться сценку «Трудівник і ледар».

Л. Нащо тримаєш хліб в руках? Дай його мені, - просить ледар.

Т. Я б тобі дав його, але він дуже дорогий для мене. Щоб його дістати, треба раніше впорати землю.

Л. Тоді вже можна їсти?

Т. Ні, треба ниву як слід заволочити.

Л. Після цього можна їсти?

Т. Ні, треба дочекатися доки виросте злак!

Л. І їсти?

Т. Ні, ще треба його скосити.

Л. А тоді вже їсти?

Т. Ні, необхідно його просушити і змолоти.

Л. Тоді можна їсти?

Т. Так, але такому ледачому не дадуть!!!

Відеотрек „Будьмо здорові”(або „Як робиться хліб”)

Ведучий Ви тільки вдумайтесь: із одного зернятка можна отримати приблизно 20 міліграм борошна. А для того, щоб приготувати тісто на один батон, треба обмолотити близько десяти тисяч зернинок. Тож прийшовши додому, відрізавши кусень хліба, згадаймо великий труд хліборобів і скажемо величезне спасибі!

Ведучий. Якщо після обіду кожний залишить на столі шматок хліба, то ми втратимо 2 кг на день, за місяць – 60 кг, за чверть року – 180 кг, а за рік – 720 кг хліба.

Ведучий. Хліб - це один із самих цінних видів їжі людини, який розглядають сьогодні у всьому світі як самий надійний засіб від голоду.

Ведучий. Згадаймо важкий хліб голодомору 33 року. Збережемо в пам'яті той пайок хліба, якій давали в день людям і який назвати хлібом можна хіба що умовно: 80% жмиху, трави, дерев'яної стружки і лише 2% муки, яку витрушували із мішків, - ось яким був хліб – 125 г на день.

Ведучий. А знаєте яка була тоді найбільша радість? Це коли прибавили до 300 грамів хліба. І ви знаєте? Люди в магазині плакали, обнімались. Це вже така радість була!

Ведучий. Не можна було тоді збирати колосків, бо передбачалось ув'язнення від 7 до 10 років з конфіскацією майна. Уряд робив вигляд, що голоду немає. Випадки людодїства, дистрофії, анемії... Від голоду вмерло більш ніж 1 мільйон чоловік.

Ведучий. Зараз в нашій державі великий вибір хліба та хлібних виробів: батони, паляниці, бублики, хала, рогалики, булочки... Але це не повинно породжувати транжирства, зневаги, принижувати того відчуття поваги, яким хліб користувався у всі часи, у всіх народів, у всіх державах. Всі часи хліб берегли, на його честь складали гімни.

Ведучі. (по черзі)

Дуже багато народних звичаїв пов'язано з хлібом:

Якщо додолу впала скибочка, неодмінно підніми її, поцілувавши поклади на стіл.

Хліб ріжуть тільки в руках – лівою тримають хлібину, притиснувши її до грудей, а правою – ножа.

Краяти хліб треба тільки до себе, тому що він святий.

З хлібом, кажуть, і пісня миліша, і хата тепліша.

Паляниця дном має неодмінно лежати на столі. Не можна класти її догори.

Неповага до хліба прирівнювалась до великою образи. З дитячих літ людей вчать цінувати та берегти шматочок хліба, як найбільшу на землі цінність

Ведучий. А в одній з народних казок розповідається таке.

Пекли в пекарні хліб. Одна паляниця схопилася і покотилася дорогою. Прикотилася до воріт одного пана. Почала у двері стукати й говорити:

- Прийміть мене до себе! Завжди будете ситі!..

- У нас і калачів досить! - каже пан.

Покотилася хлібина далі. Докотилася вона на край села, до хати бідняка. Надворі бавилися діти. Побачили її, вхопили в обійми і радо занесли до хижі. Тут же діти почали краяти ножем та їсти. З'їли майже всю, залишився тільки окраєць. А з окрайця виросла нова хлібина. І так у хаті бідного був хліб, і не було більше голоду.

Одного разу з високої гори відірвалося золото. Покотилося золото й зупинилося перед хатою бідняка. Стукає у двері й просить, щоб його прийняли. Вийшов бідняк, подивився й каже:

- У нас тепер є що їсти, нам тебе не треба...

Покотилося золото далі й зупинилося перед палацом. З того часу діти пана почали погано вчитися в школі, панська земля перестала родити, худобина множитися, а слуга що не робив - усе було погано.

Не стало в пана хліба. Як не шкодував, а взяв кусень золота і поніс до бідняка, щоб помінати на хліб. Бідняк не взяв золота, але відрізав половину хлібини панові, половину залишив собі. З окрайця у бідняка виросла нова хлібина. З окрайця у пана хлібина не виросла...

(Пісня «Паляниця»)

Осінь. Гадаю тепер, що після нашого заходу кожен з вас ще раз задумається, чим для нас є хліб, прийметься глибокою повагою до нелегкої людської праці, усвідомить мудрість звичаїв предків і з вдумливим розумінням вимовить: «Хліб – святий».

Щоб хліб, як сонце, сяяв на столі У кожній хаті, домі та колибі... Уклін земний працівникам землі! Вам, сівачі, - великеє спасибі.

Моя пора – пора врожаю,

Жовтіє листя, родить все. Я іншої себе не знаю,

Що стільки спокою несе. Себе люблю, бо того варта,

Завжди відверта я з людьми, Люблю гучні осінні свята,

Отож, запрошуйте завжди.

ПРИРОДА – НАШ ДІМ (Сценарій масового заходу)

*Карпинець Г.М., класний керівник
ДНЗ „Мукачівський професійний ліцей”*

Мета: виховувати в учнів людяність, доброту, почуття патріотизму, викликати почуття відповідальності за майбутнє нашої планети; сприяти реалізації потенційних можливостей та здібностей учнів, вирішенню їхніх комунікативних проблем.

Оформлення: стенди: «Червона книга», «Природа - наш дім», виставка: Ти сам творив себе і причина своїх нещасть, пекло і рай знаходяться у твоїй душі (С. Маршак)

Вчитель. Шановні учні, ми з вами вже знаємо, що на сьогоднішній день найбільш проблемною людства є стан навколишнього середовища. Ми проводимо цю виховну годину, щоб привернути увагу до екологічних проблем Землі та розглянути можливі шляхи їх вирішення

Ведуча. Шановні слухачі, нам необхідно знати, що за останні 30-40 років на планеті зникло багато видів рослин і тварин. Кислотні дощі нищать ґрунти, тропічні ліси - легені планети - вирубуються зі швидкістю 20 га/хв., забруднюються водойми, руйнується захисне озонове покриття, хвороби, спричинені екологічними проблемами, забирають кожен рік сотні тисяч жителів.

Ведучий. В останні роки слово «екологія» лунає дедалі частіше, і, на жаль, усе тривожніше. Якщо раніше ми не дуже заглиблювалися в зміст цього поняття, то сьогодні нас вражають ті жахливі факти злочинного отруєння та вбивства природи, а отже, й нас.

Учень Ще назва річки є, а річки вже немає,

Усохли верби, вижовкли рови,

І дика качка тоскно обминає

Рудиментальні залишки багви.

І тільки степ, і тільки спека, спека.

І озеравин проблески скупі.

І той у небі зморений лелека,

І те гніздо лелече на стовпі.

Куди ти ділась річечко?

Воскресни!

У берегів потріскались вуста.

Барвистих лук не знають твої весни,

І світить спека ребрами моста.

Стоять мости над мертвими річками.

Лелека зробить декілька кругів.

Очерети з чорними свічками,

Ідуть уздовж: колишніх берегів.

Ведучий. Тривожна інформація про неблагополучний стан навколишнього середовища надходить з усіх континентів, про це говорять різними мовами. Наш світ поділений кордонами тільки умовно. Екологічне теперішнє та майбутнє в усіх народів спільне. Тому кожна держава, велика чи мала, кожен житель планети Земля, - усі несуть відповідальність перед людством за збереження природи для нинішнього та майбутнього поколінь.

Ведуча. У нашому складному світі все дуже тісно взаємопов'язано, природа чутлива та вразлива, а наслідки тривалого бездумного ставлення до довкілля взагалі можуть бути катастрофічними. Планета у нас одна, одна на всіх землях. І іншої не буде. Тому бережіть її. Звідси і мета нашої зустрічі - виробити спільні позиції щодо того, як зберегти нашу природу від забруднення.

Учень. Як відомо, без їжі людина може прожити місяць, без води - тиждень, без повітря не може прожити і двох хвилин. Тому ми вважаємо стан атмосфери однією з найголовніших екологічних проблем Землі.

Учениця. Людина необдуманно поводить з цим неоціненним багатством природи. Лише один автомобіль, який пройшов 15 тис. км. Виділяє в повітря 325 кг вуглекислого газу.

Учень. Людство створило велику кількість споживачів кисню, вміст вуглекислого газу за останні роки збільшився в атмосфері на 17%. В результаті цього тільки над Україною за останні 10 років потоншав на 10% озоновий шар. Як наслідок - можливі посухи, зниження родючості ґрунтів, підвищення ракових захворювань. А також - парниковий ефект, про який нам підготували доповідь.

Доповідач. Клімат на нашій планеті періодично змінювався. За тисячі років чергувалися періоди значного похолодання і навіть зледеніння та теплі епохи. Нині ж учені дуже занепокоєні: схоже на те, що Земля розігрівається значно швидше, ніж будь-коли в минулому. Моделлю «парникового ефекту» є клімат Венери. Її щільна атмосфера, що на 98% складається з вуглекислого газу, за рахунок цього розжарена до 5000 °С (за такої температури залізо стає червоним).

Парниковий ефект - це підвищення середньої температури на Землі внаслідок збільшення концентрації карбон (IV) оксиду. Парниковий ефект викликає танення льодовиків на полюсах Землі й підвищення рівня Світового океану. За останні 100 років температура Землі зросла на 0,3-0,6 °С, за 10 років - на 0,12 °С. У разі танення льодовиків Антарктиди рівень Світового океану підніметься на 6 метрів, що призведе до затоплення багатьох територій. Парниковий ефект посилюється наявністю в атмосфері метану, оксидів нітрогену. Головними джерелами вуглекислого газу є паливно-енергетичний комплекс, транспорт, металургія.

Ведучий. Не менш болючою проблемою Планети Земля є проблема води, адже вода - початок всіх початків. Саме у воді зародилося життя, на 70-80% з неї складається все живе.

Учень Пам'ятайте, люди, назавжди:

Неможливо жити без води.

Це життя колиска, це дощі,

Це роса і квітка на межі,

Це тумани, ріки і моря,

Джерело у спеку, це - життя.

Це кришталь озер і джерела,

Це хмарки у небі, це село

У тополях й вербах над ставком,

Це криниця й квітка під вікном.

Шурхіт хвиль і шторму дикий рев,

Це струмок у травах між дерев,

Зелень трав, веселки кольори.

Пам'ятайте, люди, назавжди!

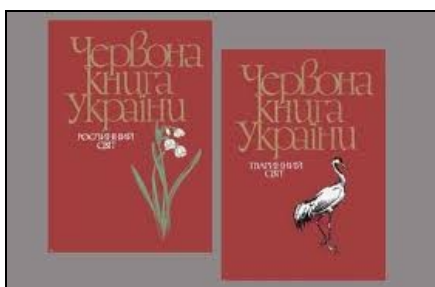

Ведуча. Природна вода має властивість самоочищення під впливом природних чинників: сонячного світла, атмосферних газів, життєдіяльності організмів - бактерій, грибів, зелених рослин, тварин. Але при сильному забрудненні самоочищення води не відбувається через порушення природних біологічних процесів.

Ведучий. Виховання бережливого ставлення до води та і до природи взагалі потрібно починати ще змалку, але не пізно і тепер. А тих, хто без очищення скидає отрутохімікати у воду - називати злочинцями.

Учениця. Наша планета багата на флору і фауну, але і на них негативно впливає діяльність людини. На сьогодні з обличчя Землі зникло 150 видів і підвидів птахів, понад 100 видів ссавців. На межі зникнення перебувають 2500 видів рослин, 200 видів ссавців, 250 видів птахів та десятки тисяч безхребетних. В Україні потребують охорони майже 600 видів рослин і понад 380 видів тварин.

Учень, з цією метою у 1948 році при ООН було створено спеціальну постійну комісію з охорони зникаючих видів рослин і тварин, а згодом - міжнародну Червону книгу, куди заносяться всі рослини і тварини, яким загрожує вимирання. В Україні перше видання Червоної книги вийшло у 1980 році.

Ведуча. Всі ми зрозуміли, що сьогодні забруднення природи набуло великих масштабів. А чи задаємо ми собі питання, чи не впливає все це на здоров'я людини?

Доповідач. Насамперед я хочу підсумувати деяку інформацію про проблеми навколишнього середовища та відповісти на важливе запитання: що впливає на наше здоров'я? На здоров'я людини має дуже великий вплив навколишнє середовище, а саме: забруднення атмосфери, ґрунту, води, стан флори (винищення лісів та видового різновиду), потоншення озонового покриття. Забруднена вода, пестициди та хімічні речовини, спосіб приготування їжі, кількість вітамінів у продуктах харчування також мають суттєвий вплив. Спосіб життя теж відіграє не менш важливу роль для нашого здоров'я: тип та умови роботи, час, проведений на свіжому повітрі, шкідливі звички (паління, наркотики, алкоголізм) та оточуючі люди. Здоров'я людини закладене спадковістю на 15-20%, а на 15-20% залежить від стану навколишнього середовища.

Ведучий. Мабуть, найбільша кількість сміття припадає на пластиковий посуд, на розкладання якого природним способом потрібні сотні років. Крім того, він є шкідливим для організму людини. Послухаємо, що з цього приводу кажуть лікарі.

Доповідач. Пластиковий посуд, хоч і має майже однаковий вигляд, але виготовляється з різних матеріалів, із додаванням полістиролу, поліпропілену або полівінілхлориду - для міцності. Посуд із додаванням полістиролу маркують знаком Р8. Він призначений лише для холодних харчових продуктів. При потраплянні в такий посуд гарячої їжі або її розігріванні продукти «збагачуються» небезпечним стеролом. Це токсичне сполучення провокує захворювання печінки та нирок. Поліпропіленові чашки та тарілки мають на дні знак або трикутник із цифрою «5». Жоден із таких пластикових виробів не можна використовувати для збереження маслянистих та жирних виробів. Жир більше за інші продукти абсорбує шкідливі речовини.

Ще гірше використовувати полівінілхлоридний посуд. Із цього матеріалу виготовляють пляшки для води, обкладинки для зошитів, лінійки, ручки, іграшки для дітей. Полівінілхлорид виділяється особливо інтенсивно в кислому середовищі. Маленькі діти, які смочуть іграшки, любителі погризти ручку ризикують спричинити безповоротні зміни слизової оболонки рота. Потрапляючи в організм, отрута руйнує печінку. Є дослідження, які підтверджують, що полівінілхлорид провокує онкологічні хвороби та генетичні відхилення. Вироби з безпечного та небезпечного пластика розрізнити неможливо. За санітарно-гігієнічними нормами на кожну виделку, ніж, ложку, стаканчик та чашку повинно бути нанесене маркування, яке інформує, з яких вони речовин. Одноразовим посудом можна користуватися лише в крайніх випадках і, звичайно, лише один раз. Пластиковий посуд важко знищувати. Палити його не можна !!! Безпечним спалюванням може бути лише при температурі 1200-1400°C. Якщо вона нижча, то виділяється велика кількість шкідливих речовин: діоксини, хлор, чадний газ та ціаніди. Пластик не можна й закопувати. Він не розкладається в сотні років. У світі дедалі більшого поширення набуває тара, виготовлена з картону. Австралія, Мексика, Китай на основі кукурудзяного волока виробляють посуд, який витримує низькі температури (від - 20 °C до + 150°C) і повністю розкладається в землі.

Сьогодні в Україні готується програма розподілу відходів. Планується встановлення у кожному місці збирання сміття трьох контейнерів: для органіки, пластмаси та скла. Програма також передбачає будівництво сміттєпереробних заводів, адже сьогодні сміттєспалювальних у нас недостатньо, а таких, що переробляють пластмасу, - взагалі немає.

Ведуча. З цього можна зробити висновки, що забезпечуючи свій добробут, людина розплачується своїм здоров'ям. Чи не надто дорога ціна нашого комфорту?

Ведучий. Як берегти природу та наше здоров'я? Висновок один - потрібно весь час добиватись, щоб масовий рух на захист екології зростав і поширювався кожен день, щоб ніхто не стояв осторонь, щоб всі ми брали участь в охороні рік, лісів, озер, повітря...